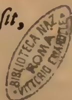

GEOGRAPHICA ET HISTORICA HERODOTI,

Quæ Latinè MELA *exscripsit,*

παραλλήλως concinnata,

AB
AND. SCHOTTO ANTVERPIANO
Græcarum literarum in Academia
Toletana doctore.

ANTVERPIAE,
Ex officina Christophori Plantini.
M. D. LXXXII.

CL. V.

IACOBO SCHOTTO FRANC. F. PATRICIO ANTVERPIANO D. DE BOVTERSEM ET R. P. ANTVERP. AB ELEEMOSYNIS, FRATRI SVO CARISS. AND. SCHOTTVS LIB. MER. DD.

ECTE *M. Porcius Cato, in Originibus, non minus otij, quàm negotij dãdam esse rationem censuit: & Scipionem illum qui primus Africanus est appellatus, dicere solitum accepimus, numquam se minus otiosum, solúmque esse, quàm cùm solus esse videretur. Ea est enim ingenij vis, ea agitatio, in hominibus* μεριμέρσις, *& eruditis, nullum vt sine fruge tempus transigant, quin vel secum ipsi commententur, vel cum libris litteratisq. hominibus colloquantur. Nec dubito, mi frater, quin plurimi, quòd tamquam ad mercatum bonarum artium profectus sim; hanc studiorum meorum peregrinationem, more institutóque maiorum inchoatam, otium interpretentur. Ego verò vel* σχολὴν, *vel* λέσχην *dici facilè patior, dum hinc prudentiam ad omnem Reipub. vsum parari, eruditionémque augeri mihi vicissim concedant: qualis in Vlysse* πολυτρόπῳ *laudatur, qui* Πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω: *Equidem vt meæ peregrinationis fructus aliquando exstet, dabo operam, si vita suppeditabit: iam enim Bibliotheca, apud te deposita, careo. Quoniam verò te absentiam mei molestè ferre crebris litteris amicè significasti, vt hoc desiderium si non tollere, mitigare saltem aliqua ex parte queam; mitto ad te Pomponium Melam scriptorem Hispanum (quem in ipso itinere Hispaniensi Itinerarij vice fungentem magnam partem fecimus meliorem & Commentario explicauimus) recens cum Herodoto comparatum. Id enim optimum commentandi genus semper existimaui, quo di-*

giti ad fontes intenduntur, & Latina cum Græcis, vnde illa fluxerunt, committuntur. Hinc certè magna ad Lectorem vtilitas redit: Partim vt cum Græcis Latina coniungens, par sit in vtriusque orationis facultate; partim vt non semper antiquos verba appendere solitos, sæpius etiam liberius euagatos intellegat. Aliud est enim Interpretem agere, alienísque vestigiis perpetuò insistere; aliud hinc inde mutuari, quasíq; vsucapicnis iure facere suum, & in succum neruósque conuertere. Tu verò, mi frater, tanquam ex me natum partum amplectere, qui mihi ad studia excolenda auctor semper, hortatórque exstitisti: re, consilióque iam inde à puero humaniter iuuisti, Franc. parentem optimum, vt largè suppeditaret, animando: & sortem meam, vt omnium præstantissimam laudando, quam assiduè cum tua commutare velle diceres: quòd procul à negotiis, ambitione, strepitu forensi, à tumultu, & factionibus abhorrens in otio litterar. verser, immortalitatis studio flagrans. Gentem adhuc S C H O T T O R V M, *non ignobilem, litteris etiam inclarescere, & cum omni posteritate adæquari sæpe gauisus es. Ego verò singularem prudentiam tuam Naturæ beneficio comparatam, numquam satis admirari soleo; qualis haud scio an in alio ciue reperiri possit: vt si de Rep. quæq; in disputationem cadere solet, re omni, ponere quis velit, ita disertè, ita copiosè sine omni perturbatione disseras, vt ab ore pendẽtes obstupescant, sempérque prudentiores discedant: verúmque esse exemplo tuo confirmes, in eloquentia, tametsi dux certior ars esse existimetur, plurimum valere Naturam. Quæ res facit, vt ciues omnes tui te admirentur, & ament: exteri etiam, qui te libenter vtuntur, plures huiusmodi Zophyros in Rep. egregiis ceteroquin viris opibúsque refertissima, exoptent. Te igitur in omni sermone absentem prædicare, in ore & oculis ferre; te suspicere consueuerunt. Sed mihi tempero, ne mutuum muli. Iure enim illud Comici Adelphis vsurpauero:*

Nunquam ita magnificè quidquam dicam, id virtus quin superet tua:
Itaque vnam hanc rem me habere præter alios, præcipuam arbitror:

Fratrem homini neminem esse primarium artium magis principem.

Hoc tantum in præsens: prudenter iudicasse S.P.Q. Antuerpianum, qui Te, laborante, & tantum non afflicta patria, in IV. *Virûm ordinem, qui ab Eleemosynis sunt, adoptarunt: quo nullus maior in florentiss. illa ciuitate honor, Senatorio etiam & Consulari honorificentior, vtilior certè. Hic enim vulgi studio, & ambitu, prensandóque paratur, ab iis, qui fumosis maiorum imaginibus se iactant; Vestri verò ordinis dignitas non nisi O.B. de R.P. meritis tribuitur, & longo vsu experimentísque probatis; ac potentioribus, qui inopes subleuent, & foueant. Qua vna virtute vrbs hactenus salua permansit, post pestilentem illam stragem, qua olim pænè exhausta interierat (quo tempore & parens noster eandem dignitatem, summa cum laude, & bono publico gessit) pòstque vnam alterámve direptionem militarem, & conflagrationem: quæ, vt norunt omnes, maximam partem ad nostram familiam pertinuit, quòd ciuium nemo maiorem iacturam bonorum fecerit; incensis, solóque æquatis quaternis turritis ædibus omnium augustissimis. Sed quid vulnus, cui iam dies ipsa cicatricem obduxit, refrico? Certè in summa calamitate, singularis illa tua constantia eluxit, an præluxit potius? qua animum præceptis Christianæ Philosophiæ ad quemuis fortunæ impetum obfirmasti: Taceo prudentiam, qua iure optimo familiam ducis: In quem tota domus inclinata recumbit; ita rerum nostrarum satagis, ac si pater sis: quaq; R.P. in summo discrimine minimè deserendam putasti. Sed omnium suffragiis, tametsi repugnares diu, renunciatus, laboranti patriæ succurris: quum nunquam maior pauperum copia, vastatis agris, exspoliatis finitimis, iterúmque direptis: Agricolis fame, ferro, peste, frigore, & mærore contabescentibus, ciuibus etiam nuper quamplurimis febri ardentissima absumptis. Piè igitur bona fortunásque impendisti, magno licet incommodo rei familiaris, negociorum, temporísque bienny, quo rebus prolatis à negociatione cessandum: Sed tu aduersa iuxtà atque secunda fers excelso animo, cum eâdem naui iacteris: & Eleemosynis, ex præcepto diuino, redimis peccata tua. Vtrumque verò fratrem Franc.*

 & Hen-

& Henricum, in causis agendis diu multúmque cum laude versatos, ab administratione Reipub. omnino abstinere audio; cùm alter Orator ciuitatis renunciaretur; alter in Senatum esset adscitus: nunc enim, si aliâs vnquam, vtile præceptum, λάθε βιώσας.

Nec vixit malè, qui viuus, moriensque fefellit.

Deum O. M. precor, vt pace composita, bellum ciuile crudeliss. à finibus nostris auerruncet, & in Turcas potius conuertat: vt instaurata R. P. & Ecclesia Dei à persecutionibus respirante, studiis suus honos redeat, Academiæ nostræ vigeant, consilióque, qua possint adiuuent. Claudam Lucretianis:

Nam neque nos agere hoc patriai tempore iniquo
Possumus æquo animo; neque Schotti clara propago,
Omnibus in rebus communi deesse saluti.

Vale, & mea, vt soles, tuere. Ex a. d. IV. *Non. Maias.* CIↃ. IↃ. XXCI.

Ηρόδοτος

ΗΡΟΔΟΤΟΣ ΚΛΕΙΟΙ.

Οὐ μέντοι αὐτοί γε ὁμολογέουσι χρῆσαι οἱ κᾶρες, ἀλλὰ νομίζουσιν αὐτοὶ ἑωϋτοὺς εἶναι αὐτόχθονας ἠπειρώτας, καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ αἰεὶ διαχρεωμένους τῷ περ νῦν.

ΕΥΤΕΡΠΗι.

Ἑλλήνων μέν τινες ἐπίσημοι βουλόμενοι γενέσθαι σοφίην ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τριφασίας ὁδούς. τῶν τὰς μὲν δύο τῶν ὁδῶν, οὐδ' ἀξιῶ μνησθῆναι, εἰ μὴ ὅσον σημῆναι βουλόμενος μοῦνον· τῶν ἡ ἑτέρη μὲν λέγει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους πληθύειν τὸν ποταμὸν, κωλύοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέειν τὸν Νεῖλον· ἡ δὲ ἑτέρη ἀνεπιστημονεστέρη μέν ἐστι τῆς λελεγμένης, λόγῳ δὲ εἰπεῖν, θωυμασιωτέρη· ἣ λέγει ἀπὸ τοῦ ὠκεανοῦ, ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι· τὸν δ' ὠκεανὸν γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν· ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν, πολλὸν ἐπιεικεστάτη ἐοῦσα, μάλιστα ἔψευσται· λέγει γὰρ δὴ οὐδ' αὐτὴ οὐδὲν φαμένη τὸν Νεῖλον ῥέειν ἀπὸ τηκομένης χιόνος· ὃς ῥέει μὲν ἐκ Λιβύης διὰ μέσων Αἰθιόπων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον· κῶς ὦν δῆτα ῥέοι ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων ῥέων ἐς τὰ ψυχρότατα; εἰ δὲ δεῖ μεμψάμενον γνώμας τὰς προκειμένας, αὐτὸν περὶ τῶν ἀφανέων γνώμην ἀποδέξασθαι, φράσω διό τι μοι δοκέει πληθύνεσθαι ὁ Νεῖλος τοῦ θέρεος· τὴν χειμερινὴν ὥρην ἀπελαυνόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς

POMPONIVS MELA

LIB. I. CAP. XVI.

CARIA ſequitur. Habitatur incertæ originis: Alij indigenas; ſunt qui Pelaſgos, quidam Cretas exiſtimant.

Freden. Pintianus in Retractationibus legit, habitatores incerti Aborigines. *Quid ſi,* habitatorum incertæ originis, *vel* aboriginis, *vt Plinius lib.* IV. *cap.* XXII.

Mela lib. I. *cap.* 9.

I. Creſcit porrò Nilus, ſiue quòd ſolutę magnis æſtibus niues ex immanibus Æthiopiæ iugis largius quā ripis accipi queāt, defluunt.

II. Siue quòd Sol hieme terris propior, & ob id fontem eius minuens, in æſtate tunc altius abit, ſinitque integrum, & vt eſt pleniſſimus, ſurgere.

III. Siue quòd per ea tēpora flantes Eteſiæ, aut auctas à Septentrione in meridiem nubes ſuper principia eius imbre præcipitant, aut venienti obuij aduerſo ſpiritu curſum deſcendentis impediunt: aut harenis quas cum fluctibus littori applicant, oſtia obducunt: ſitque

ἀρχαίης διεξόδου ὑπὸ τὴν χειμώνων ἔρχεται τῆς Λιβύης ἐς τὰ ἄνω. ὡς μὲν νῦν ἐν ἐλαχίστῳ δηλῶσαι, πᾶν εἴρηται. τῆς γὰρ ἀγχοτάτω γε χώρης οὗτος ὁ θεὸς, καὶ κατ' ἥντινα, ταύτην εἰκὸς διψῆν τε ὑδάτων μάλιστα, καὶ τὰ ἐγχώρια ῥεύματα μαραίνεσθαι τῶν ποταμῶν.

fitque maior, [vel quòd nihil ex femet emittit, vel quòd plus, quàm folet, accipit : vel quòd minus quàm debet, emittit.]

Γράφουσι δὴ καὶ γλύφουσιν οἱ ζωγράφοι, καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ, τοῦ Πανὸς, κατάπερ Ἕλληνες τὤγαλμα, αἰγοπρόσωπον, καὶ τραγοσκελέα· οὔτι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναί μιν, ἀλλ' ὅμοιον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι.

Mela lib. I. *cap.* IIX.
Ægipanum, quæ celebratur, ea forma eft.

De Pfammeticho & Automolis Herodotus Euterpe, & Mela lib. III. cap. x.

Λόγος δ' ἐστὶ, ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτὰς ὄφις ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' Αἰγύπτου· τὰς δὲ ἴβις τὰς ὄρνιθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρης, οὐ παριέναι τοὺς ὄφις, ἀλλὰ κατακτείνειν· καὶ τὴν ἶβιν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀράβιοι μεγάλως πρὸς Αἰγυπτίων. ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι διὰ ταῦτα τιμᾶν τὰς ὄρνιθας ταύτας.

Mela lib. III. *cap.* IX.
De ferpentibus memorādi maximè, quos paruos & veneni præfentis certo anni tempore ex limo cōcretarum paludū emergere magno examine volātes in Ægyptum tendere, atq. in ipfo introitu finiū ab auibus quas Ibidas appellant, aduerfo agmine excipi, pugnaque confici traditū eft.

Θρῆνοι δὲ καὶ ταφαὶ σφέων, εἰσὶν αἵδε. τοῖσι ἂν ἀπογένηται ἐκ τῶν οἰκίων ἄνθρωπος, τοῦ τις καὶ λόγος ᾖ, τὸ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐκ τῶν οἰκίων τούτων, κατ' ὧν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῷ καὶ τὸ πρόσωπον. κἄπειτα ἐν τοῖσι οἰκίοισι λιποῦσαι τὸν νεκρὸν, αὐ-

Lib. I. *cap.* IX. *de Aegyptiis.*
Cultores regionū multo aliter à ceteris agunt. Mortuos fimo obliti plangunt, nec cremare, aut fodere, fas putant: verùm arte medicatos

ται ἀνὰ τὴν πόλιν ἐστροφωμέναι, τύπτονται ἐπεζωσμέναι, καὶ φαίνουσαι τοὺς μαζούς· σὺν δέ σφι αἱ προσήκουσαι πᾶσαι· ἑτέρωθεν δὲ οἱ ἄνδρες τύπτονται, ἐπεζωσμένοι καὶ οὗτοι. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, οὕτω ἐς τὴν ταρίχευσιν κομίζουσι. εἰσὶ δὲ οἱ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατέαται, καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην. Μετὰ δὲ τοῦτον, (τὸν Μῆνα πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου) κατέλεγον οἱ ἱρέες ἐκ βίβλων ἄλλων βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα· ἐν τοσαύτῃσι γενεῇσι ἀνθρώπων ὀκτωκαίδεκα μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρίη, οὕτω ἐν μυρίοισί τε ἔτεσι καὶ χιλίοισι, καὶ τριηκοσίοισί τε καὶ τεσσαράκοντα, ἔλεγον ἱρέες θεὸν ἀνθρωποειδέα οὐδένα γενέσθαι. οὐ μέντοι οὐδὲ πρότερον, οὐδὲ ὕστερον ἐν τοῖσι ὑπολοίποισι, Αἰγύπτου βασιλεῦσι γενομένοισι, ἔλεγον τοιοῦτον οὐδέν. ἐν τοίνυν τούτῳ τῷ χρόνῳ τετράκις ἔλεγον ἐξ ἠθέων τὸν ἥλιον ἀνατεῖλαι. ἔνθά τε νῦν καταδύεται), ἐνθεῦτεν δὶς ἐπαντεῖλαι. καὶ ἔνθεν νῦν ἀντέλλει, ἐνθαῦτα δὶς καταδῦναι, καὶ οὐδὲν τῶν κατ' Αἴγυπτον ὑπὸ ταῦτα ἑτεροιωθῆναι.

Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ ἱρέες ἔλεγον ἀποδεικνύντες ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέως, ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱρέα τοῦτον τὸν τελευταῖον βασιλεύσαντα, μίην τε καὶ τεσσαράκοντα, καὶ τριηκοσίας ἀνθρώπων γενεὰς γενομένας· καὶ ἐν ταύτῃσι

catos intra penetralia collocant sui. Literis peruersè vtũtur.

Ego pro fimo, limo legi malim parua commutatione. πηλὸς *enim lutum est & terra aqua macerata. Mox,* suis litteris peruersè vtuntur, *putaui pronocabulũ redundare, & ad priora interpunctione referendum. Herodoti enim Musa apertè, non viros ipsos sed conductitios seruos id facere. Fortè* collocant suis, *id est, per suos ferri queat. Herodot.* ταρίχευσιν *conditurã vocat: Mela,* arte medicatos *reddidit.*

Lib. I. *cap.* IX.

Ipsi vetustissimi, vt prædicant, hominum, trecentos & triginta reges ante Amasim, & supra tredecim millium annorum ætates certis Annalib. referunt. Mandatumque literis seruant, dum Ægyptij sunt, quater cursus suos vertisse sidera; ac Solẽ bis iam occidisse, vnde nunc oritur.

* Καὶ χιλίοισι καὶ τριηκοσίοισι.] *Lau. Valla, vir ceteroquin doctiß. & linguæ Latinæ instaurator, vertit:* Ita intra decem millia trecentosque & quadraginta annos, negabant vllum Deum forma humana exstitisse. *Malè: Vertendum enim* Ita intra vndecim millia, tre-

 centosq.

ἀρχιερέας, καὶ βασιλέας ἑκατέρους τοσούτους γενομένους. καίτοι τριηκόσιαι μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ, δυνέαται μύρια ἔτεα. γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν, ἑκατόν ἔτεα ἐστί. μιῆς δὲ καὶ τεσσαράκοντα ἔτι τῶν ἐπιλοίπων γενεῶν, αἳ ἐπῆσαν τῇσι τριηκοσίῃσι, ἐστι τεσσαράκοντα, καὶ τριηκόσια, καὶ χίλια ἔτεα.

Τῇ δὲ πυραμίδι αὐτῇ χρόνον γενέσθαι εἴκοσι ἔτεα ποιευμένῃ, τῆς ἐστι πανταχῇ μέτωπον ἕκαστον ὀκτὼ πλέθρα, ἐούσης τετραγώνου καὶ ὕψος ἴσον· λίθου δὲ ξεστοῦ τε καὶ ἁρμοσμένου τὰ μάλιστα. οὐδεὶς τῶν λίθων τριήκοντα ποδῶν ἐλάσσων.

Ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος, καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει. τοῦ γὰρ δυώδεκα μέν εἰσι αὐλαὶ κατάστεγοι, ἀντίπυλοι ἀλλήλῃσι. ἓξ μὲν πρὸς βορέην, ἓξ δὲ πρὸς νότον τετραμμέναι συνεχέες. τοῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτός σφεας περιέργει. οἰκήματα δ' ἔνεστι διπλᾶ, τὰ μὲν ὑπόγαια τὰ δὲ μετέωρα ὑπ' ἐκείνοισι τρισχίλια, ἀριθμὸν πεντακοσίων καὶ χιλίων ἑκάτερα.

Τοῦ δὲ λαβυρίνθου τούτου ἐόντος τοιούτου θῶυμα ἔτι μέζον παρέχεται ἡ Μοίριος καλεομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβύρινθος οὗτος οἰκοδόμηται. τῆς τὸ περίμετρον τῆς περιόδου εἰσὶ στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, σχοίνων ἑξή-

centosq. & quadraginta annos &c. *Nihilominus tamen adhuc error calculi manet, siue Herodoto imputandus is est, siue librariis. Si enim probé à me subducta ratio est, leg.* ἔτω ἐν μυρίοισί τε ἔτεσι καὶ χιλίοισι, καὶ τριηκοσίοισί τε καὶ ἑξήκοντα ἓξ ἔλεγον ἱρέες. *&c. Excurrunt enim 11366. anni, menses octo : & Melam* supra decem millium annor. *scripsisse praestare ausim, si, vt solet, Herodotum fide bona exscripsit.*

Lib. 1. cap. IX. emendante Pintiano.

Pyramides: quarum maxima (tres namq. sunt) tricenum pedum lapidib. exstructae quatuor frontibus octona soli iugera sua sede occupat.

vel, quae sedet, occupat.

Ibidem.

Psammetichi opus Labyrinthus, domos ter mille, & regias duodecim perpetuo parietis ambitu cóplexus, marmore exstruct' ac tectus, vnú in se descensum habet, intus paene innumerabiles vias. &c.

* *In numero discrepat Mela ab Herodoto, Strabone, & Plinio lib. XXXVI. cap. XII.*

Lib.

κοντα ἐόντων, ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου τὸ παρὰ θάλασσαν. κέεται δὲ μακρὴ ἡ λίμνη πρὸς βορέην τε καὶ νότον, ἐοῦσα βάθος, τῇ βαθυτάτη αὐτὴ ἑωυτῆς πεντηκοντόργυιος. ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτή, αὐτὴ δηλοῖ. ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστά κῃ ἑστᾶσι δύο πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὀργυιὰς ἑκατέρη· &c.

Ἐπὶ Ἀμάσιος δὲ βασιλῆος λέγεται Αἴγυπτος μάλιστα δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ γινόμενα, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρης τοῖσι ἀνθρώποισι. καὶ πόλις ἐν αὐτῇ γενέσθαι τὰς ἁπάσας τότε δισμυρίας τὰς οἰκεομένας.

Lib. I. *cap.* IX.

Mœris, aliquando campus, nũc lacus, viginti millia passuum in circuitu patens, altior quàm ad nauigandum magnis onustisq; nauibus satis est.

Ibidem.

Viginti millia vrbium Amasi regnante habitarunt, & nunc multas habitant.

** In quarum nominibus recensendis diuersis abit ab Herodoto, nescio quos autores secutus.*

ΘΑΛΕΙΑι.

Ἐπὶ κρήνην σφι ἡγήσασθαι, ἀπ' ἧς λουόμενοι, λιπαρώτεροι ἐγίνοντο, κατάπερ εἰ ἐλαίου εἴη. ὄζειν δὲ ἀπ' αὐτῆς, ὡσεὶ ἴων. ἀσθενὲς δὲ τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης οὕτω δή τι ἔλεγον εἶναι οἱ κατάσκοποι, ὥστε μηδὲν οἷόν τε εἶναι ἐπ' αὐτοῦ ἐπιπλέειν, μήτε ξύλον, μήτε τῶν ὅσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρότερα, ἀλλὰ πάντα σφεα χωρέειν ἐς βυσσόν. τὸ δὲ ὕδωρ τοῦτο εἴ σφί ἐστι ἀληθέως οἷόν τι λέγεται, διὰ τοῦτο ἂν εἶεν τούτῳ τὰ πάντα χρεώμενοι, μακρόβιοι. ἀπὸ τῆς κρήνης δὲ ἀπαλλασσομένων, ἀγαγεῖν σφέας ἐς δεσμωτήριον ἀνδρῶν, ἔνθα τοὺς πάντας ἐν πέδῃσι χρυσέῃσι δεδέ-

Lib. III. *cap.* X.

Apud Æthiopes plus auri quàm æris (*malè hactenus*, Persis) est. ideo quod minus est, preciosius censent. Ære exornantur; auro vincula fontium fabricant. Est lacus, quo perfusa corpora quasi vncta pernitent. bibitur idem: adeo est liquidus, & ad sustinenda quę incidunt, aut immittuntur infirmus, vt folia etiam proximis decisa frondibus, non innatantia ferat, sed pessum & pe-

θαι. ἔστι δὲ ἐν τούτοισι τοῖσι αἰθίοψι πάντων ὁ χαλκὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον. θεησάμενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωτήριον, ἐθηήσαντο καὶ τὴν τοῦ ἡλίου λεγομένην τράπεζαν.

nitus accipiat. Est locus, apparatis epulis semper refertus, & quibuslibet vesci volentibus, licet: *ἡλίου τράπεζαν* appellant, & quæ passim apposita sunt, affirmant innasci subinde diuinitus.

Ὁ δὲ ἆπις οὗτος ὁ ἔπαφος γίνεται μόσχος ἐκ βοός. ἥτις οὐκέτι οἵη τε γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον βάλλεσθαι γόνον. Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι σέλας ἐπὶ τὴν βοῦν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατέχειν. καί μιν ἐκ τούτου τίκτειν τὸν ἆπιν. ἔχει δὲ ὁ μόσχος οὗτος ὁ ἆπις καλεόμενος σημήια τοιάδε. ἐὰν μέγας ἐπὶ μὲν τῷ μετώπῳ λευκὸν τετράγωνον φορέει. Ἐπὶ δὲ τοῦ νώτου αἰετὸν εἰκασμένον. ἐν δὲ τῇ οὐρῇ τὰς τρίχας διπλᾶς. ἐπὶ δὲ τῇ γλώσσῃ, κάνθαρον.

Lib. I. cap. IX. de Aegypto.

Apis populorũ omnium numen est: bos niger, certis maculis insignis & cauda linguaq; dissimilis aliorum: rarò nascitur, nec coitu pecoris, vt aiunt, sed diuinitus & cęlesti igne conceptus: Diesq. quo gignitur, genti maximè festus.

Ἐν δὴ ὦν τῇ ἐρημίῃ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ, γίνονται μύρμηκες, μεγάθεα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα, ἀλωπέκων δὲ μείζονα. εἰσὶ γὰρ ἐξ αὐτέων καὶ παρὰ βασιλεῖ τῷ περσέων ἐνθεῦτεν θηρευθέντες. οὗτοι ὦν οἱ μύρμηκες ποιεύμενοι οἴκησιν ὑπὸ γῆν, ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον. κατάπερ οἱ ἐν τοῖσι ἕλλησι μύρμηκες καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰσὶ δὲ καὶ τὸ εἶδος ὁμοιότατοι οὗτοι. ἡ δὲ ψάμμος ἡ ἀναφερομένη, ἐστὶ χρυσῖτις. ἐπὶ δὲ ταύτην τὴν ψάμμον στέλλονται ἐς τὴν ἔρημον οἱ Ἰνδοί. ζευξάμενος ἕκαστος καμήλους τρεῖς. &c.

Lib. III. cap. VII. de India.

Alit formicas non minores maximis canibus, quas more Gryphorũ aurum penitus egestum cum summa pernicie attingentium custodire commemorant.

ΜΕΛΠΟΜΕΝΗι.

Τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορέην λέγουσι ἄνεμον τῶν ὑπεροίκων τῆς χώρης, οὐκ οἷά τε εἶναι ἔτι προσωτέρω οὔτε ὁρᾶν οὔτε διεξιέναι ὑπὸ πτερῶν κεχυμένων. *Post:* Περὶ δὲ τῶν πτερῶν τῶν Σκύθαι λέγουσι ἀνάπλεων εἶναι τὸν ἠέρα. καὶ τουτέων εἵνεκα οὐκ οἷόν τε εἶναι οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἠπείρου, οὔτε διεξιέναι τήνδε ἔχω περὶ αὐτέων τὴν γνώμην. τὰ κατύπερθε ταύτης τῆς χώρης, αἰεὶ νίφει), ἐλάσσονι δὲ τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ καὶ εἰκός. ἤδη ὦν ὅστις ἀγχόθεν χιόνα ἁδρὴν πίπτουσαν εἶδε. οἶδε τὸ, λέγω. ἔοικε γὰρ ἡ χιὼν πτεροῖσι, καὶ διὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον ἐόντα τοιοῦτον, ἀοίκητα τὰ πρὸς βορέω ἐστὶ τῆς ἠπείρου ταύτης. τὰ ὦν πτερὰ εἰκάζοντας τὴν χιόνα τοὺς σκύθας τε καὶ τοὺς περιοίκους δοκέω λέγειν.

Τὸν ἡρακλέα εὑρεῖν ἐν ἄντρῳ μιξοπάρθενόν τινα ἔχιδναν διφυέα. τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν γλουτέων εἶναι γυναικός. τὰ δὲ ἔνερθεν, ὄφιος. *Mox:*

Τὴν δ' ἐπεὶ οἱ γινομένους τοὺς παῖδας ἀνδρωθῆναι, τοῦτο μέν σφι οὐνόματα θέσθαι. τῷ μὲν Ἀγάθυρσον αὐτέων. τῷ δὲ ἑπομένῳ, Γελωνόν. σκύθην δὲ τῷ νεωτάτῳ. *Infra:* Καὶ ἀπὸ μὲν Σκύθεω τοῦ ἡρακλέος γενέσθαι τοὺς αἰεὶ βασιλῆας γινομένους σκυθέων.

Ἀπὸ δὲ ὑλαίης ἄνθρωποι οἰκέουσι σκύθαι γεωργοί. τοὺς ἕλληνες οἱ οἰκέοντες ἐπὶ τῷ ὑπάνι ποταμῷ καλέουσι

Lib. II. *cap.* I. *de Scythia Europaea.*

Rhiphæis mõtibus (nam & huc illi pertinent) proxima cadentes assiduè niues adeò inuia efficiunt, vt vltra ne visum quidem intendentium admittant.

**Vbi f. legend.* incedentium.

Et lib. III. *cap.* V.

In Asiatico littore primi Hyperborei super Aquilonem Rhiphæosq; montes, sub ipso syderum cardine iacent.

Lib. II. *cap.* I.

Basilidis ab Hercule & Echidna generis principia sunt.

**Ergo malè pro* Echidna *Laur. Valla Serpentinæ naturæ, reddidit: Mela* βασιλῆας Basilidas *gentem conuertit, aut alium auctorem secutus est. Strabo lib.* VII. *inter Sarmatas & Basileorum meminit: Ptolemaus quoque* βασιλισκείους σαρμάτας *nominat, qui & à Græcis* ῥηγῖνες *dicti, fortè de latino* Regis *nomine facta voce. Iosephus lib.* I. *Iudaic. Antiquitatum cap.* 7. Ἀσχανάξης, ἀσχανάξας ᾤκισεν οἱ νῦν ῥηγῖνες ὑπ' ἑλλήνων καλοῦνται.

D. quoque Hierony. in Genesim: Aschanaz Græci Reginos vocant, Sarmatæ sunt.

βορυσθενεῖτας. σφέας δὲ αὐτοὺς ὀλβιοπολίτας. οὗτοι ὦν οἱ γεωργοὶ σκύθαι νέμονται τὸ μὲν πρὸς τὴν ἠῶ, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδοῦ κατήκοντες ἐπὶ ποταμὸν τῷ οὔνομα κεῖται παντικάπης. Μετὰ δὲ τὴν ἔρημον ἀνδροφάγοι οἰκέουσι, ἔθνος ἐὸν ἴδιον, καὶ οὐδαμῶς σκυθικόν.

Τὸ δὲ πρὸς τὴν ἠῶ τῶν γεωργῶν τούτων σκυθέων, διαβάντι τὸν παντικάπην ποταμὸν, νομάδες ἤδη σκύθαι νέμονται, οὔτε τι σπείροντες οὐδὲν, οὔτε ἀροῦντες. ψιλὴ δὲ δενδρέων ἡ πᾶσα αὕτη γῆ, πλὴν τῆς ὑλαίης. οἱ δὲ νομάδες οὗτοι τὸ πρὸς τὴν ἠῶ, ἡμερέων τεσσέρων καὶ δέκα ὁδὸν νέμονται χώρην, κατατείνουσαν ἐπὶ ποταμὸν Γέῤῥον.

Ὑπερεικέουσι δὲ τούτοισι δευτέρην λάξιν ἔχοντες βουδῖνοι γῆν νεμόμενοι πᾶσαν δασέην ὕλῃ παντοίῃ. βουδίνων δὲ κατύπερθε πρὸς βορέην, ἔστι πρώτη μὲν ἔρημος, ἐπ' ἡμερέων ἑπτὰ ὁδόν. μετὰ δὲ τὴν ἔρημον ἀποκλίναντι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον, νέμονται θυσσαγέται. ἔθνος πολλὸν καὶ ἴδιον. ζώουσι δὲ ἀπὸ θήρης. συνεχέες δὲ τούτοισι ἐν τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοι εἰσὶ, τοῖσι οὔνομα κεῖται ἰύρκαι, καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζώοντες.

Lib. II. *cap.* I.

Colunt Georgi, excercentq́; terras. Siluæ deinde ſunt, quas maximas hę terræ ferũt, & Panticapes qui Nomadas Georgoſq́ue diſterminat. Tum Boryſthenes gentem ſui nominis abluit, inter Scythiæ amnes amœniſſimus, turbidis aliis, liquidiſſimus defluit: placidior quàm cæteri, potari pulcherrimus &c. quadraginta dierum ſpacio nauigabilis, ſecundum Boryſthenida & Olbida Gręca opida egreditur.

Lib. III. *cap.* VI. *Contra*

Scythæ ſunt Androphagoi & *Sagę, diſtincti regione, quia feris ſcatet, inhabitabili.

* *Forte Sacæ leg. vt infr.*

Lib. II. *cap.* I.

Siluæ deinde ſunt; quas maximas hæ terræ ferunt: & Panticapes, qui Nomadas Georgoſq́ue diſterminat. *Infra*: Vagi Nomades, pecorum pabula ſequuntur: atque vt illa pecori durant; ita hi ſtatam ſedem agunt.

Et lib. III. *cap.* V. Ad introeuntium dexteram Scythæ Nomades, freti littoribus inſident. *Lib.* I. *cap.* XXII.

Fecundos pabulo, ad alia ſteriles nudoſq́. campos tenent Budini: Geloni vrbem ligneam habitant. Iuxta Thyſſagetæ Iurcæq́; vaſtas ſiluas occupant aluntuŕq; venando. *Lib.*

Οἰκέουσι ὑπωρέαν οὐρέων ὑψηλῶν ἄνθρωποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροὶ, ἐκ γενετῆς γενόμενοι, καὶ ἔρσενες, καὶ θήλεαι ὁμοίως. καὶ σιμοὶ, καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα· φωνὴν δὲ ἰδίην ἱέντες. ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι σκυθικῇ. ζῶντες δὲ ἀπὸ δενδρέων. ποντικὸν μὲν οὔνομα τῷ δενδρέῳ ἀπ᾽ οὗ ζῶσι. πρόβατα γὰρ σφι οὐ πολλά ἐστι. οὐ γάρ τοι σπουδαῖαι αἱ νομαὶ αὐτόθι εἰσὶ. ὑπὸ δενδρέῳ δὲ ἕκαστος κατοίκηται, τὸν μὲν χειμῶνα ἐπεὰν τὸ δένδρεον περικαλύψῃ πίλῳ στεγνῷ λευκῷ. τὸ δὲ θέρος ἄνευ πίλου· τούτους οὐδεὶς ἀδικέει ἀνθρώπων. ἱροὶ γὰρ λέγονται εἶναι. οὐδέ τι ἀρήϊον ὅπλον ἐκτέαται. καὶ τοῦτο μὲν τοῖσι περιοικέουσι, οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς διαιρέοντες. τοῦτο δὲ ὃς ἂν καταφεύγων καταφύγῃ ἐς τούτους, ὑπ᾽ οὐδενὸς ἀδικέεται. οὔνομα δέ σφι ἐστὶ Ἀργιππαῖοι.

Τὸ μὲν πρὸς ἠῶ τῶν φαλακρῶν, γινώσκεται ἀτρεκέως ὑπὸ Ἰσσηδόνων οἰκεόμενον. Τὸ δὲ ἀπὸ τούτων τὸ κατύπερθε Ἰσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες μουνοφθάλμους ἀνθρώπους, καὶ χρυσοφύλακας γρύπας εἶναι. καὶ οὐνομάζομεν αὐτοὺς σκυθιστὶ ἀριμασπούς· ἄριμα γὰρ ἓν καλέουσι σκύθαι· σποῦ δὲ τὸν ὀφθαλμόν.

Lib. I. *cap.* XXI.

Tum continuis rupibus latè aſpera & deſerta regio ad Argippacos vſque promittitur. [* His iuſtiſſimi mores.] Pro domibus nemora, alimenta baccæ. Et maribus & feminis nuda ſunt capita: Sacri itaq. habentur, adeoq; ipſos nemo de tam feris gentibus violat, vt aliis quoque ad eos confugiſſe pro aſylo ſit.

* *Puto verba tranſpoſita: leg. q.* His iuſtiſſimi mores : Sacri itaque habentur. *Vel potius, cùm præpoſterè collocata verba viderem, in eam coniecturam veni, vt credam reponendum* His ſemi nares : *vnde factum, ab imperitis,* His iuſtiſſimi mores. *Herod. enim disertè* σιμοὺς *hoc loco vocat eodem narrandi ordine. Sed cur,* Sacri itaque? *an quia caluitium ob raritatem diuinum quid putabant? Vide Syneſium. Sed vulgata non temere muto: nam de Iſſedonibus Herod. poſt:* ἄλλως δὲ δίκαιοι καὶ οὗτοι λέγονται εἶναι.

Lib. II. *cap.* I.

Deinde eſt regio, ditis admodū ſoli, inhabitabilis tamen, quia Gryphi ſæuum & pertinax ferarum genus aurum terra penitus egeſtum, mirè amant, mireq; cuſtodiunt: & ſunt infeſti attingentibus. Hominū primi ſunt Scythæ, Scytharumque queis ſinguli oculi eſſe dicuntur, Arimaſpi. Ab iis Iſſedones vſque ad Mœotida.

Ibidem

Νόμοισι δὲ ἰσσηδόνες τοῖσι δὲ λέγονται χρᾶσθαι, ἐπεὰν ἀνδρὶ ἀποθάνοι πατὴρ, οἱ προσήκοντες πάντες προσάγουσι πρόβατα, καὶ ἔπειτα ταῦτα θύσαντες καὶ καταταμόντες τὰ κρέα, κατατάμνουσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γενέα. ἀναμίξαντες δὲ πάντα τὰ κρέα δαῖτα προτίθενται. τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες ἀποχρυσοῦσι, καὶ ἔπειτα ἅτε ἀγάλματι χρέωνται θυσίας μεγάλας ἐπετείους ἐπιτελέοντες. παῖς δὲ πατρὶ τοῦτο ποιέει, κατάπερ οἱ ἕλληνες τὰ γενέσια.

Πρῶτον δὲ τοὺς ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ ἱρὰ δύο κόρας, τὰς ὀνομάζουσι δήλιοι εἶναι ὑπερόχην τε καὶ λαοδίκην. ἅμα δὲ αὐτοῖσι ἀσφαλείης εἵνεκεν πέμψαι τοὺς ὑπερβορέους τῶν ἀστῶν, ἄνδρας πέντε πομπούς, τούτους οἳ νῦν περφερέες καλέονται, τιμὰς μεγάλας ἐν δήλῳ ἔχοντες. ἐπεὶ δε τοῖσι ὑπερβορέοισι τοὺς ἀποπεμφθέντας ὀπίσω οὐκ ἀπονοστέειν, δεινὰ ποιευμένους, εἰ σφέας αἰεὶ καταλάμψεται, ἀποστέλλοντας μὴ ἀποδέκεσθαι. οὕτω δὴ φέροντας ἐς τοὺς οὔρους τὰ ἱρὰ, ἐνδεδεμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ, τοὺς πλησιοχώρους ἐπισκήπτειν, κελεύοντας προπέμπειν σφέας ἀπ᾽ ἑωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω προπεμπόμενα ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς δῆλον.

Ibidem.

Iſſedones funera parentum læti & victimis, ac feſto coitu familiarium celebrant. Corpora ipſa laniata, & cęſis pecorum viſceribus immiſta epulãdo conſumunt. Capita vbi fabrè expoliuêre, pro poculis gerunt. Hæc ſunt apud eos ipſos pietatis vltima officia. Statim de Axiacis.

Pocula vt Iſſedones parentum, ita inimiciſſimorum capitibus expoliunt.

Mela Lib. III. *cap.* V.

Hyperborei ſacris operati, maximè Apollinis; quorum primitias Delon miſiſſe initio per virgines ſuas; deinde per populos ſubinde tradentes vlterioribus: moremq; eum diu, & donec vitio gentium temeratus eſt, ſeruaſſe referuntur.

Plinius Lib. IIII. *cap.* XII.

Nec libet dubitare de gente Hyperborea, cũ tot authores prodant, frugum primitias ſolitos Delon mittere Apollini, quẽ pręcipuè colunt. Virgines ferebant eas, hoſpitiis gentium per annos aliquot venerabiles; donec violata fide in proximis accolarum

larum finibus deponere ſacra ea inſtituêre, hiq́ue ad contermịnos deferre, atq. ita Delõ vſq.. Mox & hoc ipſum exoleuit.

Ἴστρος μὲν πεντάστομος. μετὰ δὲ Τύρης τε, καὶ Ὕπανις, καὶ Βορυσθένης, καὶ παντικάπης καὶ ὑπάκυρις, καὶ γέῤῥος, καὶ τάναϊς· ῥέουσι γὰρ οἵδε κατὰ τάδε. Ἴστρος μὲν ἐὼν μέγιστος ποταμῶν πάντων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος. πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἑσπέρης τῶν ἐν τῇ σκυθικῇ ῥέων, κατὰ τοιόνδε μέγιστος γέγονε, ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων. εἰσὶ δὲ οἵδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῦντες· διὰ μὲν γε τῆς σκυθικῆς χώρης, πέντε μὲν οἱ ῥέοντες. *Paullò post:* ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς εὐρώπης ὁ Ἴστρος, ἀρξάμενος ἐκ κελτῶν, οἳ ἔσχατοι πρὸς ἡλίου δυσμέων μετὰ κύνητας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ εὐρώπῃ. ῥέων δὲ διὰ πάσης τῆς εὐρώπης, ἐς τὰ πλάγια τῆς σκυθίης ἐσβάλλει. τούτων ὦν τῶν καταλεχθέντων καὶ ἄλλων πολλῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον ὕδωρ, γίνεται ὁ Ἴστρος ποταμῶν μέγιστος· ἐπεὶ ὕδωρ γε ἓν πρὸς ἓν συμβάλλειν ὁ νεῖλος πλήθεϊ ἐπικρατέει. ἐς γὰρ δὴ τοῦτον, οὔτε ποταμὸς, οὔτε κρήνη οὐδεμίη ἐκδιδοῦσα, ἐς πλῆθός οἱ συμβάλλεταί οἱ.

Τρίτος δὲ Ὕπανις ποταμὸς ὁρμᾶται μὲν ἐκ τῆς σκυθικῆς· ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης, τὴν πέριξ νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί. καλέεται δ' ἡ λίμνη αὕτη ὀρθῶς, μήτηρ ὑπάνιος.

Lib. 11. *cap.* 1.

Callipidas Axiacaſq. ab Iſtricis Tyra ſeparat: ſurgit in Neuris. Qua exit, ſui nominis opidum attingit. At ille qui Scythię populos à ſequẽtibus dirimit, apertis in Germania fontibus, alio quàm deſinit nomine, exoritur. Nam per immania magnarum gentiũ diu Danubius eſt. Deinde aliter appellantibus accolis, Iſter fit: acceptiſq; aliquot amnibus ingens iam, & eorum qui in noſtrum mare decidunt tantũ Nilo minor: totidẽ quot ille oſtiis, ſed tribus tenuibus, reliquis nauigabilibus effluit.

Lib. 11. *cap.* 1.

Callipidas Hypanis includit: ex grandi palude oritur, quam Matrem eius accolæ appellant: & diu qualis natus eſt defluit. Tandem non longè à mari ex paruo fonte, cui Exampeo cognomen eſt, adeò amaras aquas accipit, vt ipſe quoq. iam ſui diſſimilis & non dulcis hinc defluat.

ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων ὁ Ὕπανις ποταμὸς ῥέει. ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον βραχὺς καὶ γλυκύς ἐστι, ἀπὸ δὲ τούτου πρὸς θαλάσσης τεσσέρων ἡμερέων πλόον, πικρὸς δεινῶς. ἐκδιδοῖ γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρή, οὕτω δή τι ἐοῦσα πικρή, ἣ μεγάθεϊ σμικρὴ ἐοῦσα, κιρνᾷ τὸν Ὕπανιν, ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν. ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὔροισι χώρης τῶν τε ἀροτήρων Σκυθέων καὶ Ἀλαζόνων. οὔνομα δὲ τῇ κρήνῃ, καὶ ὅθεν ῥέει τῷ χώρῳ, Σκυθιστὶ μὲν, ἀμαξάμπεος. κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, ἱραὶ ὁδοί.

Τοῖσι Σκύθαις μήτε ἄστεα, μήτε τείχεα ᾖ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ἐόντες πάντες ἔωσι, ἱπποτοξόται, ζῶντές τε μὴ ἀπ' ἀρότου, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τέ σφι ᾖ ἐπὶ ζευγέων.

Τῶν δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρκέστατος, ὃς νομάς τε καλλίστας καὶ εὐκομιδεστάτας κτήνεσι παρέχεται. ἰχθύας τε ἀρίστους διακριδὸν καὶ πλείστους. πίνεσθαί τε ἥδιστός ἐστι. ῥέει τε καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι. σπόρος τε παρ' αὐτὸν ἄριστος γίνεται. ποίη τε, τῇ οὐ σπείρεται ἡ χώρη, βαθυτάτη. ἅλες τε ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ αὐτόματοι πήγνυνται ἄπλετοι. κήτεά τε μεγάλα ἀνάκανθα, τὰ ἀντακαίους καλέουσι, παρέχεται ἐς ταρίχευσιν. ἄλλα τε πολλὰ θωϋμάσαι ἄξια. μέχρι μὲν νυν Γέρρου χώρου, ἐς τὸν τεσσεράκοντα ἡμερέων πλόος ἐστὶ, γινώσκεται ῥέων

Lib. I. *cap.* IIX.

Proximis nullæ quidem vrbes: ſt ita tamen domicilia ſunt quæ mapalia appellantur: victus aſper & immunditiis carens.

Et Lib. II *cap.* I.

Agathyrſi & Sauromatæ ambiunt; quia pro ſedibus plauſtra habent, dicti ἁμαξόβιοι.

* *Seneca Her. ule Furente, de Fortuna. Intrauit Scythiæ multiuagas domos, Et gentes patriis ſedibus hoſpitas.*

Lib. II. *cap.* I.

Tum Boryſthenes gentem ſui nominis abluit: inter Scythiæ amnes amœniſſimus, turbidis aliis liquidiſſimus defluit: placidior quàm ceteri, potariq; *pulcherrimus. Alit lætiſſima pabula, magnoſque piſces, quibus & optimus ſapor, & nulla oſſa ſunt. Longe venit, ignotiſq; ortus è fontibus, quadraginta dierum iter alueo ſtringit, tantoq; ſpacio nauigabilis, ſecundùm Boryſthenida & Olbida, Græca opida egreditur.

** Potari-*

ἀπὸ βορέω ἀνέμου· τὸ δὲ κατύπερθε δι' ὧν ῥέει ἀνθρώπων οὐδεὶς ἔχει φράσαι. φαίνεται δὲ ῥέων δι' ἐρήμου ἐς τῶν γεωργῶν τῶν σκυθέων τὴν χώρην. *Pòst paulò:* πέρην δὲ τοῦ ἱροῦ δήμητρος ὑπὸ τῷ ὕπανι βορυσθενῖται κατοίκηνται.

Ἀγάλματα δὲ καὶ βωμοὺς, καὶ νηοὺς οὐ νομίζουσι ποιέειν πλὴν ἄρηι.

Τῆς δὲ γῆς τῆς σκυθικῆς αἰνῶς ἀξύλου ἐούσης, ὧδε σφι ἐς τὴν ἕψησιν τῶν κρεῶν ἐξεύρηται· ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὰ ἱρήϊα γυμνοῦσι τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν. ἔπειτα δὲ ἐσβάλλουσι, ἢν μὲν τύχωσι ἔχοντες λέβητας ἐπιχωρίους, μάλιστα λεσβίοισι κρητῆρσι προσεικέλους, χωρὶς ἢ ὅτι πολλῷ μέζονας· ἐς τούτους ἐσβάλλοντες, ἕψουσι ὑποκαίοντες τὰ ὀστέα τῶν ἱρηίων καὶ οὕτω βοῦς τε ἑωυτὸν ἐξέψει καὶ τἆλλα ἱρήϊα ἑωυτὸ ἕκαστον. *Et infrà:* Ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ ὄγκου ἀκινάκης σιδήρεος ἵδρυται ἀρχαῖος ἑκάστοισι· καὶ τοῦτό ἐστι τοῦ Ἄρηος τὸ ἄγαλμα. τούτῳ δὲ τῷ ἀκινάκει θυσίας ἐπετείους προσάγουσι προβάτων καὶ ἵππων. καὶ δὴ καὶ τοῖσδ' ἔτι πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅσους δ' ἂν τῶν πολεμίων ζωγρήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἕνα θύουσι τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ, ᾧ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτεροίῳ.

Ἐπεὰν τὸν πρῶτον ἄνδρα καταβάλῃ ἀνὴρ σκύθης, τοῦ αἵματος ἐμπί-

*Potariq. pulcherrimus] potariq. dulcissimus *Melam scripsisse vt credam, adducor Herodoti auctoritate. Sic enim ille;* ποταμὸν ἥδιστός ἐστι.

Mela ibidem.

MARS omnium Deus.

Lib. II. *cap.* I. *de Scythis.*

Pro simulachris enses & tentoria dedicant, hominesque pro victimis feriunt. Terræ latè patent, & ob excedentia ripas suas plerumque flumina, nusquam non ad pabula fertiles. Alicubi vsq. adeò steriles ad cetera, vt qui *habitant, liquorum egentes ignes ossibus alant.

*Qui habitant] *Si Herod. sequitur, scripsit,* vt qui sacrificant. *Eruditus Lector arbitrabitur.*

Lib. II. *cap.* I.

Bella cædesq; amant: mosque est bellantibus, cruorem eius, quem primum interemerint, ipsis è vulneribus ebibere. Vt quisque plures interemerit, ita apud eos habetur eximius. Ceterũ expertem esse cædis inter opprobria vel maximum. Inter epulas,

νει. ὅσους δ' ἂν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ, τουτέων τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλέϊ. ἀπενείκας μὲν γὰρ κεφαλὴν τῆς ληΐης μεταλαμβάνει τὴν ἂν λάβωσι· μὴ ἐνείκας δὲ, οὔ.

Mox, de pelle humana detracta.

Ὃς γὰρ ἂν πλεῖστα δέρματα χειρόμακτρα ἔχοι, ἀνὴρ ἄριστος οὗτος κέκριται. πολλοὶ δὲ αὐτέων ἐκ τῶν ἀποδερμάτων, καὶ χλαίνας ἐπείνυσθαι ποιεῦσι, συρράπτοντες κατάπερ βαίτας.

Πολλοὶ δὲ καὶ ὅλους ἄνδρας ἐκδείραντες, καὶ διατείναντες ἐπὶ ξύλων, ἐπ' ἵππων περιφέρουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω σφι νενόμισται. αὐτὰς δὲ τὰς κεφαλὰς, οὔτι πάντων, ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων, ποιεῦσι τάδε. ἀποπρίσας ἕκαστος πᾶν τὸ ἔνερθεν τῶν ὀφρύων, ἐκκαθαίρει.

Ἅπαξ δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου ὁ νομάρχης ἕκαστος ἐν τῷ ἑωυτοῦ νομῷ κιρνᾷ κρητῆρα οἴνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν σκυθέων ὅσοις δὴ ἄνδρες πολέμιοι * ἀραιρημένοι ἔωσι· τοῖσι δ' ἂν μὴ κατεργασμένον ᾖ τοῦτο, οὐ γεύονται τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ' ἠτιμασμένοι ἀποκατέαται. Ὄνειδος δέ σφι ἐστὶ μέγιστον τοῦτο. ὅσοι δὲ ἂν αὐτῶν καὶ κάρτα πολλοὺς ἄνδρας ἀναιρηκότες ἔωσι, οὗτοι δὲ σὺν δύο κύλικας ἔχοντες, πίνουσι ὁμοῦ.

las, quot quisque interfecerit referre, lætissima & frequentissima mentio: binisq; poculis, qui plurimos *retulere perpotatis, interlocantur: is honos præcipuus est. Pocula vt Issedones parentum, ita inimicissimorum capitibus expoliunt. Apud Anthropophagos ipsæ etiam epulæ visceribus humanis apparantur. Geloni hostiũ cutibus equos, seque velant: illos, reliqui corporis; se, capitum.

* *Fortè in Mela leg.* qui plurimos retulere, perpotant. *vt* τὸ interlocantur *redundet, pro quo Pintianus,* interiungunt: *qua voce & Martialem vsum nunc didici : &* interiunctas dextras *dixit Ennius, quod Maro,* & dextrã iungere dextræ. *Sed tamen vereor vt hic quadret. Herodotus Erato :* Σπαρτιῆται ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται πίνειν, ἐπισκύθιζον λέγουσι.

* *Pro* ἀραιρημένοι, *quod in Aldino est, quo vsus sum, leg. censeo* ἀναιρημένοι.

Ibidem

Ὅρκια δὲ ποιεῦνται σκύθαι ὧδε, πρὸς τοὺς ἂν ποιέωνται· ἐς κύλικα μεγάλην κεραμίνην οἶνον ἐγχέαντες, αἷμα συμμίσγουσι τῶν τὰ ὅρκια Ταμνομένων, τύψαντες ὑπέατι, ἢ ἐπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος. καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα ἀκινάκεα, καὶ ὀϊστοὺς καὶ σάγαριν, καὶ ἀκόντιον. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, κατεύχονται πολλά. καὶ ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτοί τε οἱ τὸ ὅρκιον ποιεύμενοι, καὶ τῶν ἑπομένων οἱ πλείστου ἄξιοι.

Οἱ δὲ βορυσθενεῖται οὗτοι λέγουσι σφέας, αὐτοὺς εἶναι μιλησίους.

Ἔστι μεταξὺ βορυσθένεός τε ποταμοῦ, καὶ ὑπάνιος χῶρος, οὔνομα δ' ἐστι οἱ ἐξαμπαῖος, τοῦ καὶ ὀλίγον τὶ πρότερον τούτων μνήμην εἶχον, φάμενος ἐν αὐτῷ κρήνην ὕδατος πικροῦ εἶναι, ἀπ' ἧς τὸ ὕδωρ ἀπορρέον τὸν ὕπανιν ἄποτον ποιέει.

Θύουσι ταῦροι μὲν τῇ παρθένῳ τούς τε ναυηγούς, καὶ τοὺς ἂν λάβωσι ἑλλήνων ἐπαναχθέντας. Τὴν δὲ δαίμονα ταύτην τῇ θύουσι, λέγουσι αὐτοὶ ταῦροι ἰφιγένειαν τὴν ἀγαμέμνονος εἶναι.

Ibidem Mela de iisdem.

Ne fœdera quidem incruenta sunt. Sauciant se qui paciscuntur. exemptumque sanguinem,*vbi permiscuere, degustant. Id putant mansuræ fidei pignus certissimum.

* Vbi permiscuere] *Credo scripsisse Melam,* vbi vino permiscuere *Herodoti auctoritatem secutus.*

Lib. 11. *cap.* 1. *de Borysthene fl.*

Secundum Borysthenida & Olbida Græca opida egreditur.

Lib. 11. *cap.* 1.

Callipidas Hypanis includit: ex grandi palude oritur, quam Matrem eius accolæ appellant, & diu qualis natus est defluit. Tandem non longè à mari ex paruo fonte, cui *Exampeo cognomen est, adeò amaras aquas accipit, vt ipse quoque iam sui dissimilis, & non dulcis hinc defluat.

* *Suprà Herodotus, corruptè fortasse* Ἀμαξάμπαιον *vocauit.*

Ibidem Mela. Tauri Iphigeniæ & Orestis aduentu maximè memorati: immanes sunt moribus, immanemque famam habent solere pro victimis aduenas cædere.

Κινδυνεύουσι δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι γόητες εἶναι. λέγονται γὰρ ὑπὸ σκυθέων καὶ ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ σκυθικῇ κατοικημένων, ὡς ἔτεος ἑκάστου ἅπαξ τῶν νευρῶν ἕκαστος, λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας, καὶ αὖτις ὀπίσω ἐς τὠυτὸ κατίσταται. ἐμὲ μέν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι. λέγουσι δὲ οὐδὲν ἧσσον, καὶ ὀμνῦσι δὲ λέγοντες. ἀνδροφάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἤθεα, οὔτε δίκην νομίζοντες, οὔτε νόμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι. νομάδες δὲ εἰσί. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι τῇ σκυθικῇ ὁμοίην· γλῶσσαν δὲ ἰδίην. μελάγχλαινοι δὲ εἵματα μὲν μέλανα φορέουσι πάντες, ἀπ᾽ ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι. ἀνδροφαγέουσι δὲ μοῦνοι τούτων· νόμοισι δὲ σκυθικοῖσι χρέωνται.

Lib. I I. *cap.* I.

Apud Anthropophagos ipſæ etiam epulæ viſcerib. humanis apparantur. Melanchlænis atra veſtis, & ex ea nomen. Neuris ſtatum *ſingulis tempus eſt, quo, ſi velint, in lupos, iterumque in eos qui fuere, mutentur.

* *Credo leg.* ſtatum ſingulis annis tempus eſt. *Græce*, ὡς ἔτεος ἑκάστου.

Οὔνομα δὲ τῇ πόλι ἐστὶ γελωνός. τοῦ δὲ τείχεος μέγαθος κῶλον ἕκαστον, τριήκοντα σταδίων ἐστί. ὑψηλὸν δὲ καὶ πᾶν ξύλινον. καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι, καὶ τὰ ἱρά. ἔστι γὰρ δὴ αὐτόθι ἑλληνικῶν θεῶν ἱρά, ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλμασί τε καὶ βωμοῖσι, καὶ νηοῖσι ξυλίνοισι. Ὑπὸ μέντοι ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ βουδῖνοι, Γελωνοί, οὐκ ὀρθῶς καλεόμενοι· ἡ δὲ χώρη σφέων πᾶσά ἐστι δασέα ἴδῃσι παντοίῃσι. ἐν δὲ τῇ ἴδῃ τῇ πλείστῃ ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλή, καὶ ἕλος, καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν.

Lib. I. *cap.* XXI.

Regna Amazonum fecundos pabulo ad alia steriles, nudoſque campos tenēt Budini, Geloni vrbem ligneam habitant.

Ibidem

Τὰ περὶ γάμων τῶν ἀμαζόνων ὧδέ σφι διακέεται· οὐ γαμέεται παρθένος οὐδεμίη, πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀποκτείνῃ. αἱ δέ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι.

Γυναῖκας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν νασαμώνων ἕκαστος, ἐπίκοινον αὐτέων τὴν μίξιν ποιεῦνται, τρόπῳ παραπλησίῳ, τῷ καὶ μασσαγέται, ἐπεὰν σκίμπωνα προστήσωνται μίσγονται. πρῶτον δὲ γαμέοντος νασαμῶνος ἀνδρὸς νόμος ἐστὶ τὴν νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελθεῖν τῶν δαιτυμόνων μισγομένην· τῶν δὲ ὡς ἕκαστός οἱ μιχθῇ, διδοῖ δῶρον τὸ ἂν ἔχῃ φερόμενος ἐξ οἴκου. ὁρκίοισι δὲ καὶ μαντικῇ χρέωνται τοιῇδε. ὀμνύουσι μὲν τοὺς παρὰ σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γενέσθαι τούτους, τῶν τύμβων ἁπτόμενοι. μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματα. καὶ κατευξάμενοι ἐπικατακοιμέωνται. τὸ δ᾽ ἂν ἴδοιεν τῇ ὄψι ἐνύπνιον, τούτῳ χρέωνται.

Ibidem.

Feminæ nubunt: verùm vt nubiles habeantur, non in ætate modus est. Nisi quæ hostem interemere, virgines manent.

Lib. 1. *cap.* VIII.

Quod singulis aliquot simul coniuges: & plures ob id liberi agnatiq́ sunt nusquam pauci degunt. *Post:* Apud Ausenses nulli certa vxor est. Ex his qui tam confuso parentum coitu passim incertiq́; nascuntur, quos pro suis alant, formæ similitudine agnoscunt. Augilę Manes tantū Deos putant. per eos deierant: eos vt oracula consulunt, precatiq́; quæ volunt, vbi tumulis incubuere, pro responsis ferunt somnia.

Feminis eorum sollemne est, nocte, qua nubunt, omniū stupro patére, qui cum munere aduenerint: & tum cum plurimis concubuisse maximum decus: in reliquum pudicitia insignis est.

* *Herodotus hæc omnia citra exceptionem tribuit Nasamonibus populis* Αὐχισέων: *nihil Augilis. Vbi fort.* Αὐχιλέων *leg. ex Stephano* περὶ πόλεων. *Mela* Αὐσέων *videtur legisse: vertit enim* Ausenses: *nisi fortè* Auschisenses *vel* Auschilenses *leg. cuiquam videatur. Quem* Αὔγιλα χῶρον *vocat Halicarn. pi to ex Pomponio* Αὔγιλα *scrib vt ex ambiguitate litterarum* ι. *&* υ. *in corrupta lingua Græca pronunciatione natum mendum appareat. De hu inf. Quos vero* τοὺς προγόνους

Herod.

Herod. Manes *Mela reddidit. Plinius lib.* v. *cap.* VIII. inferos *exscripsit: non rectè mea sententia. Mortuos enim intelligit maiores & parentes Augylarum,* ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γενέσθαι. *Aesculapio sic incubabant antiqui. vide Strabonem, & Plautum Curcul.*

Τουτέων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον ἄνεμον, ἐν τῇ θηριώδεϊ οἰκέουσι *Γαράμαντες, οἳ πάντα ἄνθρωπον φεύγουσι, καὶ παντὸς ὁμιλίην. καὶ οὔτε ὅπλον ἐκτέαται ἀρήιον οὐδὲν, οὔτε ἀμύνεσθαι ἐπιστέαται. οὗτοι μὲν δὴ κατύπερθε οἰκέουσι Νασαμώνων.

Mela lib. I. *cap.* VIII.

Nudi sunt Gamphasantes, armorumq; omnium ignari: nec vitare sciunt tela nec iacere: ideoque obuios fugiunt, neq. aliarum quàm quibus idem ingenij est, aut congressus, aut colloquia patiuntur.

Ἐς δὲ τὸν πόλεμον, στρουθῶν καταγαίων δορὰς φορέουσι προβλήματα [Μάχαι.†]

Διὰ δὲ αὐτῶν Κίνυψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλευμένου Χαρίτων, ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ.

**Equidem in Herod.* Γαμφάσαντες *non* Γαράμαντες *leg. contenderim, & locum ab indoctis librariis corruptum, qui Garamantes esse audierant: De Gamphasantibus verò nunquam in mentem ne per somnium quidem venerat. Eadem enim Mela & ex eo Plinius lib.* VI. *cap.* VIII. *& Martianus Capella lib.* VI.

† *Iulius Pollux lib.*I. *Onomast.*

Ἄραβες καὶ θρυθῶν δοραῖς, ἀντὶ θωράκων καὶ ἀσπίδων ἐπεχρῶντο.

Ibidem. Primores sagis velantur: vulgus bestiarum pecudumq; pellibus. *Lib.* I. *cap.* VII. Vltrà est Dea opidum, & Cinyps fluuius per vberrima arua decidens.

Οὗτοι δὲ καὶ οἱ Μάχλυες πέριξ τὴν Τριτωνίδα λίμνην οἰκέουσι. τὸ μέσον δέ σφι οὐρίζει ὁ Τρίτων. καὶ οἱ μὲν Μάχλυες τὰ ὀπίσω κομέουσι τῆς κεφαλῆς. οἱ δὲ Αὐσῆς τὰ ἔμπροσθεν. ὁρτῇ δὲ ἐνιαυσίῃ Ἀθηναίης αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ ξύλοισι, τῇ αὐθιγενέϊ θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν, τὴν Ἀθηναίην καλέουσι.

Lib. I. *cap.* VII.

Super hunc Syrtim ingens palus: amnem Tritona recipit: ipsa Tritonis: vnde & Mineruæ cognomen inditum est, vt incolæ arbitrantur ibi genitæ, faciuntque ei fabulæ aliquam fidem, quòd quem natalem eius putant, ludicris virginum inter se decertantium celebrant.

Lib.

τὰς δὲ ἀποθνησκούσας παρθένους ἐκ τῶν τρωμάτων ψευδοπαρθένους καλέουσι. τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα, καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης· καί μιν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρὶ δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Διί. τὸν δὲ Δία ἑωυτοῦ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα. ταῦτα μὲν λέγουσι.

Μίξιν δὲ ἐπίκοινον τῶν γυναικῶν ποιέονται, οὔτε συνοικέοντες, κτηνηδόν τε μισγόμενοι. ἐπεὰν δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἁδρὸν γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τὠυτὸ οἱ ἄνδρες τρίτου μηνός, καὶ *τῷ ἂν ἴκκῃ τῶν ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται.

Πρῶτοι μὲν ἀπὸ Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ Ἀμμώνιοι, ἔχοντες τὸ ἱρὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαιέος Διός. καὶ γὰρ τὸ ἐν Θήβῃσι, ὡς καὶ πρότερον εἴρηταί μοι, κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τὤγαλμά ἐστι. τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐόν· τὸ τὸν μὲν ὄρθρον γίνεται χλιαρόν· ἀγορῆς δὲ πληθυούσης ψυχρότερον. μεσαμβρίη τέ ἐστι, καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρόν. τηνικαῦτα δὲ ἄρδουσι τοὺς κήπους. ἀποκλινομένης δὲ τῆς ἡμέρης, ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς οὗ δύεταί τε ὁ ἥλιος, καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν. ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἰὸν ἐς τὸ θερμόν, ἐς μέσας νύκτας πελαγίζει. τηνικαῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην. παρέρχονταί τε μέσαι νύκτες, καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἠῶ. ἐπίκλησιν δὲ αὕτη ἡ κρήνη καλέεται ἡλίου.

Ἕτερος ἀλὸς κολωνός, καὶ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἐν αὐτῷ, τοῖσι οὔνομα Γαράμαντές ἐστι ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς. ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες γίνονται.

Lib. I. *cap.* VIII.

Apud Aufenfes nulli certa vxor eſt. Ex his qui tam confuſo parentum coitu paſſim incertiq. naſcũtur, quos pro ſuis alant, formę ſimilitudine agnoſcunt. *Et ſup.* Quod ſingulis aliquot ſimul coniuges, & plures ob id liberi agnatique ſunt, nuſquã pauci degunt.

* *Laur. Valla reddidit:* apud quem virum habitare ſuſtinet. *Malè. Ex Mela diſcere poterat vertendum*, cui forma ſimilis fuerit. *Mox in Herod. Aldino:* παρατείνουσα ὑπὸ Θηβαίων τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ ἡρακλαντίας στήλας: *puto mendoſum eſſe, leg. q.* ἀπὸ Θηβαίων.

Ibidem.

Ad Catabathmon Cyrenaica prouincia eſt, in eaque ſunt Ammonis oraculum, fidei inclytæ: & fons quem Solis appellant. Fons media nocte feruet, móx & paullatim tepeſcens, fit luce frigidus: tũc vt Sol ſurgit ita frigidior: ſubinde per Meridiẽ maximè riget. Sumit deinde tepores iterum, & prima nocte calidus, atque vt illa procedit, ita calidior. Rurſus cùm eſt media, perferuet.

* *De Ammonis oraculo Plinius lib.* V. *cap.* V. *& lib.* VI. *ca.* XXIX. *De fonte Solis ibidem lib. & cap.* V. *& lib.* II. *cap.* CIII. *& Arrianum de geſtis Alexandri initio: Lucretius lib.* VI. *& Strabo lib.* XVII. *Geograph.*

ὀπισθονόμοι δὲ διὰ τόδε εἰσί. τὰ κέρεα ἔχουσι κεκυφότα ἐς τὸ ἔμπροσθεν. διὰ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέοντες νέμονται, ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθεν οὐκ οἷοί τε εἰσὶ, προσεμβαλλόντων ἐς τὴν γῆν τῶν κερέων. ἄλλο δὲ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν, ὅτι μὴ τοῦτο, καὶ τὸ δέρμα ἐς παχύτητά τε, καὶ τρίψιν. *Mox:* σιτέονται δὲ οἱ τρωγλοδύται ὄφις, καὶ σαύρους, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑρπετῶν. γλῶσσαν δὲ οὐδὲ μιῇ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγασι, κατάπερ αἱ νυκτερίδες. ἀπὸ δὲ Γαραμάντων δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἄλλος ἁλός τε κολωνὸς, καὶ ὕδωρ καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι, τοῖσι οὔνομά ἐστι ἄτλαντες. οἳ ἀνώνυμοί εἰσι μοῦνοι ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἁλέσι μὲν γὰρ σφι ἐστὶ Ἄτλαντες οὔνομα, ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ αὐτέων οὔνομα οὐδὲν κέεται. οὗτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι καταρῶνται, καὶ πρὸς τούτοισι πάντα τὰ αἰσχρὰ λοιδορέονται, ὅτι σφέας καίων ἐπιτρίβει, αὐτούς τε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὴν χώρην αὐτέων.

Ἔχεται δὲ τοῦ ἁλὸς τούτου ὄρος τῷ οὔνομα ἄτλας. ἔστι δὲ στεινὸν καὶ κυκλοτερὲς πάντῃ. ὑψηλὸν δὲ οὕτω δή τι λέγεται, ὡς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἷά τε εἶναι ἰδέσθαι. οὐδέκοτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν νέφεα οὔτε θέρεος, οὔτε χειμῶνος. τοῦτο κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσιν οἱ ἐπιχώριοι εἶναι. ἐπὶ τούτου τοῦ ὄρεος οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο. κα-

Lib. I. cap. VIII.

Ex his qui vltra deserta esse memorantur Atlantes Solem execrantur, & dum oritur & dũ occidit, vt ipsis agrisque pestiferum. * Nomina singuli non habent. Troglodytæ nullarum opum domini, strident magis quàm loquuntur. Specus subeunt, aluntúrque serpentibus. Apud * Garamantas etiam armenta sunt, eaque obliqua ceruice pascuntur. Nam pronis directa in humum cornua officiunt,

* Nomina singuli non habent] *Herodot.* ἁλέσι μὲν γάρ σφι ἐστὶ Ἄτλαντες οὔνομα. *id est vniuersis enim, vel consertis nomen est Atlantes. Valla sollemne illud suũ seruat, & pro* ἁλέσι ἄλλοι *legit, & sales insulsè reddidit: quo nihil alsius.*

* *Pintianus totum hunc locum ex Herod. & Plinio lib.* XI. *cap.* XXXVII. *& lib.* IIX. *cap. de bubus, restituit antiquis:* Specus subeunt aluntúrque serpentibus. Armenta habent, quæ obliqua ceruice pascuntur: nam pronis directa in humum cornua officiunt. Apud Garamantas etiam armenta sunt, quæ retrò ambulantia pascuntur. Apud Ausenses nulli certa vxor. &c.

Lib. III. cap. XI.

In arenis mons est Atlas, densè consurgens: verùm incisis vndiq. rupibus præceps, inuius, & quo magis surgit, exilior. Qui, quòd altius quàm conspici potest, vsq. in nubila erigitur, cælum & sidera non tangere modò vertice, sed sustinere quoque dictus est.

*Vsque

λέονται γὰρ δὴ Ἄτλαντες. λέγονται δὲ οὔτε ἔμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι, οὔτε ἐνύπνια ὁρᾶν.

De Gygantibus loquens.

Μιλτοῦνται δ' ὦν πάντες οὗτοι, καὶ πιθηκοφαγέουσι. οἱ δέ σφι ἄφθονοι ὅσοι ἐν τοῖσι οὔρεσι γίνονται.

• ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ.

Οἱ Φοίνικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, τῶν ἦσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἄλλα τε πολλά, οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἐόντα πρὶν Ἕλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκέει. πρῶτα μὲν, τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες.

ΠΟΛΥΜΝΙΑ.

Ὁ δὲ κατ' ἤπειρον στρατὸς πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς χερσονήσου, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων τὸν Ἕλλης τάφον τῆς Ἀθάμαντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ Καρδίην πόλιν. διὰ μέσης δὲ πορευόμενος πόλιος, τῇ οὔνομα τυγχάνει ἐὸν Ἀγορή, ἐνθεῦτεν δὲ κάμπτων τὸν κόλπον τὸν Μέλανα καλεόμενον, καὶ μέλανα ποταμὸν, οὐκ ἀντισχόντα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον ἀλλ' ἐπιλιπόντα. τοῦτον τὸν ποταμὸν διαβὰς, ἀπ' οὗ καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει, ἤιε πρὸς ἑσπέρην, Αἶνόν τε πόλιν αἰολίδα καὶ στεντορίδα λίμνην παρεξιὼν, ἐς ὃ ἀπίκετο ἐς Δορίσκον. Ὁ δὲ Δορίσκος ἐστὶ τῆς Θρηίκης αἰγιαλός τε καὶ πεδίον μέγα. διὰ δὲ αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς μέγας, Ἕβρος· ἐν τῷ τεῖχός τε ἐδέδμητο βασιλήιον, τοῦτο τὸ δὴ

• Vsq. in nubila erigitur] *Forte eri-gi ex Herod. leg. non nemo existimabit.*

Et lib. I. cap. VIII.

Atlantes nomina singuli non habent: Non vescuntur animalibus, neque illis in quiete qualia cæteris mortalibus visere datur.

Mela lib. II. cap. I. de Agathyrsis.

Ora artusque pingunt: vt quique maioribus præstant, ita magis vel minus: Cæterùm iisdem omnes notis, & sic vt ablui nequeant.

Et lib. III. cap. VI. de Britannis.

Incertum ob decorem, an quid aliud, vitro corpora infecti.

Mela Libro I. cap. XII.

Phœnicem illustrauère Phœnices, sollers hominum genus, & ad belli pacisq. munia eximium. Literas & literarum operas, aliasque etiam artes: maria nauib. adire, classe confligere, imperitare gentibus: regnum prœliumque commenti.

Lib. I. cap. II.

Ex fluuio quem accipit Melas dictus: duas vrbes amplectitur, Alopeconesum & in altero Isthmi littore sitam Cardiam. Eximia est Aenos, ab Aenea profugo condita. Circa Hebrū Cicones. Trans eundem Doriscos, vbi Xerxē copias suas, quia numero non poterat, *spacio mensum ferunt. Deinde promontorium Serrium, ex quo canentem Orphea, secuta narrantur nemora, & Zone.

* Spacio mensum ferunt] *Sic & Plinius lib. IIII. cap. XI. Natur Historia. In numero immane quantum discre-*

pant

Δορίσκος κέκληται, καὶ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατεστήκεε ὑπὸ Δαρείου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεί τε ἐπὶ Σκύθας ἐστρατεύετο. ἔδοξε ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος εἶναι ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι τὸν στρατόν· καὶ ἐποίεε ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας ἀπικομένας ἐς Δορίσκον, οἱ ναύαρχοι, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν προσεχέα Δορίσκῳ ἐκόμισαν. ἐν τῷ Σάλη τε Σαμοθρηίκη πεπόλισται πόλις, καὶ Ζώνη. τελευταία δὲ αὐτοῦ Σέρρειον, ἄκρη ὀνομαστή. ὁ δὲ χῶρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν Κικόνων. ἐς τοῦτον τὸν αἰγιαλὸν κατασχόντες τὰς νέας ἀνέψυχον ἀνελκύσαντες. ὁ δὲ ἐν τῷ Δορίσκῳ τοῦτον τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν ἐποιέετο. ὅσον μὲν νυν ἕκαστοι παρεῖχον πλῆθος ἀριθμόν, οὐκ ἔχω εἰπεῖν τὸ ἀτρεκές, οὐ γὰρ λέγεται) πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων, σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ πεζοῦ τὸ πλῆθος, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες. ἐξηριθμήθησαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον. συνηγάγοντο ἐς ἕνα χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συνάψαντες ταύτην ὡς μάλιστα εἶχον, περιέγραψαν ἔσωθεν κύκλον. περιγράψαντες δὲ καὶ ἀπέντες τοὺς μυρίους, αἱμασιὴν περιέβαλον κατὰ τὸν κύκλον, ὕψος ἀνήκουσαν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλόν. ταύτην δὲ ποιήσαντες, ἄλλους ἐσεβίβαζον ἐς τὸ περιοικοδομημένον, μέχρις οὗ πάντας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξηρίθμησαν.

pant Historici. Valla in Herod. vertit, centum & septuaginta myriades, id est, decies septies centena millia. 1700000. *Vide Diodorum Siculum lib. xi Biblioth Isocratem Panathenaico, & Plinium lib. xxxiij. cap x. Iustinus lib. ij Historiarum Philippicarum Epitome.* Xerxes septingenta millia de regno armauerat, & trecenta millia de auxiliis: vt non immeritò proditum sit, flumina ab exercitu eius siccata, Græciamq. omnem vix capere exercitum potuisse. Naues quoq. decies centum millia numero habuisse dicitur. *Cæterum de Sala Mela extremo lib.* III.

Recensens exercitum Xerxis.

Τούτους δὲ ἐόντας Σκύθας Ἀμυργίους Σάκας ἐκάλεον. οἱ δὲ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας.

Mela Lib. III. *cap.* V.

Scythici populi, fere omnes in vnum Sacæ (*sic leg.*) appellati. & *cap.* VI. Scythæ sunt Androphagoi, & Sacæ, definiti regione, quã feris scatet, inhabitabili.

ΟΥΡΑΝΙΑ.

De Atheniensium classe ad Salaminem contra Xerxem. ἐς Πώγωνα τὸν Τροιζηνίων λιμένα προείρητο συλλέγεσθαι.

Mela lib. II. *cap.* III.

Troezenij fide societatis Atticæ illustres: portus Saronicus & Schenitas & *Pagonus.

* *Leg. igitur* Pogonus *per quartam vocalem, vt Græcis* Πώγων. *Dici sanè non potest, quã multa in auctorib. antiquis loca in integrũ restitui possent, si ad Græcos fontes longè vberrimos, vnde fluxerunt, referantur. Vellem idem in Cicerone, & Plinio alij absoluissent quorum alterum ab H. Stephano inchoatum; alterum à Ioach. Perionio promissum tantùm, laboris fortasse magnitudine vtrisq. deterritis, imperfectum iacet.*

ΤΕΛΟΣ.

PRÆTERMISSA IN MELAM.

LIBRO PRIMO.

CAP. I. Dahæ. Super Scythas] *Sic interpunge;* Dahæ ſuper Scythas, Scytharumque deſerta. At ſuper Caſpium ſinum. *&c.*

CAP. III. Forma littorum] *à Gloſſa eſt, ideóque* ὀβελίζω.

Latere adiacet] *Malim* obiacet, *vt & cap.* XII.

A Tanai media] *Fortè rectius* à Tanai ad media ferme, *&c.*

Deniqueetiam] *Pintianus* eademque etiam. *Malim*, dehincque etiam.

CAP. V. Tergore excecto] τὸ exſecto, *aliis delendum videtur. ego* tecto *tentabam. Exempla in mundo ſunt: & è littera accreuiſſe, vt ſolet, videtur à priore voce: Salluſt. lib.* IIII. *Hiſtor.* De pecore coria recens detracta quaſi glutino adoleſcebant. *vel* Cetera *ex* excetra, *quod in* MS *eſt faciendũ; vt* Cetera Graius.

Fama nominis fabulam] *Fortè*, addit famæ nominis fabula.

CAP. VI. Mirum admodum] *Gloſſema* in inſulam deportetur: *& mox illud,* non differentia marinis, *irrepſit ex ora. Lege igitur,* & infixæ cautibus anchoræ: aliáque huiuſmodi ſigna, *&c. Horat. I. Carm. Oda* XI. Quæ nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare Tyrrhenum. *& Mela de Araxe lib.* III. *cap.* V. Frangit ſe ſubinde ad oppoſita cautium.

CAP. VIII. Fidei inclytæ] *Concinnius fort.* fide inclyta, *vel* inclytum.

Quanquam in familias paſſim] *Melius*, Quique *ex compendiis litterarum natum mendum.* Pro ſuis colant] alant *Pint. reponit. Plinius tamen ſeruos* benè cultos *libro* XVIII. *ex Catone dixit, pro, bene habitos, aliique.*

CAP. IX. Africæ miſſis] *Leg.* emiſſis. *Et ſtatim:* Sed cùm diu ſimplex.

Ad Delta & Metilin] *à gloſſa eſt, ideò delendum.*

Viginti millia] *Plinius lib.* V. *cap.* IX. Ægyptus ſuper ceteram antiquitatis gloriam XX. M. vrbium ibi Amaſi regnante habitata præfert; nunc quoque multis etiamſi ignobilibus frequens: celebratur tamen Apollinis, mox Leucotheæ, & Dioſpolis magna: eadem Thebæ portarum C. nobilis fama, copioſa Indicarũ Arabicarúmq. mercium, Nilo proximũ Emporium.

Vtique vt Homero] *Malim*, quæ, vt Homero dictum eſt.

CAP. XII. Defecit quando, *vſque ad* Et adhuc opulenta] *Dicam quod ſentio: non videntur Pomponiana. De Phœnicib. Plinius lib.* IX. *cap.* XII. Ipſa gens Phœnicum in gloria magna litterarum inuentionis, & ſiderum naualiúmque ac bellicarum artium. A Peluſio Chabriæ caſtra: Caſius mons, delubrum Iouis Caſij, tumulus Magni Pompeij, Oſtracine.

Adiacens à terra] *Quid ſi*, ſed aduerſa adiacens terra grandem, *&c.*

CAP. XIII. Iſtos fuit] Iſto fuit, *lego, auferendi caſu. Infrà,* Totus anguſtus, *non* anguſtus.

CAP. XV. Infeſtata olim Chimæræ] *De Aetna eadem A . P. lib.* XVII.

cap.x.& D.Hieron. ad Furiam, apud quem pro Olympus, *fort. leg.* Chimæra. Non Ætnæi, *inquit*, ignes, non Vulcania tellus, non Vesuuius & Olympus tantis ardoribus æstuant, *&c.* Deinde dextero latere] *Scripserat Mela*, dehinc, *vel* dein dextero, *vt sup.cap.* III.

C a p. xvi. Mindus, Aryanda] Caryanda, *leg.censeo.*

C a p. xvii. Ad promontorium] *Malim*, At promont. *& deleo*, quod. *Et mox ex Pintiano*: ang.q.ceruic.reliqua extendens, in latum abit in peninsulæ faciem. *Et cap.initio*, flexum inchoans, *leget qui me audiet.*

C a p. xviii. Æolis facta] *Melius*, dicta.

Caussa nominis iactatur] *Verbum à glossa est, & redundat.*

Qua fluit, latera sint] *leg.* quàm fuerant latiora sint.

C a p. xix. Deinde priores terræ iterum iacent] *Dele* iacent, *& lege*: Dehinc propiores terræ iterum. *vt sup. cap.* xiii. Isso propior. *Sic lib.*ii.*ca.*iii.

Fontes obiacent] *dele*, obiacent.

Sed quia contra minus, quàm ad] *Fortè*, Sed qua contrahitur, qua ad læuam, *&c.*

C a p. xx. Quidem colonia] *Melius*, quædam.

C a p. xxi. Vltra Carabin Mossynocci] *Alij*, Vltra Tibarenos Mosynocci: *alij*, Vltra Mosynocci: *& mox*, inedia conficiunt. *Lector arbitrabitur. Post paullo*, in sinum aduersi littoris flexus attollitur.

Idem aliubi] *Redundat* aliubi, *& mox* appositi *lego.*

Viri pedibus inhærent] *Vide an non redundet* inhærent. *Multa enim ex glossa in Melam irrepsisse nemo, paulùlum modò humanior, nec admodum in eius lectione hospes, inficiabitur.*

Primi Mœotici gynæt'] *Leg.opinor*: Primi gynæcrocratoumenæ, Amazonum. Deinde Nomades, fœcundos pabulo, *&c. & mox*, campos Budini: *absque* tenent. Turcæque] *Turcarum, gentis Scythicæ ad Caucasum montem meminit Euagrius Hist. Ecclesiastica lib.v.vbi de Iustino Imp.& lib.vlt.cap.*xiv. *vbi de Mauricio Cæsare: Nicephorus lib.* xviii. *cap.*20.*& 30. Pintianus hic & in Plinio* Iurcas *reponit, ex Herod. Melpomene. Iudicent eruditiores.*

Libro secvndo.

C a p. i. Europa est modò] *Sic interpungo*, Europa est: modò sinistro lateri nauigantium opposita, Rhiphæis montibus (nam & huc illi pertinent) proxima, cadentes, *&c.*

Intendentium] *Pintian.*inceſſúmue: *Propius à vero*, incedentium. *lege Macrobium lib.*ii. *cap.* xv. *Somnij.*

Pater aduersum] *Freden.* parte aduersum. *Melius*, par & aduersum.

At ille qui Scythiæ] *Lege meo periculo:* At Ister qui Scythiæ.

Totum braccati corpus] *Ouid. De Ponto*: Pellibus, & laxis arcent mala frigora braccis. *ὑαλωτοὶ autem est, vt inf. de Britannis*, vitio corpora infecti.

Pecorum

Pecorum durant, ita diu] *Fortè*, vt illa perdurant, ita hi ſtatam ſedem agunt. *& inf.* vbi vino permiſcuere, *ex Herod. Melpom. leg. coniicio, &* annis ſingulis: *ex eodem.*

CAP. II. Magna Apollonia] *An ferri poteſt*, magna? *an potius* magno *legend.? Et ſup. interpunge*: Fuit hic Bizone, *& inf.* Eſt in ea flumen Ægos.

Exit, & incuruis] *Lege*, exit, incuruis littoribus obt. *Et poſt:* & in radice peninſulæ ſedens Lyſimachia. *Vulgati enim*, ſedes, *& pro* magnæ, imagine *leg. coniicio, vt inf. cap.* IV. inflexi cubiti imagine ſedens.

Nauigata maria] *Melius* nauigato mari. *Et inf. vbi de Xerxe, gloſſemata puto:* à Xerxe in Graios tendente perfoſſus & freto nauigabili peruius.

In ea flumen] *Interpunge*, Eſt in ea fl.

Sunium vocatur] *Expreſſit hunc locum Seneca Tragicus* Hippolyto —— pars illa diu Vacat immunis, qua curuati Littora Ponti Sunion vrget. *Suſpicor autem in Mela, gentili ſuo, legiſſe*, vaſte Ponti littus impellit. *vide inf. cap.* III.

Eximia eſt Ænos] *Fort.* Extra eſt Ænos.

CAP. III. A Peneo Sepias *&c.*] *Scrib.* A Peneo ad Sepiada Erymne Melibœa, *& ſup.* Pydna, Aloros, Heraclea. *Et mox*, Hic eſt Olympus. *Reliqua lituram patiantur.*

CAP. IV. Ad Anconam] *Lege*, Ad Anconem tranſitor; Rauenna Ariminem. *Vel* tranſitur *ferri poteſt.* Et illa in anguſto] *Repone:* At illa in angulo duorum promontoriorum ex diuerſo coëuntium.

Tum Paulon] *Scrib.* Tum Padon & Varus. *Et ſtatim:* Sed Varus quia Italiam finit, aliquanto notior.

CAP. V. Octauianorum colonia] *Dele* Octauianorum, *& illud*, poſt.

Halycidon] *Leg. reor*, Lacydon *ex Euſtathio. Aeſtimationi locus.*

Aſperas poſita] τὸ poſita *obelo fodio, vt gloſſema* Gentes ἀπὸ κοινοῦ *repetẽdum*; *& verbum aliquod exaudiendum: Quis enim conciſum Melæ dicendi genus non obſeruauit? Infra verò*, has intrat; *& poſt:* ingentis alioqui aluei tenens, *etiam expungo. A librariis enim intempeſtiuè intruſa ſunt ex ſcholiis.*

CAP. VI. Tam abundans] *Rectius*, auroque etiam abundans. *Pro* Tholobin, *alij* Thalabin *reponunt.*

Amnis ſuper] *Alij* ſurſum *legunt, cui* deorſum *altera ex parte reſpondeat. Amicus quidam meus*, ſubit: Ingens Iberus *tentabat.*

Et quàm tranſuecti] *Dele coniunctionem*, &. *Pro* Cingentera Tum. *Pet. Chiaconius Toletanus, Hiſpaniæ ornamentum*, in gente ea: Mellaria, Bello, & Beſippo. *vt Tarteſſius Mela ſit. non, vt hactenus creditum, Mellaria oriundus: alioqui Mellarius vel Mellarienſis dictus eſſet. Ambroſ. Moralis Cordubenſis, Hiſtoricus Regius, qui & eam oram luſtrauit*, Interamnium *pro* Cingenteratum, *quòd duo amnes illic concurrant, leg. videri monuit. Eruditus lector arbitrabitur. Cùm hæc ſcripſiſſem, triſtis nuncius Roma allatus, Chiaconium immatura morte præreptum. Semper enim immatura mors eorum qui bene de R. P. merentur, videri ſolet. Equidem*

hominem tamenetsi numquam visum, singulari amore ex litteris prosequebar, quem admiratio excitarat. Erat in eo summum ingenium, memoria tenaciss. iudicium singulare: Linguam Latinam, & Græcam, omnémque Antiquitatem ita callebat, vt peregrinus homo, cives ipsos, quæ hactenus in tenebris sepulta iacuerunt, multa Romæ docuerit. Philosophiam verò, non Sophisticis contaminatam, Mathematicásq. disciplinas, & Iurisprudentiam, ita perdidicerat, vt in singulis excellere, nihilque aliud omni vita tractasse videretur. Quæ quidem adiumenta ad diuinam Philosophiam attulerat, vt summa omnia ab illo sperentur, ni sint qui eius labores improbitate quadam nobis inuideant, & apud se βιβλιοτάφοι recondant. Erat sanè in homine summa εὐστοχία: in rares illustrandis auctoribus nimium. Docebit id Plinius & Isidori Origines, seu Etymologiæ: in quo fontes tanquam digito indicauit: & de Theologis, Cassianus, Ambrosius, & Tertullianus, quem iam affectum reliquit. Ius etiam Pontificium mirificè illustrauit, repurgatis ex fontibus riuulis ipsis, qui turbidè hactenus decurrebant: quod opus Gregorij XIII. *Pont. Max. vigilantissimi Pastoris beneficio pij omnes efflagitant. Sed vsurpabo hic illud Varronis; &* LIB. MER. *Eulogium tribuam:*
Illum, quia terra non cepit. cælum recepit.

CAP. VII. Et quòd ibi Achilles] *Melius* Sed quod. *& pro* Cirana *Accursius Mariangelus* Methymna *substituit. Ego* Arysbe *muto, transpositis ferè litteris.* Pharos Alexandriæ] *Plinius lib.* XXV. *cap.* II. *emendante Sigism. Gelenio viro vndecumque doctiss.* Cùm etiam quæ rigatur Ægyptus illa non esset, postea fluminis limo inuecta. Tantùm enim Ægypto, aggerente Nilo, accessit, vt Pharos insula, quam Homerus ætate sua vnius diei cursu à continente abesse scribit, postea litterali vrbi Alexandriæ ponte iungeretur.

Euripon vocant] *Video Græcis* Εὔριππον *scribi geminata consonante, Aristot.* IX. *Ethicor. ad Nicomachum, & Aeschini orat. in Ctesiphontem:* πλείους τρεπόμενος τροπὰς τοῦ Εὐρίπου παρ᾽ ὃν ᾤκει. *De morte Aristotelis in Eurippo, Philoponus, & alij.*

Aliâs leto Demosthenis] *Interpungendum*, inter ignobiles alias.

Paros, Syros] *Pherecydes hic, de quo Pint. in Castigationib.* Syrius *fuit, prorsæ inuentor. Plinius lib.* V. *cap.* XXIX. *& lib.* VII. *cap.* LVI. *Appuleius lib.* II. *Floridorum, & Isidorus Originum lib.* I. *cap.* XXXVII. *qui ex illis emendandus est. De Græcis Strabo extremo lib.* X. *Diog. Laërtius & Suidas, qui & ipse ex Strabone restituendus. Fuit verò hic Atheniensi Pherecyde longè antiquior.* Esse accolæ ostendunt] *Lego*, etiam accolæ: *Ex compendiis litterarum, vt fieri amat, natus error.*

Calypso habitasse] *Annotauerat Aristotelis* II. *Ethicorum ad Nicomachum* μνημονικὸν ἁμάρτημα, *Calypsoni ea tribuentis, quæ Circes sunt, Eustathium scholiasten secutus. Post, inspecto Homero, Vlyssis esse didici, gubernatorem hortantis vt Charybdim vitet.* Οδυσ. μ. *versu 217.* Σοὶ δὲ κυβερνῆθ᾽ ὧδ᾽ ἐπιτέλλομαι, *&c.*

LIBRO TERTIO.

CAP. I. Anhelitu ne suo mundus] *Legen. Plutarchus de placitis Philosoph.* II. *cap.* III. *& Seneca in Natur. quæstion.*

Doctioribus] *Stoicis scil. auctore Solino capite* XXVI.

Vnum animal] *Lego*, Vtique si, vt doct. placet, viuum animal est, ac sint depressi, *ex Ouid. Metamorph. & Strabone libro* I.

Et lucus] *Fortè*, locus. *Et mox* à littore *glossam olet.*

Cui obliuionis cognomen] *vide Plutarch. ἐν αἰτίοις Ῥωμαϊκ. 34. num. Straboni lib.* III. *λιμαῖος καὶ λήμιος, vbi & Βιλιῶνα, pro ὀβλιουιῶνα male legitur. Plinio* Limæus *lib.* IV. *cap.* XXII. *Natur. hist.*

Deinde Iturissam] *Hodie* Sanguessam *in Nauarræ regno plerique indigetant, patriam Michaëlis Lergæ, iuuenis eruditiss. & in Græcis literis, quas apud Complutenses profitetur, apprimè versati: quod ego alterum à Mich. Vertino Hispaniæ lumen aliquando futurum auguror, superesse modò queat: Illi, patriæ illustrandæ, lampada trado, in iis, quas molitur, Variarum lect. libris. Ptolemæus enim & Antonini Itinerarium vltra Pampelonam* Iturissam *collocant.*

CAP. II. Apta viuentibus olim] *Fortè*, grata viuentibus. Olim.

Summa nomina] *Prior vox redundare mihi videtur.*

Aliquantum plenior, &c.] *Leg.* aliquanto plenior, & quanto procedit, eo latior: ad postremum. *Reliqua superant.*

Cùm videantur editiora quis obiacet] *Quidam ad Opticen confugiunt; quæ docet propter aquæ διάφανον minora quæque longè maiora; recta, incurua, & vice versa apparere: adeóque quæ alioqui non viderentur, aquæ splendore & radiorum iactu sub aspectum cadere. viden. Strabo lib.* I. *Geograph. ad illum Homeri versum Odyss.* I. *ὀξὺ μάλα προτὶ ῥόον μεγάλου ὑπὸ κύματος ἀρθείς. & Seneca Natural. quæst. lib.* VII. *cap.* XXVI. *& lib.* III. *cap.* XXV. *Cælius Rodogi. lib.* IX. *cap.* XXII. *Antiq. lectionum.*

CAP. III. Et ad insitam feritatem] *Lego*, & ab insita feritate. *Mox*, ad consuetudines laborum, *malim* adsuetudine lab.

CAP. IIII. Atque vt habiles sint] *Melius*, ad quæ. *Et sup. paullò*, & ne statis quidem, *dele coniunctionem*, &c.

CAP. V. In Asiatico littore] latere, *malim.*

Multi in eo sinu] *τὸ* sinu *redundat, & mox* fluunt.

Tigres ferunt vtique Hyrcaniæ] *Duo postrema verba superant, & ex Virg. desumpta* —Hyrcanæque admorunt vbera Tigres. *vide Plinium lib.* VIII.

Ambiguum aliquamdiu fuit] *Scrib.* aliquando.

Homerumque] *Strabo lib.* I. *Geograph. καὶ ἄλλως δ' ἐμφαίνει τὸ κύκλῳ περικεῖσθαι τῇ γῇ τὸν Ὠκεανὸν, ὅταν οὕτω φησὶν ἡ Ἥρα.*

Εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης

Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν. *τοῖς γὰρ πέρασι πᾶσι συνάπτειν λέγει τὸν ὠκεανόν. τὰ δὲ ἔσχατα πέρατα κύκλῳ περίκειται. ἔν τε τῇ ὁπλοποιΐᾳ τῆς Ἀχιλλέως ἀσπίδος κύκλῳ περιτίθησι τὸν Ὠκεανὸν ἐπὶ τῆς ἴτυος. Loca autem exstant Iliad. ξ. versu 200. & ἰλιαδ. σ. vers. 606.* Sic certior tradit] *Totum locum sic lego:* sic certior: Testem rei Q. Metellum Celerem adducit, eumque *&c.*

Indos quoſdam] *Idem Strabo lib. 11. non credidit Herodoto, Heraclidi Pontico, & Poſidonio eadem Corn. Nepoti affirmantibus.*

CAP. VI. Apud alios inſanabilia] *Dele priora verba. Et mox*, prædicere *leg. & fortè* didita, *vt Virg. & Tacitus, vel* debita. *Nihil tamen demutare auſim.*

Altero Germaniam] *Fortè* Iuuernam. *& mox*: à tergore obducta: ſe in diuerſos *&c. Suprà*, proiecta, *non* profecta: *vt inf. hoc cap.* contra Germaniam proiectæ, *vbi tamen &* prouectæ, *vidi qui leg. cenſerent.*

Et quædam] *Dele* quædam: *& ſtatim illud*, & bigis *abundat.*

Eſſe & Sarmalos] Otomegalos *leg. monui. Memini qui ab ingenio reponerent*: eſſe & alios quibus, *&c.*

Promontorio appoſita] *Fortè* ab Colida, *pro* appoſita *ſcripſit Mela: & Sacæ legi Herod. ſuadet Polymnia.*

Seres interſunt genus plenum iuſtitiæ ex] *Aliàs:* Seres interius ſunt gens iuſta, & commercio quod rebus in ſol. relictis abſens peragit, notiſſima. *Et ſeq. cap.* India non Eoo tantùm. *Quidam tamen*, Nouiſſima India, *leg. contendunt.*

CAP. VII. Serpentes aliqui vt] *Lege:* Serp. alit, qui elephantes morſu atque ambitu conficiant. Veluti nautas] *Credo ex Plinij illo* nauigantes *huc intruſum. Mox dele* quædam, *& ſup.* in eo *redundare videtur.*

Famam huic præc. putant quod] *Puto gloſſema.*

CAP. VIII. Toto corpore hirſuti] hirti *malim, vt & infrà cap. x. & Plinius lib. VI. cap. XXXI. & alibi ſæpe.* Vt alij amnes ſed deficit] *Hæc Pomponianæ lectioni inſerta videntur, vel aſſuta potius.*

Contrariam partem Macæ] *Rectius*, Contrariam Macæ frontem, quæ inter oſtia extenditur.

CAP. IX. Candæi habitant: Si quos] *Ad Pintiani coniecturam adde, legi poſſe concinnius*, Candæi habitant: quos Ophiophagos vocant. *Et pro coniunctione* & veneni, *aduerſatiuam malim* ſed.

CAP. X. Merœni habent terram] *Dele* terram, *&* habent, *pro* habitant, *venuſtè. Alij tentant*, qui Meroën habent quam Nilus, *&c. Neuius in Tarentilla apud Fl. Cariſium lib. II. Gramm.* Vbi iſti duo adoleſcentes habent, qui hic ante parta patria peregrè prodigunt?

Hanno exploratum miſſus] *Qui hic* commentario, *pro* memoratum *reponunt, Plinij ſe auctoritate tueri poſſunt lib. V. cap.* I. Fuere & Hannonis Carthaginenſis ducis Commentarij, Punicis rebus florentiſſimis explorare Africæ ambitum iuſſi: quem ſecuti plerique è Græcis noſtriſque ad alia quædam fabuloſa, & vrbes multas ab eo conditas ibi prodidere, quarum nec memoria vlla nec veſtigium exſtat.

Non ſe mari] *Malo*, non ſe mare, ſed commeatum defeciſſe retulerat. *Sup. paullo* etſi *expungo.* Sub naribus etiam fiſtula] eis *malim quàm* etiam. *Et mox* per quam bibere auenis, & cùm inceſſit libido.

Alit &

Alit & flumen & minora] *Lego*, alit & fl. minora. *Vel*, aluntur plura & minora quidem. *Aliter paullo Freden. Pintianus.*

Ad Eoa processerit] *Quid Pintianus reponat in promtu est.* Fortè ad Eoam cesserit, *vel* ad Auroram cesserit: *nam hoc verbo post paullo vtitur.*

Mons Atlas] *Leg. Augustinus lib.* XVIII. *De Ciuitate Dei, cap.* VIII. *& Vitruuius lib.* VI. *cap.* X.

CAP. XI. Satis de se] *Fort.* Spatiose. *Pintianus*, satis dense. *Non improbo.*

Quum aliæ] *Rectius* alios. *Et mox:* inflexis lenti cruribus, *libentius legerim, Si per S. P. Q. litterarum liceat.*

Et vbique quæ tinxere] *Fortè*, vbi quæque tetigere clarissima *absque coniunctione*, &c. Fertilis etiam] *lego commutato ordine*, adeò fertilis, vt frugum etiam genera, *&c. Mox*, profundat ex se nata, *malim: sup. enim* sua sponte genita *vocat.* Signum quod fabulæ] *Prouocabulum* quod *abundat: aut* quondam *scriptum Mela reliquit.*

Τέλος τῶν παραλειπομένων, σὺν θεῷ.

AND. SCHOTTVS CHRISTOPH. PLANTINO omni bono de R.P. merito, εὐπράττειν.

AIN' *verò, Plantine, Corn. Valerium, & Theod. Langium fuisse? Nuper etiam Theod. Pulmannum? O tristem nuncium! quo ita percussus sum, vix vt apud me sim. Illis enim Louanij Grudiorum in Græcis Latinisque totum biennium publicè priuatimque operam dedi: hoc verò Antuerpiæ meæ iucundissimè sum vsus, homine in illustrandis, & ad vetera exemplaria comparandis poëtis antiquis diu multùmque versato. Quantum enim otij ab aliis rei domesticæ negotiis suppeditare poterat, omne id ad vitam legendo, scribendóque ex Varronis præcepto, procudendam conferebat. Langius omnem in Græcis litteris ætatem consumpserat, quas Burdigalæ apud Gallos, annos fere decem professus est; reliquo tempore in Gymnasio trilingui Busleidiano, collega Pe. Nannij viri doctiss. qui Latinæ Eloquentiæ & Philosophiæ doctor erat; Huic Corn. Valerius succenturiatus, ita fideliter prouinciam subiuit, nihil vt purius aut tersius dici, quàm ab illo, posse videretur. Disciplinarum eum orbem, quem Græci* ἐγκυκλοπαιδείαν *vocant, Latinis litteris conscripsit: quo nihil sanè in eo genere hactenus prodiit accuratius, nec aliud puerorum manibus teritur, apud omnes ferè nationes, aut frequentius, aut vtilius. Iam Comment. linguæ Latinæ in manibus habebat affectos, & inibi vt abs te, qui reliqua elegantiss. typis sæpenumero beasti, excuderentur. Sed hinc scena rerum inuersa; factiones secessionésque exortæ: hinc finitimarum*

timarum vrbium odia; strages, direptiones, vastitas agrorum, belli calamitas nata, quæ, vt ille ait, Postquam pluris annos arua caluitur;

Ingens fames & inedia subsecuta: ex qua, vt fieri amat, pestilitas, interneciones, cædes: doctorum hominum, quorum semper Louanij frequens concursus erat, fuga. Quæ quidem senem quotidie spectantem mirificè angebant, vt iam ad cælestem patriam commigrare seriò optaret, vbi beati sempiterno æuo fruantur. Videbat enim R. P. faciem commutatam; Galliæ Belgicæ (quod Deus ne siuerit) ruinam animo præceperat: studiorúmque exsilium impendere, quod omen & Deus auertat, diuina mente cygneáque cautione præsagiebat: Quod omnium totius orbis Academiarum amœnissimum Musarum fuerat domicilium, nunc militibus refertum, nihil præter tympana & tubas sonare ex animo dolebat. Equidem de me affirmare hoc possum, non mediocriter affici me (ἄνθρωπος γὰρ εἰμι) cùm illorum obitu; tum loci illius interitu; quibus quantum id est, quod discendo, docendóque sumus consecuti, acceptum referimus. Nec interim iniucunda recordatio Genij illius soli, cælique Louaniensis: vt facilè augurer fore, vt nusquam gentium studiis aptiorem locum videam: quod & exteri ipsi non inuitè agnoscunt: ij præsertim, qui Galliæ, Italiæ, Hispaniæ, Germaniæ, & Britanniæ Academias lustrarunt, verum id esse vi veritatis ingenuè confitentur. Alibi quidem collegiis opes affluentiores; alibi fortasse studiosorum frequentior numerus, sed otiosorum. Est vbi singulæ disciplinæ vberius doceantur; at nusquam, credo, gentis humanitas maior, vel ciuium in litteratos vehementior affectus. Nusquam cæli clementia salubrior: nusquam omnes simul disciplinæ tanta diligentia fidéque, reiectis quæ ad inanem ostentationem & Sophisticen pertinent, docentur, quàm Louanij. Iam verò mœstus recolo illas non de vulgo animas, vita, doctrináque Theologos, Latomum, Dorpium, Tapperum, Driedonem, Hesselium, Alardum, vtráque insignes, Sonnium, Iansenium, Lindanum, Curtium: & è familia DD. Francisci & Dominici, Sasboudum, Titelmanum, & Backerium: quósque ipse audiui, Bayum, Hunnæum, Molanum, Baliolanum, & Grauium. Recordor Iuris legúmque peritos, Damhouderios, Vanderanos, Molinæos, Leoninos, Wamesios, Ramos, Zuerios: Mathematicorum memini; Gemmæ, Beausardi, & Zeelstij. Occurrunt medici, Gemma filius, Tremelius, Biesius, Dodonæus, Pantinus, Bruhelius: Philosophi verò acutissimi, Beueri, Crocardi, Othones, Lyrani. Obuersantur & Eloquentiæ professores, linguarúmque And. Balenus, Goclenius, Nannius, Barlandus, Ceratinus, Paludanus, Leopardus, Oliuarius, ceteri: nam ibi fere libris editis, in vulgus noti sunt. Omitto præstantissima ingenia eorum, qui è Gymnasiis, vt olim ex equo Troiano meri heroës, doctissimi prodierunt; Lipsium, Carrionem, Canteros, Giselinum, Fruterium, Gifanium, Duzam, Torrentium, Leuinium, Papium, Modium, ceteros: qui rem litterariam mirificè exornant, & Belgij decus gnauiter tuentur, nec, vt spero, intermori sinent, quin potius aliò migrantes Musas, tamquam è fuga, obtorto collo retrahent. Aliorum igitur interitum eo fero constantiùs: cùm,

Quòd sciam nihil in vita proprium mortali datum,

vt ait Lucilius: eáque nobis lege vitã vsuram datam, non mancupi; sed vt deposi-

tum mi-

tum nihil cunctando reddamus: tum quòd illorum laudibus hi succrescant; qui si Reip. tranquillitas & secunda aura afflabit, nomen illorum facile obscurabunt. Accedit ad hæc; te etiam, Plantine, ita studia libris, elegantiss. formulis, & emendatissimè edendis prouehere, pomœriáque quam latissime proferre, vt barbaries sequioris sæculi minimè metuenda sit, & publicum dumtaxat bonum respicere ipse, & priuato commodo longè anteponere videaris. Tot enim labores pro R. P. litteraria exantlasti, vt, quod ex M. Tullij oratione pro M. Aemilio Scauro laudat Asconius, flagrantes studio laudis, in spem impuleris, posse virtutem sine præsidio Fortunæ, quò contendisset LABORE ET CONSTANTIA peruenire. *Macte igitur, & perge litterarum studiosis facem industria tua diligentiáque accendere: nec te à benemerendi officio, rebúsque gerundis abduci quorundam improbitate aut calumnia patiaris. De me si fortè scire aues; non omnino cessamus:* Serimus arbores, quæ alteri sæculo prosint: *conamur saltem. Obseruationum libros è Græcis Latinísque auctoribus cudimus: vbi maturuerint, ad te mittam, vt si genio ipsi suo, vel nulla re alia; industria saltem tua in excudendo commẽdentur, & in apertum referantur. Senecæ quoque Controuersias cum antiquissimo* M. S. *ex Bibliotheca Ant. Couarruuiæ* V. C. *comparaui: vnde & Græca omnia, hactenus à doctis efflagitata, & incredibili studio quæsita, quòd in editis nec vola, nec vestigium appareat, quantum de characteribus semilatinis coniectando fieri poterit, reponemus. Reliqua prætereo: adhuc enim messis in herba est. Interim Deum* O. M. precor, veniam petens vt quæ egi, ago, axim, verruncet benè, *vt ille ait: In hac tamen studiorum peregrinatione, more maiorum suscepta, cum Varronis illo Sesquiulysse:* Metuo ne me quoque, cùm domum iam ab Ilio cessim reuertero, præter canem cognoscat nemo. *Iuuat tamen,*

Neptunum procul è terra spectare furentem:

aliorúmque naufragia intueri, quàm eâdem naui iactari malo: & vt ait Sophocles, κἂν ὑπὸ στέγῃ Πυκνᾶς ἀκούειν ψακάδος εὑδούσῃ φρενί. *Sed de Repub. vt nunc tempora sunt, pax. Studia tractemus, & rectum clauum teneamus, vt nos aliquando vixisse posteris testemur. Vale, vir optime, & me amare perge. Salutem à me Raphelengio, & Moreto, generis: Abr. quoque Ortelio & Corn. Pruenio ciuibus meis carissimis. A. D. III. Nonas Maias.* CIↃ. IↃ. LXXXI.

FRED. NONI PINTIANI
RETRACTATIONES QVORVNDAM
LOCORVM IN POMP. MELAM.

QVAM *sit operosa, & ad errandum procliuis ac parata materia, Orbis situm tractare, Pomponius Geographus, in quem secundò scripturus sum, satis ostendit; in ipsa confestim præfatione testatus*, opus se aggredi impeditum, facundiæ minimè capax, & perplexi satis ordinis. *Plinius etiam initio tertij Historiæ naturalis, eandem rem dicturus, quasi veniam petens, si quid proderet quod esset à veritate dissentaneum; infinitum id opus existimari ait, nec temerè sine aliqua reprehensione tractatum. Nullum esse genus in quo venia iustior sit: si modò minimè mirum est hominem genitum non omnia humana nouisse. Nos igitur cum homines simus, & nihilo (vt dici solet) vicinis nostris meliores, mirandum non est, si in Commentariolo, quem non multo ante in Pomponium Melam, auctorem quidem eximium & memorandum, sed malignitate temporum longè omnium deprauatissimum, tumultuaria opera composuimus, aliqua scripserimus, quæ censuram recipiant, retractaríque egeant. Sic Hermolaus Barbarus singularis vir doctrinæ, vt veteres omittam, in Plinianis castigationibus multa prius dixit, quæ postea in secunda editione damnauit: sic etiam post Hermolaum alij, quos tædij vitandi gratia prætereo. Accedit alia nostrorum temporum peculiaris causa: Tot enim sunt vbique alienorum laborum insidiatores, vt nisi contra Horatianum præceptum, qualemcumque parturieris fœtum, è vestigio edas, dicam, an abortias? in promtu sint mille Corycæi, qui illum adhuc in vtero maturescentem per occultos cuniculos, artésque fraudulentas extractum, impudentissima fronte sibi vendicent. Quæ mihi satis supérque huius rei perito vnica maturandæ editionis, vel præcipitandæ potius, ratio fuit. Sed vt ad institutum veniam; quæ aut non satis rectè dicta in Pomponium visa sunt, aut omissa, quæ dici non inutiliter potuere, paucis attingam.*

LIBRO PRIMO EX PROOEMIO.

I. Quem persequi longa est magis, quàm benigna materia] *Dixi commodiorem videri mihi lectionem*, quod prosequi, *quàm* quem persequi. *vt illud* quod *referat* opus: *non* ordinem, *quoniam sequitur paulò pòst:* & quod si non ope ingenij orantis, aut ipsa sui contemplatione, *&c. Huic meæ sententiæ plerique reclamant, & priorem lectionem retinere malunt. Ius ergo liberum optionis esto, sequatúrque vnusquisque quod sibi visum sit magis ad mentem auctoris accedere*

II. Id quo facilius sciri possit atque accipi] *Duo vltima verba, non esse auctoris persuasum habeo. quid enim aliud hic*, accipi, *quàm* sciri?

Ex summa

Ex ſumma Aſiæ deſcriptione. CAP. II.

I. *Dele in ſcholiis meis verba illa:* Sed magis eſt vt Margiani legatur, nam eodem auctore Margiana toti Aſſyriæ prætenditur.

II. *Item dele poſtrema illa eiuſdem tituli verba:* Appellat autem Æthiopas Ægypti, qui ab aliis dicuntur ſub Ægypto.

III. *Et paulò antè ſcribe ad hunc modum. Lego igitur:* Super hunc ſunt Parthi, Aſſyrij, & Babylonij, ſuper illum alterum & ſuper Æthiopas, Ægyptij. Ripis Nili amnis & mari proximus iidem Ægyptij poſſident.

Ex Particulari Africæ deſcriptione. CAP. V.

I. *Exponens verba illa Pomponij;* Extat rei ſignum; parma elephantino tergore execto] *Emendaui:* Extat rei ſignum, parma elephanti tergoris excetra, *ex auctoritate Plinij lib.* XI. *cap.* XXXVII. *apud quem in exemplari Salmanticenſi legitur:* Elephantorum tergora impenetrabiles eſcaſedras habent*: quo in loco dixi pro* eſcaſedras *legendum videri*, excetras. *Nunc illud addo, in antiquiſſimo Toletano apographo, quo in Plinio emendando vſus ſum, non* eſcaſedras *haberi, ſed* cetras *propalam. quod adhuc emendationem noſtram adiuuat. Et fortè apud Pomponium aptius legeretur diuiſa dictione:* parma elephantino tergore, ex cetra. *vnde &* cetram *ſcuti genus, denominatum crediderim. Sed quia hoc commentum multis non ſatis placet, in aliam coniecturam, poſt longam in hac ſalebra volutationem, deueni, an hic non* execto, *ſed* exucto *ſcribendum ſit: hoc eſt, nullo prius humore madefacto. Plinius de Hippopotamo lib.* VIII. *cap.* XXV. Tergoris, *inquit*, ad ſcuta galeáſque impenetrabilis, præterquam ſi humore madeat.

NVMIDIA. CAP. VI.

I. Vltra, monumentum commune regiæ gentis. Deinde Icoſium & Vthiſia vrbes] *Non exprimitur his verbis, quis locus, vrbs'ue fuerit monumentum commune regiæ gentis. Proinde legendum puto permutatis verbis,* Vltra monumentum commune regiæ gentis Icoſium; Deinde Vthiſia vrbes. *Aeſtimandum etiam an ſit fidelior lectio,* Vïa, *triſſyllabum, quàm* Vthiſia *ex Ptolomeo qui* Icoſium, *&* Vïam *coniungit, in quarto.*

Ex Africa propriè dicta. CAP. VII.

I. Syrtis ſinus eſt centum ferè millia paſſuum, quà mare accipit, patens: trecenta quà cingitur] *Confirmatur hæc lectio auctoritate Plinij, non impreſſi modò, ſed etiam ſcripti, lib.* V. *cap.* IIII. *Cæterùm Strabo mouet me, vt putem ſcribendum* ducenta qua cingitur, *non* trecenta; *ſcribens vltimo libro minorem Syrtin patere aditu* LXXV. M. *paß. ambitu* CC. *millia. Maioris Syrtis numerus adeò eſt apud eundem deprauatus, vt curationem nullam recipiat plaga.*

CYRENAICA. CAP. VIII.

1. Proximis nullæ quidem vrbes stant, tamen domicilia sunt, quæ Mapalia appellantur] *Scribo,* Proximis nullæ quidem vrbes, stata tamen domicilia sunt, quæ mapalia appellantur. *vt hæc sit differentia inter* proximos oræ, *&* interiores. *Illos Mapalia habere stata videlicet domicilia; hos sequentes pecora, vt à pabulo abducta sunt, ita se, ac tuguria sua promouere, vt paulò pòst sequitur. Sic libro secundo de Nomadibus:* Vagi Nomades pecorum pabula sequuntur, atque vt illa pecori durant, ita hi statam sedem agunt. *Et lib. 3. de Sarmatis:* Non se vrbibus tenet, & ne statis quidem sedibus, vt inuitauere pabula, vt cedens & sequẽs hostis exigit, ita res opésq. secum trahẽs.

ÆGYPTVS. CAP. IX.

1. Deinde semel iterúmque diuisus ad Delta, & Metilin, it per omnem Ægyptum vagus] *Quid nos in intellectu huius loci senserimus, in promptu est legere in Scholiis nostris. Postea coniectationem illam minuimus, num verior sit lectio:* Deinde semel iterúmque diuisus, ac Delta medium scindens, it per omnem Ægyptum *&c. vt* Delta *hic significet; non acutum Delta, sed totam literæ aream, quæ propriè vocatur Aegyptus, spaciúmque inclusum intra duos alueos,* Canopicum *&* Pelusiacum. *Ita Pomponius minus à suo Herodoto submotus erit: Cuius verba, vt dixi, sunt:* Tertius, quo rectà Nilus meat, delatus per superiora in acutum Deltæ proficiscitur. Dehinc medium Delta scindens in mare euadit. *Quòd si verborum ordinem mutari permitteretur, optimè omnium legeretur hoc pacto:* Deinde semel iterúmque diuisus, it per omnem Ægyptum vagus atque dispersus, ac Delta medium, septémque in ora se scindens, singulis tamen grandis euoluitur. *Scio plerosque, qui semel præsumpserunt extare Pomponium, miraturos hanc meam in nouanda immutandáque Melæ lectione audaciam, temeritatémue: Sed si hanc falsò concep'am opinionem exuant, cogiténtque vix ad nos tanti auctoris vmbram peruenisse; laudabunt, puto, voluntatem hanc meam, qui quocumque famæ dispendio conor pulcherrimum auctorem, si non in integrum (hoc enim desperandum est) ad figuram tamen aliquam pristini candoris, aut tramam figuræ, vt Persius ait, reducere.*

11. Pyramides tricenum pedum lapidibus extructæ quarum maxima (tres namque sunt) IIII. soli iugera sua sede occupat] *locus est mutilatus, & inuersus. Dixi in Commentario nostro, quæ mihi pro tempore occurrerunt: Nunc illis damnatis, scribendum arbitror ad hunc modum.* Pyramides; Quarum maxima (tres namque sunt) tricenum pedum lapidibus exstructæ, IIII. frontibus octona soli iugera sua sede occupat: *seu,* qua sedet, occupat, *ex Herodoto in Euterpe. Quo auctore non omnes Pyramides tricenum pedum lapidibus extructæ sunt, sed maxima trium. Et* frontibus *scribo, non* ferè. *Cur enim, quod ab Herodoto simpliciter traditur, hic noster maximus eius compilator, astringeret, coërcerétque per hanc voculam* fere*? Addidi etiam numerum* octona

qui mihi

qui mihi omissus negligentia librariorum esse visus est. lege Herodotum; deinde confer cum Pomponio: & Plinium lib. XXXVI. *cap.* XII.

III. *Nec mihi implet animum correctio illa mea vt pro* Amasin & suprà, *vt prius legebatur,* Anysin & Sethon *substituatur. Nam etsi mentio illa,* CCC. XXX. *regum, tótque annorum & ætatum, cadat in Herodoto statim post reges* Anysin, & Sethon; *tamen quia paulò pòst sequitur mentio* Amasis *clarissimi omnium Aegypti regum, nolo omnino, vt quippiam de antiqua lectione mutetur.*

ARABIA. CAP. X.

I. Hic nisi quà Casio monte attollitur, plana & sterilis] *Aptiorem putamus lectionem,* plana, sed sterilis. *Nam ad* planiciem *videtur consequi* vbertatem. *In Arabia autem Aegypto contermina, è contrario cessit: Idcirco quadrat optimè aduersatiua, vt vocant Grammatici, particula.*

SYRIA. CAP. XI.

I. Ex operibus eius certè insignia multa sunt, duo maximè excellunt. *Constat quidem sensus etiam si sic legatur; sed nescio quomodo aptior erit, pleniórque lectio, si quæ relatiuum adieceris:* Ex operibus eius, quæ certè insignia sunt, duo maximè excellunt.

II. Est non minor Ascalon] *Scribendum* Ascalo. *Sic Pliniani codices antiqui preferunt. vt* Narbo, Naro, Hippo, Anco, *& plura huiusmodi.*

PHOENICE. CAP. XII.

I. Facili commercio permutat, ac miscet] *Duo postrema verba superuacanea mihi videntur.*

II. Lycos & Hypatos, & Orontes] *In expositione mea pro,* & Labotas, *librarij* Helabotas *impresserunt.*

III. Myriandros & Cilices. At in recessu vltimo locus est magni, *&c.*] *lego,* Myriandros & Cilicia: ac in recessu vltimo locus magni, &c. *vt verbum* est *superfluat, vel sic:* Myriandros & Cilicia: Eius in recessu intimo locus est magni quondam, *&c.*

CARIA. CAP. XVI.

I. Caria sequitur. Habitatur incertæ originis] *Dixi corrigendum esse, vt tunc visum est*: Habitatores regionis incerti. *Nunc repudiato consilio, commodiorem duco lectionem*: Habitatorum incerti aborigines: *hoc est, maiores eorum: qui nunc habitant Cariam; incertum est, vnde in eam regionem commearint. Sic Plinius lib.* IIII. *cap.* XXII. Erythræa dicta est, quoniam Tyrij Aborigines eorum, orti ab Erythræo mari ferebantur.

ÆOLIS. CAP. XVIII.

I. Vsque ad ima montis Idæ. Isthmos paruis vrbibus aspersus est]

Isthmos *esse non potest, vbi non est Chersonesus, hoc est, peninsula. Cùm verò hic nulla peninsulæ mentio habita sit, sequitur vt nullatenus hic legi* Isthmos *queat. Scribendum igitur reor:* Is mons paruis vrbibus. *vt paulò pòst:* Huc ab Idæo monte demissus Scamander exit & Simois, fama quàm natura maiora flumina. Ipse mons, vetere diuarum certamine &c. *Quòd si tibi videatur, non esse elegantiæ Melæ, cùm paulò antè dixerit,* mõtis Idæ, *ilico repetere,* Is mons: *cogita fieri potuisse, vt verbum,* mons *positum fuerit à Lectore supra pronomen* is, *expositionis gratia, & postea in contextum orationis receptum. vt in Bithynia:* quibus à tergo imminet mons Olympus, vt incolæ vocant, Mysius. Is flumen Rhyndacum in ea quæ sequuntur emittit. *Sunt tamen exemplaria in quibus non* Isthmos *scriptum est, sed,* Is primo.

BITHYNIA. CAP. XIX.

I. Quibus à tergo imminet mons Olympus, vt incolæ vocant Mysius] *Cùm Strabo duodecimo, Plinius quinto, Ptolemæus etiam quinto, Stephanus, Theophrastus quoque libro quarto De stirpibus, vno omnes consensu hunc montem* Olympum Mysium *appellent; considerandum est cur Mela scribat,* vt incolæ vocant Mysius. *An legendum,* quem ab incolis vocant Mysium? *an fortè, quod magis arridet, verba illa,* vt incolæ vocant, *adiecta sunt à lectore, qui cùm nesciret, cur dictus esset* Mysius, *putauit peculiare incolarum esse nomen?*

II. Templi numen Iupiter, conditore Iasone] *Admonuimus legendum nobis videri:* conditor Iason. *Nunc vt Ptolemæo opem feramus, scire Lectorem volumus,* Iouem *qui in eo templo colitur appellatum esse cognomine* Vrium: *auctoribus Stephano in dictione* Chalcedon, *& Arriano in Periplo Ponti Euxini, & Ptolemæo in quinto: Apud quem tamen atrox menda inoleuit, à nemine ante me, quod sciam, animaduersa. Nam vbi est,* Templum vriudios, *correctores non intelligentes quid esset* vriudios, Artemidos *scripserunt, hoc est, Dianæ.*

III. Huc atque illuc longo rectóque limite extentus, sinuatus cætera. Sed quia contra minus quàm ad dextram, & læuam abscessit] *Locus est tenebrosissimus, & qui doctos etiam homines diu torsit. Aperui quid sentirem. Nunc displicet sententia, ac dubito, an posset verius sic legi:* Sinuatus cætera; sed quà it contra: Minus quà ad dextram, & læuam abscessit. Mollibus fastigiis, *&c. vt sit sensus: sinuatum esse, qua tendit contrà hoc est, ab vtraque continente Bosphori Cimmerij, arcus brachia, vt vocant, exprimente; minus autem sinuatum esse, quà ad dextram, & læuam abscessit, mollibus enim fastigiis, &c. Quòd autem curuatura ora sit, vbi diximus, ipse infrà ostendit in Thracia his verbis:* Recta dehinc ora, nisi quod media ferè in promontorium quod Thinniam vocant, exit, & incuruis contra se littoribus obtenditur. *Aut si hæc scriptura displicet, lege eodem sensu sic:* sed qua it contra nimis, qua ad dextram & læuam abscessit, *&c.*

CHALY-

CHALYBES. CAP. XXI.

I. Inedia diei totius afficiunt] *His quæ scripsi aduersus Pomponium, fauent verba Plinij libro sexto, de rege Taprobanæ insulæ:* si quid delinquat, morte mulctari, nullo interimente, sed auersantibus cunctis, & commercia etiam sermonis negantibus.

II. Quæ duobus alueis in lacum & in mare profluens, Coroconda-mam peninsulam reddunt] *Monui locum hunc esse ambustum, & verbũ fraudatum. Emendaui, vt occurrit. video nunc paucioribus verbis posse eundem sensum seruari. Lego igitur:* quàm duobus alueis Anticites in lacum, & in mare profluens Corocondama, peninsulam reddunt.

LIBRO SECVNDO.

SCYTHIA EVROPÆA. CAP. I.

I. Modo sinistro latere innauigantium opposita] *Lego* lateri, *non latere: & Aldus* apposita *agnoscit, non opposita.*

II. Ac Rhiphæis montibus, nam & huc illi pertinent, proxima. Cadentes assiduè niues, *&c.*] *Detrahe coniunctionem*, ac. *& verbum* cadentes, *cum minore litera scriptum, superioribus applica.*

III. Quia Gryphi sæuum, & pertinax ferarum genus] *Herodotus, vt retuli,* Grypas *appellat, quinta Græcorum inflexione. Sed quia Pomponius lib. tertio, de India differens,* Gryphos *eos secunda nostra nominat, & item Plinius lib. septimo cap. secundo: quamquam idem rursus in decimo* Gryphas *vocat, rem in dubium vocatam iudicio Lectorum relinquo.*

IIII. Terra tum longè distenta excedens, tenui radice littori annectitur] *Verbum,* excedens, *vt dixi in scholiis meis, visum fuit superfluere: vt autem nunc ampliem iudicium, faciunt verba illa Pomponij, in Italia:* Ab Alpibus incipit in altum excedere. *Puto nihilo minus verba hic aliquot omissa,* vel, in altum; *vel,* in pontum excedens, *vel aliquid simile.*

V. Atque vt illa pecori durant, ita diu statam sedem agunt] *Dispice an sit concinnior lectio:* atque vt illa pecori durant, ita hi statam sedem agunt: *vt aduerbium aduerbio; pronomen pronomini opponantur.*

THRACIA. CAP. II.

I. Manéntque dominas proci] *Dixi in Scholiis in Aegypto prouincia, legendum hic esse,* mœrendo minus profici.

II. Atque vbi Pontus alterum sui flexum angulo finit, &c.] *Superuacanea & indecens repetitio. dixit enim statim antè:* quod præteruectos alter Ponti angulus accipit. *Monstratur, inquis, finis alterius Ponti flexus & alter anguli. Satis exprimitur verbis illis:* & intimo in sinu. *Itaque aut ego coniectura*

faller,

fallor, aut multa hic verba redundant, legendúmque omnino sic: & intimo in sinu Apollonia: *Reliqua delenda.*

MACEDONIA. CAPVT III.

I. Tum Macedonum populi, quot vrbes habitant] *Sunt qui hunc locum sic accipiant: Post antedictas gentes sequi populos Macedonum, & esse tot numero, quot sint vrbes, quas habitent: Quam rectè autẽ sic intelligatur, arbitrio lectorũ esto.*

ITALIA. CAPVT IIII.

I. Et illa in angusto illorum duorum] *Promontorium, in quo sedet vrbs* Anco, *in Plinio appellatur* Cumerum; *sic enim habent vulgati codices. Caeterùm Apographon Toletanum, non* Cumero *habet, sed* Cunero; *vt putem neutro modo legendum esse, sed,* Cuneo. *Nam Hispaniae ora in Occidentem vergens, promontorium habet nomine* Cuneus *à figura dictum, vt postea constabit.*

HISPANIA. CAPVT VI.

I. Blanda, Iluro] *Diximus* Ilur onem *appellari à Stephano* Ilurgiam: *sed cùm Ptolemaeus statuat in mediterraneo Baeticae oppidum nomine* Ilurgis, *vocari non absurdè in dubium posset, sit ne potius* Ilurgia *Stephani, quae est* Ilurgis *Ptolemaeo, quàm quae est* Iluro *Pomponio.*

MEDITERRANEI MARIS INSVLÆ. CAPVT VII.

I. Tum statione atque morte] *Emendauimus,* Tali statione atque morte: *testimonio multorum auctorum. Nec subiit tunc Platonem citare in Dialogo, qui inscribitur* Minos, *vel* de lege. *Eius verba ex tralatione Marsilij Ficini sunt:* Eo planè veluti legum custode per vrbem vsus est Minos, ad reliquam verò Cretam custode Talo. Talus enim ter quotannis pagos omnes lustrabat, leges eorum obseruaturus, tabulis aereis leges sculptas circumferens, vnde aereae nominatae sunt. *Haec Plato. Cuius postrema illa verba:* vnde aereae nominatae sunt, *perperam vertit Marsilius, homo quidem mediocri ingenio & eruditione, mediocritem Graecae ac Latinae linguae cognitione praeditus, verùm in humanis studiis parum versatus, super quàm asper & durus nimis interpres. Transferre igitur debuit Ficinus:* vnde aereus appellatus est. *sic enim Graeca praeferunt exemplaria; &* Talus *ipse, vt probaui, areus à poëtis fictus appellatúsque est, non leges. sed de erroribus Marsilij in tralatione Platonis, alio loco dicturi sumus vberius.*

II. Et quas Musagoros numero tres, vno tamen nomine, &c.] *Plinius etiam cum Pomponio libro quarto cap.* XII. Musagoros *appellat. At in antiquissimo Toletano exemplari, non* Musagoros *habetur, sed* Musagorus, *terminatione Graeca. Quare & in Pomponio, vnde mutuatus est Plinius,* Musagorus, *non aliter, scribendum censeo.*

LIBRO TERTIO.

EXTIMA HISPANIÆ ORA. CAPVT I.

I. Neque eodem assiduè tempore, sed vt illa surgit, ac demergitur, *&c.*] *Hæc verba in aliam formam mutaui, retento tamen eodem sensu: nunc ea in statum priorem restituo, Plinium secutus lib.* II. *cap.* XCIX. *de æstibus maris:* Nec vnquam, *inquit*, eodem tempore quo pridie fluunt, vt ancillantes syderi auido, trahentique secum haustu maria & assiduè aliunde, quàm pridie exorienti.

II. Recipit fluuios Hiernam] *Promontorium quod est commune vtriusque lateris Hispaniæ, Occidentalis & Septentrionalis, dixi appellari à Strabone, & Ptolemæo*, Nerium: *à Plinio & Pomponio* Celticum: *Nec, vt sentiunt aliqui, à Strabone dici* Artabram. *Posteà animaduerti tradi à Plinio, à quibusdam appellari id promontorium* Artabrum *lib. quarto cap.* XXI. *Sed loco ita deprauato atque alieno, vt promontorium id statuatur longè ab eo situ, in quo est: quod mihi causa hallucinandi fuit.*

EXTIMA GALLIARVM ORA. CAP. II.

I. In Auscis Elusaberris] *Inter Barbaras dictiones quæ pulcherrimum hoc, & amœnissimum opus inquinauere, connumeraui* Elusaberris. *Verùm tanti apud me ponderis est scriptæ & antiquæ lectionis fides, vt mutare me cogat, nec satis fidere priori meæ sententiæ, etsi non illam damno. Oppidum enim illud* Volcarum Tectosagum *in Gallia Narbonensi, à Ptolemæo & Plinio appellatum* Illiberis, *non sic nominant duo illa antiqua exemplaria, quæ subinde cito, sed alterum*, Illiseberre: *Alterum* Eliseberre: *vt fortè verum nomen sit*, Elusaberris. *& à Tectosagibus fuerit ad Auscios translatum.*

MARE CASPIVM. CAP. V.

I. Syluæ, alia quoque dira animalia, verùm & tigros ferunt, vtique Hyrcaniæ, sæuum ferarum genus] *Luxatus est, vt opinor, ordo verborum: legendúmque*, Syluæ, vtique Hyrcaniæ alia quoque dira animalia, verùm & Tigres ferunt, sæuum ferarum genus.

HISPANIÆ ET SEPTENTRIONIS INSVLÆ. CAPVT VI.

I. Gallicenas vocant] *Considerandum an sit verior lectio diuisa:* Galli cenas vocant. *Nam Gallici numinis oraculum illud erat.*

II. Britannos vltro corpora inficere] *Addendum dixi verbum* glasto, *ex Cæsaris Commentariis, & Plinio lib.* XXII. *in ipsis statim initiis: Nunc repudiata sententia, locum, vt prius erat, relinquo, quod in Cæsaris & Plinij scriptis emendatisque codicibus ea vox minimè legatur, neque omnino Latina sit. Debes hunc locum*

Hieronymo Zuritæ, summæ in literis diligentiæ, ac tot planè meritorum, vt nullæ eis par laus inueniri possit.

III. In ea quod Sol longè occasurus exurgit, breues vtique noctes sunt: sed per hyemem sicut alibi obscuræ, æstate lucidæ, quod per idem tempus, &c.] *Et in his verbis ordinis error est: debent enim sic, vt reor, concipi.* In ea per hyemem, sicut alibi, obscuræ vtique noctes sunt, æstate breues ac lucidæ: quod Sol longè occasurus exurgit, qui per id tempus iam se altius euehens, &c.

INDIA. CAPVT VII.

I. Ab Iolide ad Cudum] *Substitui pro* Iolide, Colide: *Emendaui etiam in Plinij sexto,* Coliacum *promontorium: cùm in omnibus excusis exemplaribus permutatis literis scriptum sit* Colaicum. *Nunc addo confirmari hanc meam emendationem fide Apographi Toletani, in quo apertè* Coliacum *legas, non* Colaicum.

II. Tamos promontorium est quod Taurus attollit] *Ostendi legendum esse* Tabis, *non* Tamos. *docui ex Plinio libro sexto, cap.* XVII. *esse iugum incumbens mari; pudendo errore Solini, qui non perceptis Plinij verbis, neque adito Pomponio,* Tabin *nomen esse maris, non promontorij scribit.*

III. Et alia quidem flumina admittit, sed clarissima Cophen, Acesinen, Hydaspen] *Legendum videtur* Cophenem, *seu* Cophena. *Nam dupliciter declinatur, aut* Cophen Cophenis, *aut* Cophes Cophetis. *Priorem inflexionem Arrianus in vtraque compositione; posteriorem Strabo & Plinius secuti sunt.*

CAP. VLTIMO IN FINE.

I. Ampelusia in nostrum iam fretum vergens promontorium, operis huius atque Atlantici littoris terminus] *Conuenientior, & auctoris elegantiæ & operis calci lectio, permutatis vltimis verbis;* Atlantici littoris, atque operis huius terminus.

FINIS.

FREDEN.

FREDEN. NONI PINTIANI VITA:
ANDREA SCHOTTO AVCTORE.

FREDENANDVS *Nonius Pintianus, perillustri Gusmanorum gente oriundus, Pintiæ Vaccæorum, quæ vulgo Vallisoletum, natus, patre nobiliss. Præfecto ærarij Ferdinandi Hispan. Regis, puer liberaliter ingenuéque in literis educatus, genio quodam studióque incredibili in linguam Græcam ferebatur: quæ cùm, nullis propositis præmiis, penitus, vt fit, iaceret; in Italiam disciplinarum parentem, tamquam ad mercatum bonarum artium profectus, Bononia quæ celebris Academia, substitit; Iouiano Peloponnensi operam dedit & Phil. Beroaldo, summis in litteris (quæ, quia humaniores efficiunt, sic appellantur) viris: breuique tantos in vtraque lingua progressus fecit ob incredibilem, quo flagrabat, discendi ardorem, nihil vt in auctôribus, quicumque nodus incideret, eum remoraretur. Quare assidua lectione sitim explens, patriæ, cui se natum ex Platone didicerat, misertus, Græcam eò coloniam deducere decreuit, comparatis magno ære Græcis exemplaribus, quæcumque venum adferrentur, plurimis etiam calamo exaratis. Domum igitur à studiorum peregrinatione veterum exemplo instituta reuersus, Ferdin. Regis beneficio, quia pater fidem suam in obeundo munere mirificè illi probasset, nec minorem virtutis spem filius concitasset, quam & eruditio augebat; facilè in ordinem militum diui Iacobi, qui cruce in pectore insigniuntur, adscitus est. Nec hoc honore contentus de omni posteritate, nominísque immortalitate cogitans, non otio, aleæ, peni, aut deliciis, vt nobilium vulgus, se dedidit: sed Herculis Prodici in biuio constituti exemplo, Virtutem amplexus, studia litterarum quæ senectutis tædium leuarent, assiduè tractare, omnia in se posita putare, suáque secum Biantis more ferre existimare. Primùm igitur à Franc. Ximenio Cardin. Toletano Archiepiscopo, qui Complutensem Academiam in Carpetanis recens excitabat, honorificè euocatus, in Bibliis illis quatuor linguarum. eiusdem auspiciis editis elaborauit; mox Demetrio Lucæ Cretensi ex Italia olim ab eodem honoris gratia accito, in Græcarum litterarum professione successit. Post accepto secundum brachium vulnere ab Alphonso Castella patricio Complutensi in factione, cuius conscius & ipse Pintianus ferebatur, Salmanticam concessit, quæ inter Hispaniæ Academias facilè princeps est. Nec erubuit cathedram Græcæ linguæ ambire, vt in tam illustri loco versans omnium in se oculos conuerteret, quáque magno sumptu, periculo, & labore longóque vsu ipse didicisset, gratis & breui compendio cum ciuibus communicaret. Competitores igitur facilè discipulorum suffragiis superauit, quorum oculos tam excellens doctrina præstinguebat. Hinc munus Naturalem Plinij historiam publicè explicandi Academia mandauit, quod strenuè magna sui concitata opinione obiuit. Post & Rhetorica professio accessit. Scholas igitur ita partitus est, vt antemeridianis horis linguam Græcam, qua maximè Hispania, quæ hactenus caruerat, indigebat; pomeridianis Latinam profiteretur. Obiectantibus igitur quibusdam nobilibus, quod in familiæ tam illustris decora peccaret, qui in*

pistrinum literarium se abdidisset: suas sibi res habere iussit, & fumosis imaginibus valere: se immortalia animo præcipere, & cum Dionysio Syracusarum tyranno inter discipulos tanquam in regno versari videri. Horis igitur subsecivis animum quoque ad scribendum applicauit, vt non cum præsentibus duntaxat, sed & cum omni posteritate loqueretur: & Pomponium Melam, cùm quòd Hispanus scriptor esset, tum quòd malè a librariis acceptum animaduertisset; in integrum restituere pristinóque nitori reddere tentauit, quà posset à libris Græcisque auctoribus Herodoto præsertim, quo fonte pleraque hauserat. Quæ alea cùm non infeliciter cecidisset, (nisi quòd pauca post retractare, quod est hominis verè humanitate exculti, non puduit) & omnium plausu Mela exciperetur, C. Plinium, qui ab illo vicissim accepisset, pari alacritate aggressus est, impeditum opus, támque varium quàm ipsa Natura est: sed cùm nullo labore frangi, à rectóque nullius calumniis deterreri abducique posset, cum Hermolao Barbaro (bone Deus, quo, & quanto viro!) contendit, pariáque facere tentauit, & perfecit. Sæpe enim, vt fit, in re litteraria dissentire ab illo cogebatur: modestè tamen; & veniam præfatus, non reprehendendi id studio facere se, sed omnibus amicitiis veritatem præstare. His enim literariis contentionibus, quæ tamen felle & dentibus carerent, rem literariam crescere, studiáque augeri didicerat: nec vnius hominis esse tam vastum illud Naturæ opus instaurare vsu iam perspectum habebat. In omnibus igitur libris lectionis veritatem constituens, loca ex Græcorum copiosissimo penu deprompta, vt maximè optabat repræsentare non potuit, inopia, quo tum Hispania temporis vitio laborabat, Græcorum characterum. Quiuis tamen libris instructus facilè depromere potest, cùm ille tanta fide diligentiáque digitos in fontes intenderit. Senecam quoque Philosophum, Hispanum, post Erasmum multis millibus meliorem fecit. Non igitur vni Herculi, sibi etiam cum Cerbero tricipiti rem fuisse, familiari sermone vsurpare solebat, cui tres omnium deprauatissimi auctores in partem laborum venissent. Hoc sanè in confesso est, cum eo Græcas litteras in Hispania & natas, & pæne sepultas: quas ita feliciter iam propagarat, immensis partim docendi laboribus quos per annos x x. libens exanclauit, scriptisq; ad immortalitatem comparatis: partim etiam Bibliotheca sua, quam instructissimam moriens Academiæ Salmaticensi legauit, quæ publicè in archiuis asseruatur. Prodierunt certè ex ipsius ludo, tamquam ex equo Troiano, meri heroës Græcè Latinèq; doctissimi, Leo Castrus Franc. Mendocius, qui post Card. Burgensis, Christoph. Stella, Hieron. Surita, ceteri: qui vel in Repub. doctrinæ laude versati, vel editis in vulgus ingenij monumentis clari sunt, & præceptori eruditionem libenter acceptam referunt: plerique etiam hodie vigent, quos verum me dicere testes appello. Professionis apud Complutenses initio, Moschum poëtam de excidio Troiæ de Græco Latinum fecit, & Basilij orat. ad nepotes de vtilitate capienda ex litteris: Leon. Aretini versionem recensuit: quæ Ant. Nebrissensi primo præceptori inscripsit. Animaduersiones in Platonis versionem Marsilij Ficini, quas alibi pollicetur, quòd nondum affectæ essent, periisse puto, aut à plagiario interceptas. Scripsit & vernaculè iuuenis admodum, in gratiam ciuium Comm. in Io. Menam, Cordubensem, poëtam ingeniosiss. &, vt tum erant tempo-

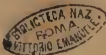
tempora, principem: quòd in manibus omnium esset, à paucis tamen intelligeretur: hausit enim ex Lucano ciue suo, & intimis poëtarum adytis pleraque. Vernacula quoque Adagia, Refranes *Hispani vocant, ad tria millia collegit, propositis etiam studiosis, qui attulissent, pranijs. quæ & liberaliter persoluit, & sæpe auxit: De Italicis & Gallicis multa mutuatus Hispanicè reddebat. Commentarium in eadem molubatur, senem tam iucundum laborem esse ratus, & a studiis honestam recreationem. Obiit octogenario maior, relictis fortunis omnibus corpori Salmanticensi nobilium, qui pauperum in vinculis conflato ære alieno consenescentium pietatis ergô rationem habent, alimentáque suppeditant: magna etiam parte sacrificis egenis: Illi honorificè efferendum nobilium discipulorum humeris celebri pompa curarunt: hi anniuersariis sacris sollemni ritu parentant. Sepultus ad Diuæ Susannæ est, humili sacello (erat enim omnis fastus & gloriæ contemptor) ad portam Riualem, qua ad Tormim fl. itur. Quatuor etiam, nec plura, verba tumulo inscribenda curauit* MAXIMVM VITÆ BONVM MORS. *Prospera semper ad extremum vsque valetudine vsus, quòd temperanter continentérque viueret, non tamen sordidé. Medicos fortiter contempsit, quos festiuè aliquando elusit, & salsè risit, cùm pharmacum præscripsissent: nec vmquam laborans etiam, consilio eorum vti voluit. Corpore firmo & robusto, validéque compacto, firmis lateribus, statura supra mediocrem, vultu claro & sereno. Cælebs & abstemius semper vixit; frigida, iugis potio. Natura in omnes dicacißimus, vitiorúmque censor acerrimus; summa tamen fidei: nemo enim vanum deprehendit, aut largè promittentem, & pòst tergiuersantem. Habuit & fratres duos summi ingenij viros, in Mathematicis Ioannem, & Ludouicum in Musicis excellentem; hic in mari mediterraneo ex Italia rediens, cùm à Gallis bello Italico triremis oppugnaretur, strennuè pugnans, gloriosè periit. Nos piis Pintiani Manibus, sepulcrum venerantes bene precabamur:*

Barbarus Euganeis illuxit lucifer oris,
Barbariem pepulit, Phosphorus vt tenebras:
Pintia diues opum meritò se iactat alumno,
Attica Musa etenim, lumen & Hesperiæ.
Hic FREDENANDE iaces, totus quem vix capit orbis?
Salue ergo atque vale: molliter ossa cubent.

In patriam: Spirant suaue rosæ. quid mirum? Vallisoletum
Produxit florem beneolentem, ac inter acanthos
Sternuis? omen adest: nares præstinguit vti flos,

Iacobi Saluatoris Margensis:

Barbara iampridem fuerat Hispania, sed mî
Contigit, vt foret hinc Græcia tota tibi:
Vt foret ille decor Latij gratissimus oris,
Et foret in patria gloria prima mihi.
Sed nunc chara vale, nostris ornata triumphis:
Linquo solum, & cupiens astra, volo ad superos.

AVCTORES, A PINTIANO

EMENDATI ET ILLVSTRATI.

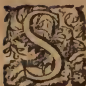
Latinus numerus librum; Barbarus caput deſignat.

Aborigines. Retract. I. lib. cap. 16.
Ariſtotelis lapſus II. cap. 7.
Arrubrum. Retract. III. cap 1.
Atlantes Solem orientem dumtaxat exſecrari I. cap. 8.
Bubaſſus non Bubeſſus vrbs I, 16.
Calypſo quibuſdam Solis filia; Homero Atlantis II, 7.
Cæſaris locus emendatus II, 3.
Ceruices, quæ & Iſthmi II, 2.
Citta & alia loca vnde Sittianorum dicta I. cap 6.
Cophen aut Cophes. Retract. III, 7.
Cunerum promont. III. cap. 1.
Delta. Retract. I. cap. 9.
Elephantine vrbs non Elephantis I, 9.
Eluſaberris. Retract. III, 2.
Faſtigio, Latinum non eſſe. I, 4.
Fimbriata folia Vrticæ II, 3.
Geographiam tractatu difficilem. Retract. procemio.
Glaſtum Britannica vox barbara. Retract. III. cap 6.
Gryphi. Retract. II. cap. 1.
Hermolai Barbari error. I. cap. 9. bis 19, 20. bis 21, II. cap. 1. bis 2. ſæpius 3. ter. & cap. 7. ſæpius III. cap. 1. & 9. bis.
Illiberis III. 2. Retract.
Interpretis Strabonis error, I. cap. 13. & 18. II. cap. 2. & 3, III. cap 9.
Interpretis Ptolemæi lapſus III. cap. 9.
Interpres Platonis Ficinus reprehenſus de Talo Cretenſi III, 7. cap.
Interiungere II. cap. 1.
Iſthmo ludi, non Iſthmici. II. cap. 3.
Iuppiter Vrius, Retract. I, 19. cap.
Laur. Vallæ error in Herodoto. I, 8. bis.
Lucanus defenſus contra Hermolaum. II, cap 3.
Mariangelus Accurſius. II. cap. 1. & 7.
Metelis non Metilis vrbs. I. cap. 9.
Muſagoræ. Retract. II, 7.
Nagedos vrbs non Agidos. I. cap. 13.
Olympus Myſius. Retract. I. cap. 19.
Pomponij Melæ error. I. cap. 8. & 21. ex Apollonio Rhodio mos in claudendis prouinciis. II, 3.
Plinius correctus. I. cap. 19. bis. II. ca. 1, 2. bis 3. ſæpius, 4, 5, 7. III, 7. cap. 9. & 10.
Poëtas fabulas ſæpe confundere. II. cap. 3.
Ptolemæus emendatus. I. cap. 16, 18. II. cap. 3. ter. 4, 6, 7. Retract I. cap. 19.
Regnata ciuitas, inita hieme, caſtris circuitis, & ſimilia ab antiquis vſurpata. II. cap. 4.
Ripa quo ſignificatu apud Melam II. ca. 1.
Solini & Marciani error. I, 8. & III. ca. 10.
Strabo correctus. I. cap. 13. II, 3. 4. 5, 7. III. cap. 1. & 6.
Stephani error. I, 8 II, 3. 4 bis III, 9.
Super & Vltra in Mela. I. cap. 2.
Tabis promontorium. III, 7. Retract.
Θεῶν πρόσωπον. I. cap. 12.
Virgilij locus caſtigatus. II. cap. 7.

Τέλος σὺν θεῷ.

AND. SCHOTTI
ANNOTATIONVM
IN POMP. MELAM;
SPICILEGIVM.

DE AVCTORE, LECTORI S.

OLLEMNE *illud in Auctoribus interpretandis seruemus, erudite Lector, vt de Pomponij Mela, quem interpretandum suscepimus, patria, quáque tempestate vixerit; & de consilio editionis nostræ post tot doctiss. virorum Comment. pauca dicamus. Inscriptio enim veteris manuscripti ex Bibliotheca Diui Victoris Lutetiæ, qui cum vulgatam editionem olim comparauimus,* De Chorographia *est, non* De situ orbis, *vt hactenus editi. Sed illam vt non damno, ita hanc sede sua cur deturbarem nihil caussæ visum est. Vixisse autem Tiberij, Caligulæ, & Claudij Impp. principatu, ex ipso Mela, & Plinio efficitur: cui enim potius quàm ipsi fides habeatur? Hunc enim Britanniam tam diu clausam aperire lib.* III. *cap.* VI. *(liceat enim docendi caussa capitum distinctionem sequi) testatur: quod & Suet. Tranquillus Claudio cap.* XVII. *attribuit. De patria plures ambigunt, nata, vt solet, ex deprauata lectione, quam repræsentabo, opinionum varietate. Nos, si possumus certiora adseremus: sin minus, quod volumus, assequemur; aliis saltem glaciem secabimus, indiciúmque acuemus: Quemadmodum laudantur, qui medicinam facientes, vt depellere morbum nequeant, dolorem tamen aliqua ex parte minuunt. Sic enim ante Hermolaum Barbarum, qui primus manum operi admouit, libri* II. *cap.* VI. *extremò legebatur:* Carteia, vt quidam putant, aliquandò Tartessos, & quam transuecti ex Africa Phœnices habitant: atque vnde nos sumus Cingenteratum, Mellaria & Bello. *Hermolaus vt Mellariensem faceret, cingente freto cudit, & excudit: qui error vsque eò propagatus est, vt in hunc vsque diem* Mellariensis *sit habitus: quem & nomen ipsum auxit, quòque veri speciem aliquam præ se ferret,* Mellam *geminata littera nominarunt. At non videbant belli Censores, aut si viderunt, conniuentibus oculis dissimularunt, gentis nomen esse* Mela. *L. enim Annæus Mela Senecæ philosophi frater, & Lucani Cordubensis poëtæ pater, à Nerone mori iussus: pluresque hoc nomine in C. Plinio, & Iurisconsultorum libris occurrunt. Aliter non* Mella, *sed* Mellarius, *aut* Mellariensis, *vt Grammat. filij præcipiunt, dictus fuisset. Freden. Pintianus, qui pòst, innumerá loca à Barbaro pro deploratis relicta, sanauit, & gentis suæ auctor legi & intellegi vt posset, laborauit, homo doctiss. cuius nomen exteris vix fando auditum; aut si qui forte doctiores specimen in C. Plinium vidissent, & tanquam ex vnguibus leonem; industriam eius diligentiámque in Melam videre optabant: frustra tamen: quòd etiam apud Hispanos ipsos spisse exemplaria reperirentur. Amplius igitur iacêre non sumus passi, sed mancupio meus vt esset, vsu verò omnium curaui. Pintianus inquam, meritò Barbari lectionem damnauit, sed τὸ* Cingenteratum *supposititiam vocem credidit: Sic igitur ille:* Atque vnde nos sumus Mellaria: *Hactenus Mellariensis Mela est. Elias Vinetus Santo, vir multæ lectionis & antiquæ fidei in tractandis auctoribus, qui & Melam emendatiorem dedit;* Atq. vnde nos sumus Tingenteratum Mellaria,

legisse

legisse videtur in vita Melæ, quam his addendam curauimus. Postremò Franc. Sanctius Brocensis, Græcæ Latinæq; linguæ doctor apud Salmanticenses, verius, vt mea fert opinio; atque vnde nos sumus ex gente ea: tum Mellaria, *edidit: quam lectionem non insuper habendam, acceptam refert Pet. Chiacono Toletano: quem vnum è* I I I. *viris litterariæ R. P. C. iure appellauero: qui cùm in patria, vt fit, sorderet, Romam ingenij sui doctrinæque dignissimum theatrum repperit. Non enim alibi, quòd ea disciplinarum omnium parens sit, maiori in precio præstantiss. ingenia habentur.* Carteius *igitur Mela, seu* Tartessius. *Sanctius verò noster iuxta* Lepem *patriam Melæ collocat, propterea quòd hodiéque* Carraia *vicus quidã ignobilis nomen retineat. Ego verò* x x x. *amplius M. pass. intra columnas metas laborum Herculis colloco: cùm quia Melæ is mos est, vt in prouinciis describendis littora ordine legat, non saltuatim: tum quia celebre olim opidum* Carteia, *seu* Tartessos, *hodie* Algezira. *Nec mihi fraudi sit Melæ gratia, (quem, quod molirer, in sinu gestabam) eam Bæticæ oram lustrasse, diligentiúsque ceteris inuestigasse. Ita enim comparatum est, vt exteri fere incolis ipsius diligentius omnia excutiant.* Tartessos *verò primùm, deinde* Carteia *appellata, hinc parua commutatione* Carraia: *quod nomen pòst aliò migrauit, Lepem iuxta. Hinc à Tyriis, qui eam bello Sertoriano tenuerunt,* Gadir *quoque vocatam auctor Sallustius libro 2. Histor. quod Plinius & Solinus de* Gadibus *referunt: ille lib.* I V. *cap.* X X I I. *Nat. Hist. hic cap.* X X V I. *Polyhistoris. Pòst irruptione Arabum, quæ ibi potissimùm ob breuissimum traiectum facta est, Arabicum nomen induit, vt Hispaniæ fere opida, & flumina omnia,* Algezira *dicta; quod ipsis,* insula viridis *sonat. Facta autem ea irruptio Aera (hac enim Hispan. Annales ab anno ferè* x x x v i i i. *ante Christi Natalem numerant) septingentesima quinquagesima secunda: Regni Vlith Arabum Regis anno sexto: Arabum verò* x c i. *Christi* D C C X I I I I. *vt ex Io. Gerundensis, Ant. Nebrissensis, & Roderici Ximenij Archiepiscopi Toletani Histor. Hispaniæ libris, & Arabum Annalibus eiusdem, quæ nondum typis edita in Toletana Bibliotheca asseruantur, didici. Vrbem olim maximam fuisse vestigia indicant: vastata enim, incensa, & solo æquata; præter rudera, ruinas, & nomen vix quidquam reliquum: Tuguria aliquot, quibus à cæli noctisque iniuria, & à latrociniis Maurorum se tueantur opiliones, & bubulci: Armentorum enim ea regio & caprarum admodum ferax. Quàm potens olim, vel ea res argumento est, quòd Hispaniæ Reges, & Gaditani Episcopi, Regni Carteij, vulgo* Algeziræ, *titulo hodiéque glorientur. Secundo abhinc lapide* Mellaria *est, quam* Tariffam *quidam putant appellari. Car. Clusius* Carthagenam *malè vocat, quæ in Contestanis Tarraconensium vrbs est. Ambr. Moralis,* Vegel de la miel *indigitat, nomine coniecturam confirmante: licet eam* Belonem *Melæ esse alij existiment: &* Bosippo, *fortè* Ciclana *hodie. Sed hæc nihil ad Tartesson, vbi Arganthonium illum μακρόβιον* C L X. *vt alij,* L. *annos regnasse Valer. Maximus lib.* V I I I. *cap.* X I I I. *auctor est; de quo & apud Strabonem lib.* I I I. *γεγηρασμένον, & Lucianum μακροβίοις Anacreon.* ἐγὼ τ' ἂν οὔτ' ἀμαλθέης βουλοίμην κέρας οὔτε τα πεντήκοντά τε καὶ ἑκατὸν Ταρτησσοῦ βασιλεῦσαι. *Tantùm de patria Melæ Carteïa.*

Stylo eius nihil in hoc genere aut breuius, aut purius & clarius. Equidem in ea sum heresi, vt ne Ciceronem quidem, si Geographica, quæ scribenda susceperat, (lib. II. ad Att.) absoluisset, elegantius scripturum fuisse putem. Aliud est enim orationem, aliud historiam, aliud terræ situm describere: vt enim illorum dicere & narrare; ita horum depingere & delineare. Sic, qui de agricolatione & re rustica scripserunt, Catonem, Varronem, & Columellam, nemo facilè in eo scribendi genere vicerit. Est enim omnium artium suus dicendi genius, lepos, & venustas: propria cuiusque vocabula, quæ alibi vsurpata gratiam amittant.

Ne quis autem actum agere, singularisque impudentiæ interpretetur post tot tantósque in literis viros aliquid in Melam conari, paucis sic habe: Optare me, vt vbi nostra, quisquis es, cum aliorum vigiliis comparaueris, iustáque lance penderis, tum demum iudices: sic enim æquiorem labori nostro fore confido. Spicilegium Pintiani à Barbaro; nostrum denique à Pintiano vides. Maius quidem facere potui, fateor: at in Hispania peregrinanti & libris defecto, plus satis. ὁδοῦ πάρεργον vice, si placet, accipe. Barbarus quidem Italus Alexandro Pont. Max. Hispano inscribsit. Pintianus Hispanus Hispanum scriptorem illustrare studuit. Huic & Oliuarius Valentinus succenturiatus esse voluit, sed post principia latuit. Emendationes, paucas licet, à Pintiano ferè mutuatus est. In explicando peccat non rarò: in nominibus propriis reddendis sæpius: Qua de caussa Nomenclatorem Pomponianum, *qui vetera nomina & recentiora dictet; ex* Synonymia Geographica *Abr. Ortelij, v. c. sibi quisq. componet. Altera verò Oliuarij editio nihilo priore melior: quam tot digressionibus, auctariis, & corollariis deformauit, vt Cosmographiæ & Geometriæ principia (quæ alibi quàm in Mela didicisse oportuit) intempestiuè hîc inculcet. Franc. Sanctij, Hispani quoque, editio ceteris omnibus melior. Germani etiam oræ'que Septemtrionalis incolæ in eodem elaborarunt. Ioach. enim Vadianus Heluetius breuem & obscurum libellum, magnum illustrémque reddidit Comm. doctis, Iupiter, &, vt ab ea gente fieri amat, laboriosis: Hermolai vnius (nec enim Pintianum fuisse vnquam vel fando acceperat) castigationes fere amplexus est. Vidi & ἀνώνυμον quemdam, qui & Solini Polyhistora eadem opera illustrarat: sed quia corruptam vulg. codicum lectionem est secutus (quam tamen nec vitiatam esse in mentem quidem veniebat, nec quomodo restitui posset, videbat) multa οὐδὲν πρὸς Διόνυσον. Tertius accessit Christianus Vuechsius, qui Regiones in tabulas digessit, vtili labore memoriæ iuuandæ: editorum tamen hactenus fidem superstitiose secutus est.*

Vnus de Gallis Elias Vinetus, multo nuper, vt dixi, emendatiorem Melam repræsentauit. Qui si Pintianum nactus fuisset, emendationisque rationes reddidisset, nos fortasse ab edendo deterruisset; certè laborem valde minuisset. Britannus quoque opem ferre conatus est Gul. Soonus, qui vt concisum auctorem dilucidiorem redderet, Melam in scenam induxit, & de Geographia cum Auditore veteri Dialogorum more differentes fecit: Pauca tamen reddit meliora. Indicem ex Ortelij nostri Theatro exscribsit. Quæ cùm ita sint, spero non superuacaneum hunc laborem visum iri post tot Italorum, Hispanorum, Gallorum, Germanorum, Anglorúmque lucubrationes:

tiones: Reliquorum enim conatus, aut minimè dignus, qui à me nominetur, visus est; aut in manus nostras, vel in mentem etiam non venit. Verum autem me dicere intelligent qui harum rerum periti iudices: indocti enim probent nostra, an improbent, ci- cum non interduim, vt Plautinis vtar: nec me calumniatorum sermones à bene merendi studio deterrebunt: ῥᾷον μωμήσεταί τις ἢ μιμήσεται. Serpsit enim nostra tempestate hoc malum latius, vt ex alienis laboris, quo iure, quáque iniuria reprehensione, nominis famam quidam aucupentur, & aliena vitia quàm sua, cernant acutius: foris Argi, domi Lamiæ: Nonnulli etiam alienis sudoribus tamquam ignaui fuci insidientur: à scribendo verò ipsi, ne inscientiam suam prodant, perpetuò abstineant. Vale, mi Lector; & his candidè fruere.

AND. SCHOTTI ANTVERP. EX
POMPONIO MELA SPICILEGIVM.

EX PROOEMIO.

FACVNDIÆ minimè capax] *Impeditum opus esse Naturæ tractationem, Totiúsque Vniuersi descriptionem, nec vllos oratorios colores admittere, Plinius, qui iam periculum fecerat, in erudita illa præfat. Naturalis Hist. testatur:* Nam neque ingenij sunt, *inquit*, capaces, neque admittunt excessus, aut orationes *&c. Et libri* III. *præfat.* Infinitum id opus existimatur, nec temere sine aliqua reprehensione tractatum. Haud vllo in genere venia iustior est: si modò minimè mirum est, hominem natum non omnia nouisse. *Et Cicero* II. *ad Attic. epist.* VI. Γεωγραφικὰ, quæ constitueram, magnum opus est: ita valde Eratosthenes, quem mihi proposueram, à Serapione, & ab Hipparcho reprehenditur. quid censes si Tyrannio accesserit? & Hercule sunt res difficiles ad explicandum, & ὁμοειδεῖς: nec tam possunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, quàm videbatur. *Huc & Manilij versus pertinet:* Ornari res ipsa neget, contenta docere.

Quem persequi] *Nihil necesse est in* quod *mutare, cum auctoritate libri calamo exarati, qui cum Lutetiæ Melam comparauimus, vulgatam lectionem tuente: tum quòd sensus per se planus est, si operæ, vt iussimus, parenthesi hæc omnia includant, & ad* ordinem *proximè referatur.*

Longa magis quàm benigna materia] *Sæpe hoc nomine questus Mela, Libro* III. *cap.* III. *De montibus Germanorum:* quorum, *inquit*, nomina vix est eloqui ore Romano. *Et* quorum nomina nostro ore concipi nequeant: *de Cantabris, qui vulgo Biscaini, quorum hodiéque dialectos litteris exprimi commodè non potest. Huc facit & Lucretij de lingua Latinæ inopia querela, lib.* I.

Multa nouis verbis præsertim cùm sit agendum,
Propter egestatem linguæ, & rerum nouitatem.

Atque accipi] *Glossematis fœdatus hic auctor, natura Laconicus; cùm suprà scripta essent post in seriem admissa. Vt & cap.* X I I. permutat, ac miscet.

EX CAP. I. *Illud monendum, Capitum distinctionem à Grammaticis esse, vt fere Argumenta in auctoribus: & in manu sc. nostro sæpè a vulgat. codd. diuersam extitisse. Quæ res mouit fortasse Eliam Vinetum, virum eruditiss. vt perpetua serie hos libros edendos curaret: quòd fere omnia cohæreant, vt mox cap.* X I I I. *nec ἐπιχειρεῖ satis vndiquaque respondeant. Nihilominus tamen, ne quis, dum capp. hactenus citata occurrent, quærendo fatigaretur; nihil mutandum censui.*

Quidquid id est] *Animatum enim mundum, omníque virtute præditum, adeóque Deum Plato, & Stoïci censuerunt. Mundus ab Aristotele, seu quisquis auctor est, libro De Mundo ad Alexandrum, & Cleomede lib.* I. *definitur* Κόσμος μὲν ἐν σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις περιεχομένων φύσεων: Mundus est compages constans ex cælo & terra, & cæteris Naturis, quæ in his continentur. *Cicero de Vniuersitate ex Platonis Timæo:* Omne, igitur, cælum, siue mundus, siue quo alio vocabulo gaudet: hoc, à nobis nuncupatus sit. *Plato sic:* ὁ δὴ πᾶς, οὐρανὸς ἢ κόσμος, ἢ καὶ ἄλλο ὅ, τι ποτὲ ὀνομαζόμενος μάλιστ' ἂν δέχοιτο, τοῦθ' ἡμῖν ὀνομάσθω. Hoc *igitur* δεικτικῶς *dicebant veteres cælum digito demonstrantes: Interpungendus igitur Ciceronis locus, qui ibidem quem Græci* κόσμον, mundum lucentem *vocat. Apud eundem* I I. *De Nat. Deorum Ennius:* Cui, quod in me est, exsecrabor hoc quod lucet, quidquid est. *Hinc illa Plauto, Terentióque familiaria:* Lucescit hoc iam. *Plinius lib.* I I. *ex Mela:* Mundum & hoc, quod alio nomine Cælum appellare libuit.

Eademque in duo latera] Eodemque *Hadrianus Turnebus Galliæ lumen emendat, libro* X X. *Aduersariorum cap.* X I. *sed de America nuper Hispanorum nauigatione reperta non rectè exponit, nec enim ea vel de nomine Romanis cognita. Locus difficilis, ex Ciceronis Somnio explicandus.* Omnis, *inquit*, terra quæ colitur à vobis, angustata verticibus, lateribus latior, parua quædam insula est circumfusa illo mari, quod Atlanticum, quod magnum, quod Oceanum appellatis in terris. *Vbi Macrobius lib.* I I. *cap.* I X. *Comment. Hemisphæria Oceani alueo in torrida Zona (nec enim Bonæ spei promontoriũ vel fando auditum) diuidi: Ita fieri vt decussatim crucis in modũ Oceanus ambiat globum terræ, à Septemtrione in Meridiem: & ab Oriẽte in Occidentem; efficiatúrq. extentæ chlamydis forma quæ suprà angusta, infrà latior. Dionysius Alexãdrinus Terræ globum fundæ comparat, quam chlamydi Macrobius: & magnam insulã vocat, quã paruam Cicero, habita ratione totius Vniuersi, orbiúmq. cælestium: Puncti enim instar: Sic enim ille:*

Πᾶσα χθών, ἅτε νῆσος ἀπείριτος ἐστεφάνωται.
Οὐ μὴν πᾶσα διαπρὸ περίδρομος, ἀλλὰ διαμφὶς
Εὐρυτέρη βεβαυῖα πρὸς ἠελίοιο κελεύθους

Σφενδόνῃ εἰκυῖα. *Vbi* ἀξυτέρη *ferri potest, licet* ὀξυτέρη *alij legant: longitudo enim ab oriente Sole ad Occasum: Verùm nunc certiora de terræ situ, & Antipodibus comperta Hispanorum nauigationibus & Mathematicorum industria. Vide inf. lib.* III.*cap.*V. *extremo, &* X. *de Antipodibus verò cap.* IX. *lib.* I. *vbi de fontibus Nili Nicagoræ opinionem refert.*

Et quia sic iacet] *Pintianus frustrà est. Nihil tollendum aut mutandum. Intelligendus enim locus ex Arist.* II. *De Cælo, de longitudine in mundo, quæ est à polo Arctico ad Antarcticum: vt latitudo est ab ortu ad occasum.*

Aliquanto] *Immò* Multo, *vt Aristoteli videtur lib.* II. μετεωρολογ. *cap.*V. *& Straboni lib.*I. *Geographiæ.*

Terras aperit atque intrat] *Nihil muto. Sunt enim verba ex Arist. tralata, lib. De Mundo, cap.* III.

In tres partes] *Totidem agnoscit Polybius lib.* III. *Hist. vnde Mela transtulisse videtur.*

CAP. II. Ariane] *Fortè* Carmania *leg. ex Pomponio libro* III.*cap.*VIII. *In* Caspiani *nihil demuto.*

Candari] *Retineo hanc lectionem, ex Ptolemæo lib.*VII.*in regione* Sogdiana.

Bactri, Susiani] *Lege* Sogdiani. Susiani *enim ad Persicum sinum porriguntur. Hic verò mediterraneæ gentes enumerantur. Bactri & Pharmacotrophi Scythicæ gentes sunt, à quibus longissimè Susiani absunt. Monuit hoc Iosias Simlerus in Aethicum Cosmographum nuper Pe. Pithœi* V. C. *beneficio editum.*

Mardi, Antibarani] *Nihil muto Herodoti Thaliæ auctoritatem secutus.*

Interiora littora tenent] τὸ littora *obelo fodi, quòd glossam oleret.*

Et super Æthiopes] Babylonij *ad superiora transtulimus, &* Arabes *in eius locum subiecimus. Paullò aliter igitur locum concepimus atque in Retractationibus Pintianus.*

CAP. III. Hinc in Ægæum] *Pintianus* huic: *Edita lectio magis adblanditur. Interpunctione locum sanaui; adiutus etiam Pintiani* ἀπογίᾳ.

CAP. IIII. Nilo terminata] *Africam Catabathmo terminari auctor Herodotus* μελπομένῃ, *Sallustius Iugurth. Strabo Geograph. vlt. & Pomponius ipse infrà cap.* IIX. *Sed sunt qui Nilum vsque ad Catabathmon pertinere putent. Aliter verò Ptolemæus lib.* II. *cap.*I. *Africam terminat.*

Et non totus] *Alij* totius. *Malim* totis. *Nusquam, inquit, obtenditur Asiæ littoribus, nec totis littoribus Europæ. Si enim lineam à Nilo in Septemtrionem ducas, nusquam Asiæ littora attinges; Europæ tamen quædam.*

Ob sitim cæli] *Quidam,* situm cæli: *Hinc Prouerbium, Africa semper aliquid noui adfert: quòd ob ferarum dissimilium congressum, tot monstra pariat: & tanta leonum copia, vt vrbes obsidere ferantur; si verè Plinius. Ad hæc tanta illic serpentium vis, vt ceruis idcirco destitutam putarit Herod. Melpomene, Aristoteles, Plinius, Lucanus lib.*X.*& Seneca. Contrà verò ceruos gigni affirmant Philostratus libro* VI. *De vita Apollonij, Virgil.*I. *Aeneid. & Oppianus* II. *Cyneget. Vt & Vrsos Ælianus,*

DD 3 *Herodotus*

Herodotus, Liuius, Solinus, Strabo, Iuuenalis, & Maro: tametsi neget Plinius: quod minime mirandum est, cùm illius & Pomponij ætate nondum satis notum Romanis Aethiopiæ primum clima vltra æquatorem: vt ex hac Africæ descriptione apparet.

Latè vacat regio] *Virgilium videtur imitatus* III. *Georg.* —& longè saltus lateque vacantes. Habent potius quàm habitant] Habere *tamen sæpè pro habitare. Lib.* III. *cap.* V. Meroëm habent. *vbi* habitantes, *temerè Pintianus. Vide modos Habendi in Aristot. Categoriis. De his gentibus inf. cap.* IIX.

CAP. V. *De Africa vide Plinium lib.* V. *cap.* I. *&* II. *& Solinum cap.* XXX. *& deinceps.* Mulucham *Sallustius Iugurth. inter Mauros & Numidas collocat: Inter duas Mauritanias terminum Plinius.*

Nominis fabulam] *Rectius*, nomini.

Amnis est ingentium olim regnorum terminus] *Antiqua lectio*, nunc gentium, olim regnorum quoque terminus. *Plinius lib.* V. *cap.* II. Amnis Mulucha Bocchi Massæsylorumque finis.

CAP. VI. Cirtha procul mari, nunc Sittianorum colonia, quondam regia domus] *H. Stephanus sic in vett. codd se repperisse affirmat; & mox*, regum domus: & quum Siphacis foret opulentissima. *Fides sit penes auctorem. Malim tamen Plinij auctoritate, qui hinc exscripsit, minori quàm Pintianus audacia, oblitteratis tantum duabus vocibus, legere:* Cirta procul mari Sittianorum, quondam regia domus Iubæ & Siphacis, cùm foret opulentissima. *Ceterùm* Cirta *scribo, Appianum, Strabonem, & Ptolemæum Græcos secutus. Non illud celabo lectorem, Strabonem lib.* XVII. *extremo Geogr.* μασσυλίους καὶ τὴν ἑξῆς διαδόχων βασιλειῶν *facere.*

CAP. VII. Hippo regius] *Sillius Italicus lib.* III. —& antiquis dilectus regibus Hippo. Promuntorium *verò* M.S. *codd. fere per u præferunt, quasi à* prominendo, & Opidum *simplici p. ab* Ope, *Varro* IV. *De l. Lat. & Cicero de Gloria apud Festum deriuant.*

Bagrada] *Sic Aethicus Cosmographus, vbi mirari se ait, à maioribus inter flumina non relatum. Alij* Bragada *scribunt:* ὁ Βαγράδας *Strabo lib.* XVII. *Infrà* Magrada *Hispaniæ fl. nominatur lib.* III. *cap.* I.

Karthago inclyta] *Septingenta hominum millia habitasse Karthagine iam à Ro. obsessa, & dedita, auctor ibidem Strabo, qui* πόλιν ἀντίπαλον τῇ ῥώμῃ *vocat, quam hic*, imperij æmulam.

Atrox] *Hinc* barbaras Syrtes *vocat Flaccus* II. *Carm. &* inhospita Syrtis Littora *Lucanus, qui lib.* IX. *eas describit, vt & Sallustius Iugurth.* ἀπὸ τῆς σύρειν *ab attrahendo dictæ, quòd modò arenis congestis vadosæ, rursum depulsis vi tempestatis in præceps sint profundæ: qua varietate reciprocante infamis reddita eius littoris ora.*

Centum fere millia] *Minor Syrtis Plinio quoque* C. M. *pass. aditu*: CCC. *ambitu. Straboni verò lib. vlt. aditu* LXXV: *ambitu* CC. M. *habere. Maior verò* DC. XXV. *ambitu eidem Plinio & Martiano Capellæ, aditu* CCC. XIII. M. *pass. diuerso à Mela numero.*

Mineruæ

Mineruæ cognomen] *Hinc* Tritonia Pallas: *Apud Varronem lib.* v i. *De L. Lat. & Probum Gramm.*

Corpore Tartarino prognata palude virago,

quomodo leg. Franc. Sanctius, vtriusque linguæ apud Salmant. professor, putat, tametsi Paluda Virgo, *Homero* τριτογένεια *est.*

Lotophagi tenuisse] *Discedit Mela & Plinius ab Homero* x. *Odyss. Strabone vlt. Geogr. & Herodoto* μελπομένη, *qui Lotophagos Syrtim minorem habuisse affirmant. Mox quidam legunt:* & ad promuntoriū importuoso littore pertinax.

Pacti de integro] *Mancum locum credidit Oliuarius Valentinus. Ego verò nihil deesse puto, cùm ex fide libri* m.s. *tum habita ratione breuitatis Pomponianæ, quæ illi cum Crispo communis: qui de his verè laudis amatoribus eleganter Iugurthino, & Val. Maximus lib.* v. *cap.* v i.

Cap. v i i i. Ammonis oraculum] *Magnam hic diuinitatis opinionem fuisse auctor Plutarch. de defectu oraculorum, & Herodotus Euterpe, vbi multa de oraculo Iouis Dodonæi:* ἄμμωνος χρηστήριον κελεῦσαι τὰς Λιβύας ποιέειν. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο Διός. *Quod & Alexandrum consuluisse, esséťne filius illius, narrat Diod. Sic. lib.* x i i i.

Rupes Austro sacro] *Plinius lib.* i i. *cap.* x l v. Quin & in Cyrenaica prouincia rupes quædam Austro traditur sacra, quam profanum sit attrectari hominis manu, confestim Austro voluente arenas.

Fons media nocte] *Huius miraculi auctores Herodotus Melpom. Diodorus, Arrianus, Q. Curtius, Augustinus & Lucretius lib.* v i. *& Plinius lib.* i i. *cap.* c i i i. *Solinus verò cap.* x x x. *de fonte Solis diuersa: Cap.* x x x i i. *de fonte non dissimili apud Garamantas. Post, lego,* atque vt illa procedit: *non vt vulgati,* ille.

Portus Paretonius] *Equidem in ea sum sententia, vt nihil temerè in auctoribus antiquis mutandum censeam: malo enim in eam partem peccare quod timidè nimis, modò religiosè, auctores tractem; quàm vt audaculus vel temerarius audiam. Strabone igitur auctore lib.* x v i i. Paræțonius *retineatur: Sic enim ait:* πόλις δὲ καὶ λιμὴν μέγας πεντήκοντά που σταδίων. καλοῦσι δ' οἱ μὲν Παραιτόνιον, τὴν πόλιν, οἱ δ' Ἀμμωνίαν. Naustathmon *verò neutro gen. potius leg. facilè largiar Pintiano. Vrbis Paratonij meminit & Orosius lib.* i. *cap.* i i. *vbi in Aethico, vnde exscripsit,* Parthenius, *semper legitur. Addam illud* Paræțonius, *cum diphthongo scrib. Græca consuetudine.* Stata domicilia] *quæ solo non hæreant, nec fundamenta iacta habeant. mox enim;* vt à pabulo ducta sunt, se ac tuguria sua promouēt. *& infrà lib.* i i. *cap.* i. Vagi Nomades pecorum pabula sequuntur, atque vt illa pecori durant, ita diu statam sedem agunt: *& de Sarmatis lib.* i i i. *Sic* Status dies cum hoste, *Ciceroni* i. *Offic. Plauto Curcul. & Festo.* Statarius miles *Liuio:* Stata forma *Ennio apud Agell.* v. *cap.* x i. *De Mapalibus Seruius in* i. *Aeneid. & Fl. Sosipater lib. Gramm. institut.* i.

Et dum oritur, & dum occidit] *Cogor, velim nolim, vi veritatis Pintiano repugnare: Nihil enim delendum; ex Plinio lib.* v. *cap.* v i i i. Atlantes, *inquit,* degeneres sunt humani ritus, si credimus: nam neq. nominum vllorum inter

eos ap-

eos appellatio est, & Solem orientem occidentemque dira imprecatione contuentur, vt exitialem ipsis agrisque. *Et Solino cap.* XXXIV. *Diris Solis ortus excipiunt, diris occasus prosequuntur: & Herodotus ipse, Valla interprete, dubiè loquitur, Solem transcendentem.*

Qualia ceteris mortalibus] *Somnia secundum quietem non videre Atlantes Herod. Plinius, & Solinus. Talia de Cleone Dauliensi, & Thrasymede Heraensi Plutarch. de defectu oracul. in fine.*

Strident magis] *Vespertilionum more. Herod. Melpomene, vnde totus hic locus à Pintiano feliciter restitutus est: adde & Plinium lib.* XI. *cap.* XXXVIII. *initio, vbi de Troglodytis; & lib.* V. *cap.* VII. *qui locus etiam mendosus, ab eodem emēdatus.*

Specus subeunt] *Hinc* Troglodytæ *dicti, quasi cauernas subeuntes. In membranis antiquis* Trogodytas *fere scriptum reperias, & apud Strabonem perpetuò: quam scripturam & Hesychius Alexandrinus agnoscit, qui* τρώγας *non secus atque* τρώγλας, *foramina interpretatur. Vtrumque igitur teneatur.*

Pro suis colant] *Melius* alant, *coalescentibus duabus litteris.*

Satyris præter effigiem] *Plinius hæc omnia ad verbum in suum corpus Natur. hist. transtulit lib.* V. *cap.* VIII. *De Satyris & Nicandri Scholiastes in Alexipharmaca. Lucianus in Deorum contione. Vide Turnebum lib.* XIIX. *Aduersar. cap.* IIX.

CAP. IX. Terra expers imbrium] *Hinc eam Nilus inundatione sua irrigat. De Nili nomine Theocriti Interpres* εἰδυλ. ζ. *Seruius in* IIII. *Georg. & Heliodorus Aethiopica hist.* λόγῳ θ. νέαν ἰλὺν δ' ἔτους ἐπάγοντα, καὶ Νεῖλον ἐντεῦθεν ὀνομαζόμενος. *Sic & Eustathius in Dionysium* περιηγητήν. *Vterque etiam in Nili nomine dierum anni numerum mysterio quodam contineri sagaciter obseruauit:* κατὰ δύναμιν τῶν ἐν αὐτῷ στοιχείων ποσούμενον, τὸν τξέ ἀριθμὸν συντελεῖ. *De his alibi.*

Meroën late patentem] *Eadem Plinius lib.* V. *cap.* IX. *&* X. *& Solinus* XXXV. *cap. qui dexterum alueum* Astusapen *appellant. Straboni* Ἀσάμης, *vel* Ἀσοσάβας *initio lib.* XVII. Astupen *verò ab Aethiopiæ incolis Nilum vocari, vt inf. lib.* III. *cap.* III. Nuluch *nuncupatum. Legendus & Aethicus, vbi de Asia prouincia. Pòst paulò* Elephantidem vrbem, *vitiosè quidam excuderunt.*

Æstiuo sidere exundans] *Proprium hoc Nilo, cùm flumina omnia feruore & siccitate exarescant: nisi quòd* Inopo, *insulæ Deli fluuio idem accidere compertum. auctor Plinius* II. *cap.* CIII. *& Callimachus in hymno Deli. Hinc Lycophron ex Nilo originem trahere putat. Tigrim quoque & Eufratem simili incremento agros rigare, non tamen stercorare & fecundare, Strabo, Plinius, Solinus, Ammianus & Lucanus.* Atrox feruensque decurrit] *Efficitque* Catadupa, *seu* cataractas, *vbi ex altissimis montibus Nilus præcipitat: & gens ea quæ illum locum accolit, propter magnitudinem sonitus sensu audiendi caret. Cicero* VI. *de Repub.*

Glebis infundat animas] *Tibullus lib.* I. *eleg.* VII. *de Nilo:*

Te propter nullos tellus tua postulat imbres,
Arida nec pluuio supplicat herba Ioui.

Claudia-

Claudianus: Felix qui Pharias proſcindens vomere terras
Ægyptus ſine nube ferax.

Lege Ouid. 1. *Transform. Cic.* 11. *De Natura Deorum, & Plinium lib.* IX. *cap.* LVIII. *Illud verò maximè ſtupendum Nili aqua ſecundas reddi mulieres, vt ex Ariſtot. Strabo, & ex Apollodoro Euſtathius in* περιηγητήν.

Siue quòd ſolutæ] *Variorum hic Philoſophorum opiniones recenſet ex Herodoto ſuo. Prima Anaxagoræ: Secunda Ariſtochÿ: Tertia Thaletis Mileſÿ: Quarta Nicagoræ eſt, cùm ait:* Quòd ſi eſt alter orbis. *Vide infrà lib.* III. *cap. de Aethiopia, extremo. Ephori verò ſententia prætermiſſa, ceteris veriſimilior; cæco quodam alueo ab Oceano fluere, tùm ſalſas aquas aliquando detulerit: vt ex Theophraſto, & Iuba rege tradit Seneca lib.* IV. *Natural. quæſt. Sed quoniam verè Herodotus,* περὶ τῶν τοῦ Νείλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν: *& Lucanus:*

Arcanum natura caput non prodidit vlli:

idémque Claudianus affirmet; otio & litteris non abutar in excutienda hic quæſtione maximè ardua; de origine & fonte Nili; cauſſiſque incrementi: *quæ omnia omnium ferè ætatum ingenia exercuit: Hic ſudat Herodotus, Diodorus, Strabo, Heliodorus, Plinius, Seneca: & quis non hîc laborat? Sed omnium opiniones ſingulari Commentario, Deo faciente, aliquando complectemur. Cuius deſiderium vt leniam, adſcribam quæ ex Luſitanorum, qui eam oram luſtrarunt, Chronicis depromſi. Eſt palus ingens, cuius longitudo centum amplius leucarum eſt. Hæc multa flumina ex ſe emittit, atque adeò in diuerſa maria: Hinc oritur Nilus, nunc* Tacui *vocitatus ab incolis Abexiis, qui ſunt Preſti Ioannis. Recipit duos inſignes fluuios Aſtaboram, & Aſtapum, nunc* Tarazi, *&* Abagni. Abagni, *pater aquarum ſonat apud illos. Ex altero lacu procedit Coloe ſcil. vt inquit Ptolemæus, nunc* Barçena. *Poſtea Nilus cùm aliquatenus ſimplex & ingens proceſſit, ſcindit ſe ambítque terram* Sophalam, *cuius eſt circuitus* DCCL. *leucarum. Huius imperium poſſidet* Benomotapa: *ſic illi Imperatorem vocant. Fortaſſe hæc illa eſt Meroë, de qua Mela. Hæc de multis ex Io. Barroſÿ Luſitani Decad.* 1. *libro* X. *Latina fecimus.*

Sol hieme terris propior] *Non enim ſemper in eadem Eccentrici linea verſatur, ſed æſtate in altiſſimo & remotiſſimo loco à terra extollitur:* Ἀπόγειον *ſeu Augem Aſtrologi vocant. Hieme verè terris propior eſt Eccentrici differentia, id eſt, diametris* XXIIII. *vt placet Ptolemæo. Non eſſe autem idem centrum Solis, & poli ex Theoricis planetarum didicimus. Hinc etiam Indi & Aethiopes ſub Capricorno, quàm ſub Cancro magis peruſti. Hoc ideò adnotandum putaui, quòd non intellexiſſe Oliuarium Valentinum, à philoſophia alioqui non alienum, videam.*

Eteſiæ] *venti ſunt anniuerſarÿ, qui poſt æſtiuum Solſtitium ſpirant. Agellius lib.* II. *cap.* XXII. *& Plinius* II. *cap.* XLVII. *De his multa Aldus Manutius Paulli F. ad Iulÿ Cæſaris Comment. collegit; vbi qui volet, ſitim expleat.*

Fitque maior] *Nihil delendum cenſeo ſine libb. veterum auctoritate. Eſt enim ſatis apta enumeratio.*

Labyrinthus] *Quatuor toto orbe celeberrimos enumerat Plinius* XXXVI.

capite XIII. Ægyptium *hunc, omnium maximum.* Cretensem, *de quo Ouid.* VIII.*Metamorph.* Lemnium *ex columnis : &* Italicum *à Porsena sepulcri caussa exstructum.*

Farinam calcibus subigunt] *Vt hodiéque Brabanti nostri. Strabo lib. vlt. Geograph. ex Herodoto illud laudat:* ἀληθὲς καὶ τὸ Ἡροδότου· καὶ ἔστιν αἰγυπτιακὸν τὸ, τὸν μὲν πηλὸν ταῖς χερσὶ φυρᾶν· τὸ δὲ στέαρ τὸ εἰς τὴν ἀρτοποιίαν τοῖς ποσί.

Litteris peruerse] *Vt & Hebræi, Syri, & Chaldæi: de quo legendi qui de Cabala scripserunt.*

Forum ac negotia fœminæ; viri pensa ac domos curant: Onera illæ humeris, hi capitibus accipiunt: Parentes cùm egent, illis necesse; his liberum est alere] *Eleganter hæc Sophoclis cothurnus Oedipo Colonæo; qui de filiis conqueritur, quòd patris curam negligerent, quum virgines Antigona & Ismena γηροβοσκίαν præstarent:* Ὦ πάντ' ἐκείνω τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ νόμοις φύσιν κατεικασθέντε καὶ βίου τροφάς· ἐκεῖ γὰρ οἱ μὲν ἄρσενες κατὰ στέγας θακοῦσιν ἱστουργοῦντες· αἱ δὲ σύννομοι τἄξω βίου τροφεῖα πορσύνουσ' ἀεί. *Vbi Scholiastes antiquus ex Nymphodori Barbaricæ Historiæ lib.* XIII. Ἔθεσι τὰ μὲν ἐναντίοις, τὰ δὲ ὁμοίοις χρῶνται τοῖς Ἕλλησι· τὸ μὲν γὰρ ἐξίστασθαι τοῖς πρεσβυτέροις τοὺς νεωτέρους, ὁμοτρόπως καὶ ἡμῖν διοικοῦσι. τῶν δ' ἄλλων οὐδέν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς Ἕλλησιν, οἱ μὲν ἄνδρες τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν οἰκονομοῦσιν. αἱ δὲ γυναῖκες, ἔνδον μένουσαι ταλασιουργοῦσιν. ἐκεῖ δὲ αἱ μὲν γυναῖκες ἐν ἀγορᾷ περιπατοῦσι καὶ καπηλεύουσιν. οἱ δὲ ἄνδρες κατὰ τὴν οἰκίαν ὑφαίνουσιν. ὁ γὰρ Σέσωστρις ἐκθηλῦναι τοὺς ἄνδρας βουλόμενος, ἅτε μεγίστης χώρας γεγενημένους καὶ πολλοὺς ὄντας, ὅπως μὴ συστραφέντες ἐπ' ἰσομοιρίαν ὁρμήσωσι, τὰ μὲν ἐκείνων ἔργα ταῖς γυναιξὶ, τὰ δὲ τῶν γυναικῶν ἐκείνοις προσέταξεν· ἵνα μὴ μόνον τῶν ὅπλων ἀναγκαίως στερηθέντες, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀνεθέντες, ἀσμένως ἐπὶ τοῖς ὑπάρχουσι καταμένωσιν. ὅθεν τοὺς μὲν ψιλοὺς εἶναι, τὰς δὲ ἀνιέναι τὰς τρίχας προσέταξε. καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν φέρειν τὰ φορτία, τὰς δὲ ἐπὶ τῶν ὤμων ἠνάγκασεν. ἔπειτα δὲ τοὺς μὲν καθημένους, τὰς δὲ ὀρθὰς ἑστώσας οὐρεῖν. καὶ ταῖς μὲν δύο ἱμάτια περιέβαλε, τοῖς δὲ ἕν. ὑπολαμβάνων ἅμα τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκθηλυνεῖν. ὃ δὲ καὶ Λυδοῖς ὕστερον συμπεσεῖν φασιν. *Aegyptij (inquit, interprete Camerario) quod ad cultum senum attinet, ita obseruant, vti Græci; in ceteris omnibus ab illorum moribus discrepantes. Nam in Græcia viri forum & iudicia frequentant; at mulieres intra tecta lanam & telam tractant; In Aegypto verò versantur foris mulieres; néntque ac texunt domi viri. Hoc consilium Sesostris rex cepit, vt tali vitæ ratione virilem sexum effœminaret, illísque obedientibus, imperio vteretur: quod se consecuturum putauit, iniunctis virorum muneribus fœminis, & harum, viris. Ita enim non modò inermi corpore, sed & animo molli promtè facturos imperata credidit. Voluit igitur & comam nutrire viros, & mulieres tondere: itémque illos onera capite sustinere, has humeris: præterea viros binas, mulieres singulares tunicas ferre. Postremò stantes mulieres, subsidentes viros, mingere: vt pro vita modo animi quoque eneruarentur. Idem accidisse & Lydis Herodotus lib.* 1. *scribit: & lib.* 11. *hos diuersos Aegyptiorum mores ab aliarum gentium omnium moribus, & insuper alios, recensuit.*

Colunt.

Colunt effigies] *Quod ridet Satyricè Iuuenal. Satyra* X V. *De Api Plinius lib.* VIII. *cap.* XLVI. *& Solinus cap.* XXXV. *Cicero Tuscul. quinta.* Ægyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutæ mentes prauitatis erroribus, quamuis carnificinam prius subierint, quàm ibim aut aspidem, aut felem, aut canem, aut crocodilum violent: Quorum etiamsi imprudentes quidpiam fecerint, pœnam nullam recusent. *Et Strabo* XVII. *lib. Apidis templum apud Memphiticos constitutum ait, quòd Osiridis animam in bouem migrasse putent. O bella μετεμψύχωσις! Lucanus extremo lib.* VIII. *Pharsal.*

Semideosque canes, & sistra iubentia luctus;
Et quem tu plangas hominem testaris Osirim.

Thebæ vtique] *Homeri locus Iliad.* ι'. *versu* 382.

Οὐδ' ὅσ' ἐς Ὀρχομενὸν προτινίσσεται, οὐδ' ὅσα Θήβας
Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται,
Αἵθ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἂν ἑκάστην
Ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισι καὶ ὄχεσφιν.

Vbi Eustathius ex Herodoto, οὐ μόνον αὕται, ἀλλὰ καὶ ἡ βαβυλὼν ἑκατόμπυλος ἦν. Post διὸς πόλιν vocatam auctor Strabo. Plato quoque ἑκατομπύλας τῶν αἰγυπτίων Θήβας appellat: & Plin. lib. XXXVI. *cap.* XIV. *Alioqui idem Iliad.* ε'. *Oppianus* III. *κυνηγετικῶν, Hesiodus ἔργοις, Sophocles Antigone, & Pindarus Pythiis in patria ornanda ἑπταπύλους vocat. Porrò de Bœotiis Thebis infrà lib.* II. *cap.* III.

Dena armatorum millia] Ducentos armatos milites *leg. ex illo Hom. loco vero vincitur. Fortè ex numerorum compendiis, vt fit, natum mendum: nisi inter Melæ μνημονικὰ ἁμαρτήματα numerare libet. Perstringit verò Pintianus, suppresso tamen nomine, Pet. Oliuarium, qui huius loci emendationem, cùm fortè editionem anteuertisset, sibi impudenter vindicauit. Quòd verò idem Platonem ex Aegyptiorum doctrina hausisse refert, mundum numquam incœpisse; aut memoria lapsus est, aut Platonem oscitanter legit. In Timæo enim mundum creatum affirmat, voluntate tamen diuina fore æternum, & interitus expertem. Contra quem Arist. lib. De Cælo* I. *cap.* X.

Canopicum, Bolbiticum] *In numero variant Geographi. Ab Herodoto suo discessisse videtur qui πεντάστομον vocat, & paullò diuersis nominibus:* Νεῖλος ἀπὸ τῶν καταδούπων ἀρξάμενος ῥέει μέσην αἴγυπτον σχίζων εἰς θάλασσαν. σχιζόμενος δὲ εἰς τρία τὸ μὲν ἠῶον σχίσμα ποιεῖ τὸ Πηλούσιον στόμα, τὸ δὲ ἑσπέριον Κανωβικὸν καλεῖται: τὸ δὲ μέσον Σεβεννυτικὸν ἐξ οὗ ἀποσχίζονται τὸ Σαϊτικὸν, καὶ τὸ Μενδήσιον. τὰ λοιπὰ δύο Βολβιτινὸν καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενῆ στόματα λέγονται, ἀλλὰ ὀρυκτά. Bolbutinum, *pro* Bolbitico, *&* Bucolicum *loco* Phatnitici *posuit, vt &* Saiticum, *pro* Taniticum. *Strabo lib.* XVII. *initio præter hæc septem alia scribit esse ἄσημα ψευδόστόματα. qui* Canopicum *etiam* Heracleoticum *appellat, vt & Ptolemæus lib.* IV. *& Plinius lib.* V. *Nicander Theriacis πολύστομον appellat. Io. Tzetzes in historico* VII. *quoque numerat, & Dionysius περιηγητής.*

Ἑπτὰ διὰ στομάτων εἰλιγμένος εἰς ἅλα πίπτει,
ὕδασι πιαίνων λιπαρὸν πέδον Αἰγύπτοιο.

οὐ γάρ τις ποταμῶν ἐναλίγκιος ἔπλετο Νείλῳ,
οὔτ' ἰλὺν βαλέειν οὔτε χθονὸς ὄλβον ἀέξειν.

Quos totidem versibus reddidit And. Papius Gaudensis, poëta ingeniosissimus, summa mihi familiaritate olim Louanij Grudiorum coniunctus; in Dion. à se emendato.

In pelagus septem diuersa per ostia rumpit,
Et pinguem Ægyptum riuis fecundat opimis:
Scilicet haud aliâs Nilo præstantior amnis
Aut limum trahere, aut terræ felicius vber Reddere.

CAP. X. Vt è summo vertice] *Transferre in seq. caput, tametsi Pintianus iubeat, non ausim: Sæpè enim auctores variant: nec ipse Mela vsquequaque Herodoti vestigiis ita insistit, vt in eius verba iurasse videatur. De Syria enim (non longè absero) ab Herod. Clione diuersa narrat.*

Quarta vigilia] *Olinarius duas horas post mediam noctem numerat. Malè. Quatuor enim vigiliæ noctis, quarum singulæ tres babeant horas totidémque vigiles, qui singulis horis stationem mutabant. Hinc Ausonius in Grypho ternarij* —noctisque per vmbram Tergemini vigiles.

CAP. XI. Cœle dicitur] *Straboni lib. XVI. Geogr.* Κοίλη συρία. *Cuius interpres* κοίλην γωνίαν, concauum angulum, *&* *pro* θεοῦ προσώπου Dei faciem *transtulit. Malè. Propria enim nomina retinenda: sed hoc illi sollemne peccatum.*

Vrbs miræ magnitudinis Babylon] *Aristot. II. Politic. cap. IV. & lib. III. cap. II. Herod. Clione, & Q. Curtius, qui & de* Gaza, *lib.*

Carminibus ac fabulis] *Lege Ouid. IIII. Transform. Plinium lib. V. cap. XIII. & XXXI. & lib. IX. cap. V. Solinum cap. XXXVII. Strab. lib. VI. Geogr. Iosepb. lib. III. cap. XI. belli Iudaici, & Egesipp. lib. III. cap. XX. de excidio Hierosol. Quorum omnium auctoritate Diuus Hieron. in Ionam à Laur. Valla calumnia liberatur lib. V. cap. VI. Elegant. qui Ouidij versibus mxus est, quos de Aethiopica India explicare oportet.*

CAP. XII. Literas] *De literarum inuentione Plato in Phædro, & Tacitus XI. Histor. Aug. Lucanus III. Pharsal.*

Phœnices primi (famæ si creditur) ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris:
Nondum flumineos Memphis contexere biblos
Nouerat: & saxis tantùm volucrésque feræque
Sculptáque seruabant magicas animalia linguas.

Literarum operas] *Siderum numerorúmque disciplinam, adeóque rei naualis, & militaris artem; quæ pòst etiam litteris tradebantur, expono. Illis enim artibus plurimum valuisse Sidones, hincque præcepta manasse, auctor Strabo lib. XVI. Quare nihil necesse repugnantibus libris* (& Siderum) *cum Pintiano, obtorto collo intrudere. Dionysius Alexand.*

Οἱ πρῶτοι νήεσσιν ἐπειρήσαντο θαλάσσης,
Πρῶτοι δ' ἐμπορίης ἁλιδινέος ἐμνήσαντο,

καὶ βαθὺν

καὶ βαθὺν ὑγρίων ἄστρων πόρον ἐφράσαντο. *Quæ idem Papius vertebat:*

Hi primi rudibus tentarunt nauibus æquor,
Mercatumque vagas primi instituere per vndas:
Concitaque æterno viderunt sidera cursu.

Classe confligere] *Cretensibus tamen Solinus tribuit cap.* XVII. *Polyhistoris, & Seneca Tragicus*

Vltra tria fuerunt] *Strabo lib.* XVI. τρίπολις ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος τὴν ἐπίκλησιν εἴληφε· τριῶν γὰρ ἐστι πόλεων κτίσμα, Τύρου, Σιδῶνος, Ἀράδου.

Beritos] *Lego* Berytos. *Straboni* Βηρυτὸς, *vbi minor interpretem* Barutam *reddere. Iustiniano Imp. legum nutrix, & Eunapio Sophistæ mater Iurisprudentiæ est. Nonnus lib.* XLI. *Dionysiacῶν*· Βηρυτὸς βιότοιο γαληναίοιο τιθήνη. *Primùm terræmotu quassatam ex Agathio lib.* II. *belli Gothorum: pòst verò instauratam arsisse ex* I. *libr. Epigr. Græc. annotauit.*

Arados] *Strabo inter Tripolis vrbes numerat. Dionysius Alexand.* Ἄγχι δὲ φοινίκης Ἄραδος μεγάλῳ ἐνὶ πόντῳ.

Orontes] *Primùm* Typhon *à Typhone gigante, dein ab Oronte Indo* Orontes *dictus: Pausanias Arcadicis, Vel ab eo qui pontem flumini imposuit. Strabo lib.* XVI. *vt errare mihi apud Eustathium in Dionys. videantur,* λέγοντες ὅτι καῖσαρ Τιβέριος ἐκ δράκοντος αὐτὸν ὀρόντην μετωνόμασεν· ὃ σημαίνει ῥωμαϊστὶ τὸν ἀνατολικόν. *Non enim Mela Tiberij æqualis silentio præteriisset, vt cùm de Britannia loquitur, apparet: sed ab antiquis nomen hausisse propius à vero abest.*

CAP. XIII. Locus est] Arbelitis *regio est iuxta Adiabenem Solino cap.* XLVIII. *& Martiano Capellæ lib.* VI. *Lege & Cicer.* v. *ad Attic. epist.* XX.

Nunc ne minima quidem] *Lego absque negatione,* Nunc minima quidem, *auctore Strabone lib.* XIV. *Geogr.* μετὰ δὲ αἰγαίας ἰσσὸς πολίχνιον, ὕφορμον ἔχον, καὶ ποταμὸς Πίνδος. ἐνταῦθα ὁ ἀγὼν συνέπεσεν Ἀλεξάνδρῳ καὶ Δαρείῳ, καὶ ὁ κόλπος εἴρηται ἰσσικός.

Tunc Solæ] Σόλοι *Græcis: vnde Solæcismus. Diog. Laërtius in Solone: Strabo lib.* XIV. *vbi de Caribus: & Eustath. in* περιηγητὴν, *& in Hom. Iliad.* C. *in fine, &* ψ. ῥαψῳδ. *Liuius lib.* XLVII. Pro his cùm gratias egissent Rhodij, de Solis vrbe quæ in Cilicia est egerunt, Argis & illos, sicut sese, oriundos esse.

Arati poëtæ] *Patria etiam Chrysippi philosophi Stoici, & Philemonis poëtæ. Strabo* XIV. *Geogr. & Solinus cap.* XLI.

Viret lucis pubentibus] *Solinus* pendentibus *legisse videtur, nisi, quod vereor, mendosus codex est:* Nemoraso, *inquit,* orbe amplectitur mediam inanitatem: virens introrsus lucis pendentibus. Descensus in eum per duo millia & quingenta pass. *Qui numerus etiam immensum quantum à Pomponiano discrepat.* Ducit ausos penitus] *Rectè Oliuarius,* penitius.

Ingenti fronte se attollens] *Leg.* fonte, *ex eodem Strabone. Verba appendere preciũ operæ duxi,* διὰ δὲ καὶ ἄντρον αὐτόθι ἔχον πηγὴν μεγάλην, ποταμὸν ἐξιεῖσαν καθαροῦ τε καὶ διαφανοῦς ὕδατος, εὐθὺς καταπίπτοντα ὑπὸ γῆν, ἐνεχθεὶς δ' ἀφανὴς, ἐξίησιν εἰς τὴν θά-

λατῶν. καλοῦσι δὲ πικρὸν ὕδωρ. *& Solinus:* hic inde assidua fontium scaturigine, *cap.* XLI. Cubile Typhonis] *Fabulam exponit Eustathius ad illud Hom. Iliad. β. Εἰν ἀρίμοις, ὅθι φασὶ Τυφωέος ἔμμεναι εὐνάς & ad Dionysium περιηγητὴν, vbi de* Oronte. *Strabo lib.* XIII. *& Solinus cap* XLI. *Memorabilium. Lucanus lib.* VI.

——tali spiramine Nessus
Emittit Stygium, nebulosis aëra saxis,
Antraque letiferi rabiem Typhonis anhelant.

Sarpedon] *Vide Prou.* Sarpedonium littus: *& sup.* Corycæus auscultauit: *de quo & Strabo lib.* XIV. *& Eustath. in Dionysium.*

CAP. XV. Chimæræ ignibus] *Legen. Plutarch. de claris mulieribus cap.* IX. *& Solinus* XLII. *cap. Polyhistoris.*

Et totus, vt dictus est, dicitur] *Rectè Pintianus reposuit,* Et Taurus, vt dictum est, dicitur: *Adde &* Himaus, *quod in vulgatis hactenus afuit, ex Plinio lib.* V. *cap.* XXVII. *&* VI. *cap* XVII. *& Strabone lib.* XV. *Verba libenter adscribo, vt diuersa nominum scriptura vel me tacente, à non oscitante Lectore animaduertatur, tum etiam vt loca inter se componãtur:* τὴν ἰνδικὴν περιώρικεν, ἀπὸ μὲν τῶν ἄρκτων, τοῦ ταύρου τὰ ἔσχατα· ἀπὸ δὲ τῆς ἀριανῆς μέχρι τῆς ἑώας θαλάττης, ἅπερ οἱ ἐπιχώριοι κατὰ μέρος παροπάμισόν τε καὶ ἠμωδὸν, καὶ ἰμάον, καὶ ἄλλα ὀνομάζουσι. Μακεδόνες δὲ καύκασον. *Dionysius verò Afer Taurum dictum ait:*

Οὕνεκα ταυροφανές τε, καὶ ὀξυκάρηνον ὁδεύει.

vbi Eustathius & ὀρθόκραιρος *legi annotat.*

Mons Cragus] *Meminere huius Horatius, & Ouidius, & de Græcis Dionys.* περιηγητής.

CAP. XVI. Valetudine habitantium] *Verbum* μέσον *in malam partem accipit. Lienosi enim omnes. Plinius lib.* XI. *cap.* XXXVII. *initio.*

Mausoli Regis] *Plinius lib.* XXXVI. *cap.* V. *&* VI. *legendus.*

CAP. XVII. Vicumque Ioniam] *Fortè* Vtramque *ex Herod. Clione.*

Panionium sacra regio] *Sic dicta, quòd locus esset communis, quò tota Ionia de Repub. & communi salute consultura, & sacris operatura conueniebat. Ibidem Herod.* Phygela] *Ita haud dubiè scripsit Mela, &* ἀπὸ τῆς φυγῆς *deflexit, nec sine auctore fortasse, qui intercidit. Plinius quoque sic exscribsit:* Iuxta à fugitiuis condita, vti nomen indicio est, Phygela, *lib.* V. *cap.* XXIX. *Quamquam* τὰ πύγελα *Straboni lib.* XIV. *Geogr. à Pygalis populis, qui cum Agamemnone militatum venientes, illic propter morbum* πυγῶν, *sedem & nates infestantem, consederant. Scripturam igitur vett. codd. non muto.*

Dianæ templum] *Quod Herostratus, vt nomen ad posteros tãto flagitio transmitteret, incendit. Qua nocte natus & Alexander Magnus. Plutarch. Alexandro: Cicero* II. *De diuinat. Solinus cap.* XLIII. *Vide Pet. Victorium lib.* XVI. *cap.* XV. *& Turnebum* XXVII. *lib. Aduersariorum cap.* IIII.

Amazones] *Sic & Solinus cap.* XLIII. *Alij Ctesiphontem construxisse tradunt. Plinius lib.* XXXVI. *cap.* XIV. *& lib.* V. *cap.* XXIX. *Aliter Strabo lib.* XV.

Mopsus Mantus f.] *Huius etiam oraculum fuisse auctor Plutar.* περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων. *De augurij victoria de Calchante Strabo lib.* XIIII. Ocnus *etiam Mantus F.* Mantuam *matris nomine condidit. Virgil.* x. *Aeneid. Ceterùm duos Mopsos agnoscit Tzetzes in Lycophronem: Tres verò Strabo extremo lib.* IX.

Qua terga iungunt] *Totus hic locus antea impeditus proximè veritatem, si non in integrum, restitutus est: quadam tamen sunt à Pintiano nonnihil diuersa, qua quum tolerari posse viderentur, retinui. Lectoris iudicium facio. Vidi qui sic legerent:* In ipsa peninsula est Coryna. In sinu Smyrna est & Hermus amnis, & vrbs Leuca. *Plinius enim lib.* V. *cap.* XXIX. Corinæ *Mimantis promontorij meminit, &* XXXI. *cap.* Corinæi, *quod Cypri opidum. Alij sic:* In ipsa peninsula est Cremnos. In sinu Smyrna eo est. *ex Ptolemao.*

CAP. XVIII. Pelops statuit] *Hic interpungendum monuit Pe. Oliuarius, sequentia ad* Cymen *pertinere. Vellem probasset. Mela enim primum vrbis nomen silentio transiisse videtur, fortè quòd ignoraret: pòst verò* Cymen *appellatum ait. Lege Plin. lib.* VI. *cap.* XXX. *Nat. Histor.*

Pitanen illam] *Solinus cap.* XIII. Pitane quam Arcesilaus philosophus (*malè in quibusdam libb.* Stoicus) inde ortus prudentiæ suæ merito in lucem extulit. *Diog. Laërtio sine spiritu* Ἀρκεσίλαος. *&* Pitane, *per i. ferè scribitur. Aliis* Arcesilas: *quatuor non amplius syllabis.*

Isthmos paruis vrbibus] *Pintianus in suis in Melam Retractationib.* Is mons. *Melius tamen, quod pace Manium illius liceat,* Is mox paruis vrbibus: *quam lectionem, quia propius abest à vulgata, vt excuderdam curarem Sanctius noster iussit.*

Scamander] *Mortales Scamandrum, Dij verò Xanthum vocant, quòd teste Aristotele lib.* III. *Histor. animal. cap.* XII. *oues qua inde bibunt, reddat flauas. Homer. Iliad.* τ′. *in fine, &* υ.

Ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον.

Vbi Eustathius: Σκάμανδρος λέγεται ὡς ὡσανεὶ κάμανδρος· κάματον γὰρ ποτε ἀνδρὸς τοῦ Ἡρακλέος παρεμυθήσατο ἡνίκα εἰς Ἴλιον ἐστρατεύσατο.

CAP. XIX. Mariandynei] *Vereor ne leg. sit* Mariandyni *ex Graca scribendi consuetudine. Rectè infrà lib.* II. *cap.* VII. Thymnias Mariandynorum finibus proxima, quam Bithyni incolunt. *Strabo quoque lib.* VIII. ἐκεῖ γὰρ ὀνομάζεσι καυκωνιάτας τινὰς μαριανδυνοῖς ὁμόρους, καὶ αὐτοὶ παφλαγόνες εἰσι. *Sic Apoll. Rhodius. Et Dionysius Afer.* Καὶ μαριανδυνῶν ἱερὸν πέδον. *Orpheus Argonauticis in eadem voce corruptus:* Ἠχί τε μάκροι ἔσαν μαριανδύεροισιν ὅμυροι.

Leg. enim μαριανδυνοῖσιν ὁμύροι. *Apud Ptolemaum autem, ne quid dissimulem,* μαριανδληνὸς *repperi.*

Angues nascuntur] *Vide Plinium lib.* VIII. *cap.* XIIII.

Sed qua it contra, minus] *Non me fugit Pintianum aliter interpungere, vel nimis legere. Mihi meum placet somnium: mox enim Scythico arcui comparat, qui media sui parte inflectitur, & quà fere coit, minus exporrigitur. Lectio editorum codd. se corruptam clamat, vt facilè intelligunt qui nare norunt & literas.*

Ad for-

Ad formam Scythici arcus] *Sallust. . . . . & Dionysius:*

Τόξῳ εἰδόμενον περιηγέος ἅμματι τόξου,
Ἀλλ' εἴη νευρῆς σημήϊα, δεξιὰ πόντου, Ἰθὺ διαγραφθέντα.

Axenus, pòst commercio] *Eadem Plinius lib. VI. cap. I. & Strabo lib.* VII. καλεῖσθαι ἄξενον διὰ τὸ δυσχείμερον καὶ τὴν ἀγριότητα τῶν περιοικούντων ἐθνῶν, καὶ μάλιστα τῶν Σκυθῶν ξενοθυτούντων, καὶ σαρκοφαγούντων, καὶ τοῖς κρανίοις ἐκπώμασι χρωμένων. ὕστερον δ' εὔξενον κεκλῆσθαι τῶν Ἰώνων, ἐν τῇ παραλίᾳ πόλιν κτισάντων. *Ouid.* IIII. *Trist. Eleg.4.* Frigida me cohibent Euxini littora Ponti,
Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.

Aliter paullò Amm. Marcellinus lib. XXII. *Histor.*

Specus Acherusia] *De hac Plato Phadone & Strabo lib.* V. *Geograph. & inf. lib.* II. *cap.* III. *Dionysius* περιηγητὴς,

Καὶ Μαριανδυνῶν ἱερὸν πέδον· ἔνθ' ἐνέπουσιν
Οὐδαίου κρονίδαο μέγαν κύνα χαλκεόφωνον
Χερσὶν ἀνελκόμενον μεγαλόφρονος Ἡρακλῆος,
Δεινὸν ἀπὸ στομάτων βαλέειν σιαλώδεα χυλόν.

Et Mariandyni dium genus: hic vbi Ditis
Ingens ille canis ferreo cum gutture fertur
Herculeis manibus superas pertractus in auras
Faucibus infamem diris vomuisse salinam.

Vbi ex Diodoro Siculo Eustathius: Ἡράκλεια Μεγαρέων ἄποικος, περὶ ἣν Ἀχερουσία χερρόνησος, ὅπου φασὶν Ἡρακλέα τὸν ἐξ ᾅδου Κέρβερον ἀναγαγεῖν.

CAP. XX. Tum Cimolis accolitur] *Potest etiam* attollitur *legi, vt infrà lib.* III. *cap.* VI. Longè ab eo Taurus attollitur.

CAP. XXI. Mosynœci] *Vnico* s. *scribsi & cum* y, *Gracam Orthographiam secutus:* Tibareni *verò per* i. *contra atque in vulgus editum hactenus.* οἳ μόσσυνας ἔχουσι Δυρατίους· τοὺς δ' ἄγχι πολύρρηνες Τιβαρηνοί.
vt Dionysius Afer. Strabo verò ἀπὸ μοσσύνων, ὅ ἐστι πύργων, αὐτοὺς ὀνομάζεσθαι. *De his & Dionys. Halycarnass.* I. *Antiq. Roman. & Xenophon* V. Ἀναβάσεως.

Inedia diei totius afficiunt] *Obseruauit Pintianus* ἀστόχως, *vt solet; Apollonij Rhodij locum malè, vt vulgo legitur, reddidisse Pomponium: nisi fortè, quibus hodie caremus, auctores sit secutus. Quid si, vt & symbolam aliquam conferamus,* inedia diei illius aff. *parua commutatione legamus? Nam* diei totius, *sine libris temerè iugulare religio sit: tametsi à librario, ad oram adscriptum, in seriem tralatum esse aliis videatur: Apollonij versus lib.* II. *Argonaut. vers.* 1030. *exscripsi, ne quis fortè à libris defectus requireret: Pintianus enim non librorum Gracorum (quibus abundabat) sed characterum, inopia non expressit.*

Σχέτλιος ἦν γάρ τις θεμιστεύων ἀλιτήμων,
Λιμῷ μιν καὶ ἦμαρ ἐπικλείσαντες ἔχουσιν.

Quem in locum eruditiss. Scholiastes, ἱστορεῖ Ἔφορος καὶ Νυμφόδωρος περὶ τούτων ὅτι τὸν βασιλέα αὐτῶν ἄδικόν τι κρίναντα ἐγκλείουσι καὶ λιμαγχονοῦσι. *Eadem ferè Stobaeus* περὶ

νόμων

νόμων καὶ ἤθων. *Serm.* XLII. Μόσυνοι τὸν ἑαυτῶν βασιλέα τρέφουσιν ἐν πύργῳ κατάκλειστον. ἐὰν δέ τις δόξῃ κακῶς ποτὲ βεβουλεῦσθαι, τῷ λιμῷ αὐτὸν ἀποκτείνουσι.

Hinc Phasis erumpit] Hic *legit Pintianus. Ego verò nihil muto: non enim semper schematis & Tropis addictus Mela. Hæc enim alternat,* Hinc, Hic, *si animum aduertas.* In Heniochorum] *Strabo lib.* XI. *Phtiotas Achæos ex Iasonis exercitu Achaiam, quæ hic est, habitasse: Lacones verò Heniochiam quorum duces* Ῥέκας καὶ Ἀμφίστρατος *fuerunt, Castoris & Pollucis aurigæ, vnde Heniochi appellati. Plinio verò lib.* VI. *cap.* V. *& illius simiæ Solino cap.* XX. *Polyhistoris, & Marcell. lib.* XXII. *vno cōsensu* Amphitus, *&* Telchio *Castoris & Pollucis aurigæ dicti.*

Corocondamam peninsulam] *Mei arbitrij res esset,* insulam *legeretur, nec quid temerè adderetur. Sic enim* περιηγητής·

Ἄλλη ἀπειρεσίη νῆσος πέλει, ἥ ῥά τε λίμνης
Ἔνδοθι δεξιτερῇ Μαιώτιδος ἐστήρικται.

Chersonesum Eionem, *vocatam ibi collocare videtur Plinius lib.* VI. *cap.* VI. *Strabo lib.* XI. *Geogr.* κώμην κοροκονδάμην καὶ κοροκονδαμῖτιν λίμνην *vocat, &* Σινδικὴν *per* ι. *in prima perpetuò scribit. Mox* lacus excipit, *legi malim.*

Non in ætate modus est] *Non ætate nubiles, sed factis æstimant.*

Et aliquot nomina] *Quæ res multos sæpe in errorem induxit, non animaduertentes gentem eandem varia nomina à varijs sortiri vel locis, vel Geographis & Historicis. Monuit idem de Syria sup. cap.* XI. *& de Oceano Dionysius:*

Οὗτος Ὠκεανὸς περιδέδρομε γαῖαν ἅπασαν
Τόσσος ἐών, καὶ τόσσα μετ' ἀνδράσιν οὐνόματ' ἕλκων.

De Nomadibus & Gelonis locum non mutauimus: sententiam ampliantes, dum certiora occurrant. Turcæque] Iurcæque *Pintianus, qui* Turcas *hinc profligauit, atque vtinam ex Europa, tamquam Hercules alter profligasset: areus staret in omnibus foris & compitis. Plinius Turcas agnoscit lib.* VI. *cap* VII. *& Simocatus apud Eustathium in* περιηγητὴν, *Hunnos Scythiæ populos Turcos à Persis appellatos auctor est. Qui de rebus Turcicis nostra maiorúmque memoria scripserunt, eorúmq. originem vsq. à capite arcessere studuerūt, hanc vocē pro legitima agnoscunt.*

Maioribus & feminis nuda sunt capita] *calui sunt, vt latius Herodotus Melpom. Maximè sanè mirandum: tradunt enim Philosophorum filij, mulieres, eunuchos, & pueros numquam caluescere: quòd temperamento sint frigidiore & humidiore, quo capillus alitur: qui nimia cutis siccitate excidit: Cuius tamen rei caussam Aristoteles ad cerebri magnitudinem retulit, lib.* V. *Hist. animal. cap.* IV.

LIBRO SECVNDO.

CAPITE I.

Ad dexteram Europa est, modò] *Sunt qui post* modò, *incisum faciant.*

Gryphi sæuum & pertinax] *Quid si* pernix *legas? vt de Tigribus inf. lib.* III. *cap.* V. *& de Araxi fl. ibidem. Plinius legen. lib.* VII. *cap.* II *initio. Ad hos Plautus*

FF allusit

allusit Aulularia: Pici diuitiis qui aureos montes colunt.
Virgil. Ecloga VIII. Iungentur iam Gryphes equis.

Singuli oculi, Arimaspi] *Vnocula gens Solino cap.* XX. *Tales Græcis* Cyclopes. *Ennius apud Varronem lib.* VI. *de ling. Lat.* Decem coclites quos montibus scimus Rhiphæis fodere. *quod aunotauit & Turnebus lib.* XXIII. *Aduersar. cap* XXVI. *Eustathius in Dionysium de his eleganter:* Αἰσχύλος μονώπας στρατὸν ὀνομάζει, διότι τοξικώτατοι ὄντες, ἐπιμύουσι τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν διὰ τὸ πρὸς τὴν βολὴν εὔστοχον. καὶ τάχα διὰ τὴν ἄγαν ἐκ παίδων εἰς τοῦτο συνάσκησιν, ὡς καὶ οἱ παλαιοὶ λέγουσιν, εἰς βραχύτερον αὐτοῖς ὁ ἕτερος συνέσταλται τῶν ὀφθαλμῶν. ἔτι δὲ ὅτι τοιοῦτοι, ὡς εἰκὸς, ἐκ συνταξάντων ὁμοίων γεννῶνται πατέρων, καὶ τούτου γινομένου εἰσαεὶ, προέστη τὸ πάθος εἰς ἐθνικὸν ἰδίωμα. οὐ γὰρ δή που, φασίν, ἄλλως ἡ φύσις οὕτω τερατῶδες γένος ἔθνοις ἐξήνεγκε. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο Ἀριμασποὶ, καθὰ καὶ Ἡροδότῳ δοκεῖ, ἐκ τοιούτου πάθους καλοῦνται, ὡς οἷον εἰπεῖν μονόφθαλμοι. ἀρὶ μὲν γὰρ τὸ ἕν, Σκυθισὶ, μασπὸς δὲ ὀφθαλμός, ἱστορεῖ γὰρ Ἡρόδοτος καὶ τοὺς χρυσοφύλακας Γρύπας ἀνωτέρω τῶν Ἀριμασπῶν οἰκεῖν. τοὺς δὲ Ὑπερβορέους, ἔτι ἀνωτέρω αὐτῶν ἐπὶ θάλασσαν· λέγων καὶ ὅτι ὥσπερ εἰσί τινες ὑπερβόρειοι, οὕτω καὶ ὑπερνότιοι. *M. Ant. Muretus Variar. lect. lib.* XII *cap.* VIII. *Latinè hæc reddidit. Meam igitur versionem non apponam: vt videant etiam quanta vtilitate voluptatéque careant, qui Græcè ignorant, & hoc amplius, oderunt.*

Huius flexus Buges amnis] *Plinius lib.* IIII. *cap.* XI. *Memini quosdam* Hyrgis amnis *ex Herod.* μαλπομένῃ *legere.*

Immania magnarum gentium] Spacia *addunt qu. codd. Sed hîc glossematis fœdarunt vel ludimagistri, vel librarij optimos quosque auctores, nulla habita ratione concisè loquendi consuetudinis Melæ, cum Crispo Sallustio commiunis: nam & hic mirè hodiéque harpyiarum vnguibus contaminatus circumfertur, suprà quoque* fastigiat, *pro* fastigat *quidam legunt. Non sequor: tametsi Cæsar & Liuius* fastigiatus *hodiéque præferunt: poëta enim* fastigatus: *rectius. Vtitur inf. lib.* III. *cap.* I.

Vocant, Corambico, &c.] *Quid Pintianus legerit, in promtu est. Ego malim, bona venia illius;* vocant Corambi, ei quod Asia diximus, par, & aduersum.

Hypanis] *Vulgata lectio. Freden. reponit* Hypacyris. *De illo Vitruuius libro* VIII. *cap.* III. *& Ouid.* XV. *Transformat.*

Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis salibus viciatur amaris?

Deinde aliter appellantibus] *Strabo lib.* VII. καὶ τοῦ ποταμοῦ τὰ μὲν ἄνω καὶ πρὸς ταῖς πηγαῖς μέρη, μέχρι τῶν καταρακτῶν Δανούβιον προσηγόρευον, ἃ μάλιστα διὰ τῶν Δακῶν φέρεται. τὰ δὲ κάτω μέχρι τοῦ πόντου τὰ περὶ τοὺς Γέτας καλοῦσιν Ἴστρον.

Acceptisque aliquot amnibus] *Sexaginta amnes in se recipere, omnes nauigabiles, auctor Plinius* IIII. *cap.* XI. *& Solin.* XIX. *cap. Polyhist. Lucanus lib.* II.

Ister casuros in quælibet æquora fontes
Accipit, & Scythicas præceps eructat in vndas.

Idem lib. III. Multifidum *vocat. Valer. Flaccus:*

Haud procul hinc ingens Scythici ruit exitus Istri.

Tantùm

Tantùm Nilo minor] *Rursum discedit ab Herodoto suo; qui maiorem esse Danubium affirmat, Euterpe. Sallustius à nobis stat in fragmentis Histor.* Ister, inquit, secundum Nilum amnium maximus, qui in mediterraneum pelagus influunt. *Aristot.* μετεωρ. *lib.* I I. Ἴστρος καὶ ὁ Νεῖλος μέγιστοι τῶν ποταμῶν εἰσὶ τῶν εἰς τὴν θάλασσαν ἐξιόντων. *Et Lucanus lib.* I I I. *de Nilo:*

Non minor hic Istro. ———

Arrianus Istrum maiorem esse adfirmat. Vide & Agell. cap. VII. *libri* X. *Noct. Attic.*

Totidem quot ille ostiis] *Tanta quoque in hoc de ostiorum numero opinionum varietas, quanta in Nilo. Strabo enim, Solinus, & Ammianus septem nobiscū dant: & poëtæ* septemgeminum, *Ouidius, Stat. Papinius & Val. Flaccus. Ptolemæus verò, Plinius, & Tacitus sex illi attribuunt. Herodotus, Ephorus & Dionysius Afer quinque duntaxat. Loca piget exscribere: sat habeo digitum in fontes intendisse. Sunt & de fonte Danubij, non secus atque de Nili, repugnantes sententiæ Geographorum, & Historicorum. Herodotus enim & Arist.* I. μετεωρ. *ab vrbe Pyrrhene, hoc est, Pyrrhenæo saltu deriuant: hic tamen lib.* περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων *secum pugnat, cuius etiam sententiam in Dionys. Eustathius attulit. Apoll. Rhodius in Argonaut. à Rhiphæis montibus descendere: Æschylus verò Prometheo, & Pindarus Olympiis, ab Hyperboreis montibus oriri magno errore tradiderunt.*

Agathyrsi] *Eadem Amm. Marcellinus lib.* XXXI. Gelonis Agathyrsi collimitant; interstincti colore cæruleo corpora simul & crines: & humiles quidem minutis atque raris; nobiles verò latis, fucatis, & densioribus notis. *Hinc apparet quare Virgil.* IIII. *Aeneid.*

Cretésque, Dryopésque fremunt, pictíque Agathyrsi.

Martialis quoque picti Britanni . . Gelonos *quoque de quibus mox, pictos idem Maro appellat* II. *Georg. & Vibius Sequester:* Geloni Thraciæ populi picti corporis partes. *vbi fort.* Scythiæ populi *leg. Vide inf. lib* III. *cap.* VI.

Sarmatæ] *Satarchis tribuit Solinus cap.* XX. Satarchæ, *inquit,* vsu auri argentíque damnato in æternum se à publica auaritia abdicarunt. Scytharum interius habitantium asperior ritus: specus incolunt.

Sæua hiemis] *Sic sup. paullò,* immania gentium. *Hellenismus Corn. Tacito sæpè & Sallustio aliisq; vsitatus: Exempla in mundo sunt: & inf. lib.* III. *cap.* VI.

Totum braccati corpus] *Hinc apud Cic. Anacharsis Scytha Tuscul.* V. Mihi amictus est Scythicum tegmen, calceamentum solorum callum, cubile terra, pulpamentum fames: lacte, carne, caseo vescor. *Et sanè miratur Galenus alibi gentem adeò barbaram & immanem Anacharsidem & Abarim philosophos singulari & eruditione, & vitæ continentia dedisse.*

Tauri Iphigeniæ] *Vide Ouid* IIII. *Trist Eleg.* IV. *&* III. *De Ponto Eleg.* II.

Basilidis ab Hercule] *Herod.* μελπομένῃ. Hercules cum Echidna concubuit, ex qua tres suscepit liberos Scytham, Agathyrsum, Gelonum, genus vnde Basilidum.

Diu statam sedem] *Freden. coniectat,* ita hi statam sedem agunt *scribsisse*

Melam. Mihi non probat. particulam enim diu Mela in deliciis esse obseruabit non admodum in eius lectione hospes. De hoc sup. ad cap. VIII. *lib.* I. *Hinc Numidarum* errantes domos *vocat Lucan. lib.* I. *Pharsal. & Horat. lib.* III. *Oda* XXIIII.

Campestres melius Scythæ

Quorum plaustra vagas rite trahunt domos, Viuunt.

& Silius lib. III. Nulla domus, plaustris habitant, migrare per arua

Mos, atque errantes circumuectare penates.

Sauciant se qui paciscuntur] *Eumdem & Medorum morem fuisse auctor Solinus cap.* XX. *De Catilina coniuratis non dissimilia Sallustius & Tacitus.*

Perpotatis interlocantur] *Libenter facio, vt vulg. lectionem tuear, nec quid temere sine libris immutem; coniecturam incertam rationi posthabens. Nec enim assentior Accursio Mariangelo, aut Freden. Pintiano: qui quòd locum non intelligerent, statim, vt solet, aliam lectionem cuderunt. Ille pro* interlocantur inter loquentes, *aut* inter iocantes; *libro Diatribarum in Solinum: Hic,* perpotantes interiungunt. *quæ vox haud scio an in lingua Lat. pomœriis reperiatur: mihi sanè, fatendum enim quod res est, durè ferit aureis, nimis fortè delicatas. Equidem dum simile exemplum reperiam, sic exponam; vt quemadmodum Duplicarij, duplici stipendio merebant; ita hi inter bibones alternatis vicibus collocabantur, haustúmque iterabant. Scytharum enim bibacitas (non dico* vinacitas *Hispano more) Prouerbio locum dedit. Sollemne id hodiéque Germanis, vt inter pocula, bella, quibus adsuerunt tantùm, gloriose iactent, ne dicam odiosè: & sic mero frangant diem, adeóque sermones tempestiuáque symposia in multam noctem perducant; Q. Pansa, & Sex. Bibulo Aedilibus, ludos facientibus.*

Vt Essedones parentum] *Delet hæc Pintianus: non rectè: Equidem retineo auctoritate m. s. codicis Parisini, vt Essedonum mores cum Scytharum componantur. Ipse etiam Mela sup. paullò (ne longè exempla petantur) in rem præsentem veniet, vbi de Essedonibus, parentum capitibus pocula fabricantibus. Et sic ferè Solinus h. s. exscribsit. Locum vt conferri queat integrum adscribam:* Scytharum interius habitantium asperior ritus: specus incolunt. Pocula non vt Essedones parentum, sed de inimicorum capitibus moliuntur: amant prælia: interemtorum cruorem ex vulneribus ipsis bibunt: numero cædium honor crescit, quarum expertem esse apud eos probrum est. haustu mutui sanguinis fœdus sanciunt, non suo tantùm more sed Medorum quoq. vsurpata disciplina. Bello denique quod gestum est Olympiade nona & quadragesima, anno post Ilium captum IOCIIII. inter Alyattem Lydum & Astyagem Mediæ Regem, hoc pacto firmata sunt iura pacis. *Hac ille.*

Neuris in lupos] *Affirmant eadem Solinus & Eustathius in Dionysium* παρεκβολῶν*, annuis vicibus Neuros è lupis homines euadere. Herodotus tamen Thalia negat. Plato quoque lib.* VII. *De Repub. Lycaonem & Parrhasium Arcades in lupos degenerasse fabulam credit: tametsi Varro & Pausanias Arcadicis pro vero tradant. Virgil. Pharmaceutria de herbis Magicis:*

His ego

His ego sæpè lupum fieri, & se condere siluis
Mœrim, sæpe animas imis excire sepulcris.

Propert. . . . Et sua nocturno fallere terga lupo. *Lege Plinium lib.* VII. *cap.* IIII. *&* VIII. *cap.* XXII. *Agellium lib.* IX. *cap.* IIII. *Ausonium epigr.* LXIIX. *&* XCIIX. *& D. August. de coniugiis veteris & noui Testam. & lib. De Spiritu & Anima cap.* XXVI. *& De Ciuitate Dei lib.* XVIII. *cap.* XVIII. *Non hic attingam arduam illam quæstionem, másne in feminam, & retro, commutari potuerint, quod Plinius aliique narrant: & de hyæna Aristot. Oppianus, Plinius, Ouidius, ceteri, prodiderunt.*

CAP. II. Ne feminis quidem] *Ex Herod. Terpsichore. Eadem Solinus cap.* XVI. *Cicero tamen* V. *Tuscul. Indicis mulieribus tribuit*: Mulieres, *inquit*, in India, quum est cuiusque earum vir mortuus, in certamen iudiciúmque veniunt, quam plurimum ille dilexerit: plures enim singulis solent esse nuptæ. quæ est victrix, ea læta, prosequentibus suis vnà cum viro in rogum imponitur: illa victa, mœsta discedit. *Ad quem locum similia exempla ex Plutarcho, Diodoro, & Propertio congessit doctiss. Camerarius. Sed quid mirum si hæc confuderint? cùm per nebulam tantùm nota India esset, raraq; eò nauigatio institueretur.* Moribus datur] *Suspectum mihi semper de mendo; & ex ora in seriem irrepsisse; vel ex sequentibus nata non suum tenere locum credidi. An ad* decus *pertinet? Ne Suada quidem persuaserit; nisi fortè* à maioribus datur *scribsit Mela. Polyhistor autem cap.* XVI. *de Thracum moribus*: Virgines, *inquit*, non moribus nubunt, sed præmiis. *Hinc fortè natum glossema: sed coniectura tantum mea, non ἀπόδειξις. Mox enim de moribus*: Vtrum fiat, ex specie, non moribus causa est. *Vbi si rectè Melæ sensum Solinus calluit, & hariolandi ars valet; quouis pignore deposito leg. contenderim*; Vt antistat specie & moribus, cara est. *Quod si non impetro, aliunde huc irrepsisse efficiam.*

Manéntque dominas proci] *Sic vulgo legebatur. Doctiss. Pintianus vestigia vet. scripturæ sagaciter odoratus, veram lectionem eruit, & tamquam exsculpsit*: mœrendo minus profici. *vt ad caput* IX. *lib.* I. *ingenuè testatur, homo integerrimus, cuique tutò fides haberi vel iniurato possit. Oliuarius tamen Valent: hanc sibi lectionem vindicauit*, mœrendo minus proficere.

Ceteras qui habeant] *Aristot. Categoriis haberi potius viros dicit quàm haberi. Terent.* . . . . Quis heri Chrysidem habuit. *& Aristippus* ἔχω λαΐδα, ἀλλ' οὐκ ἔχομαι. *Cicero alibi* . . . . *Aduerte suprà ad conductionem & locationem alludi, & veterem coëmendi ritum in connubiis. Virg.* I. *Georgicῶν.*

Téque sibi generum Tethys emat omnibus vndis.

Deducta à Milesiis] *Præpostere hæc vulgo collocata postliminij iure in vet. sedem reposita sunt. Mox, Iouem lapidem iurare liquet scribsisse Melam*, similis fluit.

Halmidesson] Halmydesson *lib. vet. per y. Ptolemæus scribit* ἀλμύδησσος *absque spiritu. Xenophon* VI. ἀναβάσεως, *& Scholiastes Sophoclis Oedipo tyranno*, Halmydissus *per i. in penult.* σαλμυδησσὸς *Lycophron.*

Bathynis, Tum Rheso] *Nihil mutandum censeo, tametsi imperet Freden. Straboni enim lib.* XIII. *Geogr.* ῥῆσος ὁ βασιλεὺς τῶν Θρᾳκῶν *celebratur, & Rhesi regia, quæ apud Homerum.*

Non nauigata maria] *Credidi aliquando melius legi posse*, non nauigato mari. *cuius coniectura nondum me pœnitet, nec cur pœnitere debeat video: hoc est enim pedibus transisse. Sic hoc ipso cap. de eodem Xerxis innumerabili exercitu:* & factus freto nauigabili peruius. *licet ea vt supposititia furcis Pintianus eiiciend a putet. De Xerxe pleni historicorum, pleni poëtarum libri.*

Cynosema, tumulus Hecubæ] κυνόσημα *geminato sibilo Thucydides, & Græci. Ausonius:* Quicumque hoc nostrum σῆμα κυνὸς legitis. *Solin. cap.* XVI. Extra Sigæum Asiæ in quo tumulus est, Cynossema dictus, Hecubæ sepulcrum: & turris Protesilai delubro data.

Siue ex figura] *Feminæ sæpe canibus comparatæ. Hesiodus* ἔργοις *Pandoræ indidisse Mercurium* κυνεόν τε νόον καὶ ἐπίκλοπον ἦθος. *Itaque sæpe* κύων *Helena dicta est Homero & Lycophroni, ob immoderatā libidinem: quòd sicuti canes ἀναιδῶς coeunt; sic omnibus sui potestatem fecisset. Cynici ob eandem impudentiam cum maledicentia, nomen sortiti. & Scyllas fabulantur* Deprensos nautas canibus lacerasse marinis, *Virgil. Ecloga* VI. *& Ciri.*

Est Macidos] Madytos *leg. H. Stephano videtur: aliis* Malidos *ex Stephano de Vrbibus.* Ægæum statim pelagus] *Dictum auctore Varrone, ab hinnulis, quòd in eo mari scopuli à similitudine caprarum* αἶγες *vocantur. Apollonij verò Scholiastes:* τὸ αἰγαῖον πέλαγος ἀπὸ νήσου αἰγῶν καλουμένην: *Lycophronis verò* ὅτι δίκην αἰγὸς κυματοῦ. *Aliter Plinius lib.* IIII. *cap.* XI. *extr.*

Longo muro Macrutichus] *Sic repone ex Plinio ibidem. Vulgati*, iugo facie vallis includitur, *vitiosè: quòd nihil veri inde eruere queas. Quid Pintianus tentarit*, iugo Pallenes includitur, *in promtu est legere.*

Alopeconesum] *Insula hæc est Straboni, &* Alonesus, *lib.* IX. *Stephano etiam ciuitas. Non sequor igitur eos, qui* Callipolim *contra libros reposuerunt.*

Spacio mensum ferunt] *Inuenit autem myriadas centum &* LXX. *hoc est, decies septies centena armatorum millia; quem numerum tradit Herod. Polymnia; Iustinus verò ex Trogo Pompeio lib* II. DCC. *millia &* CCC. M. *auxiliorū fuisse scribit. Ammianus libro duodeuicesimo:* Quousque nobis Doriscon Thraciæ opidum & agminarum intra consepta exercitus recensitos Græca fabulositas numerabit? Ex quo canentem] *In* V. C. *legitur:* &, quo canentem Orphea, secuta narrantur etiam nemora, Zone.

Maronia regio vlterior Diomedem tulit] *Vanus haberi non recuso, nisi verum dixero: errasse alterutrum: Melam an Solinum? Melam dij prohibeant. In Solino menda post omnium emendationes resident, vt ipsi cum duobus m. ss. Toletanis comparando didicimus, multaq; notauimus, quæ, Deo faciente, aliquando in vulgus apparebunt. Sic enim ille cap.* XVI. *hinc exscribsit:* Deinde stagnum est Bistonium: nec longè regio Maronea: in qua Tinda opidum fuit, equorum Diomedis

Diomedis stabulum: sed cessit æuo, solúmq. turris vestigium adhuc durat. *Cetera vt Mela noster. Suspicor autem in Mela legisse*, Ripis eius adiacens Maronea regio, vbi Tinda Diomedem tulit. *Eruditus lector arbitrabitur.*

Abdera] *De hac Cic. ad Atticum lib.* IV. *ep.* XVI. *& lib.* VII. *epist.* VII. *& Hippocrates in epist.* Portus Capru] *H. Stephanus* κάπρου λιμένα, *non malè. Vulgati* Caprullon, *pro quo,* Capros cum insula, *Pintianus reponebat: qui & Aristoteli patrium, quæ hic in lituris densisq; tenebris iacebat, reddidit; illustrauitq; felici conatu, si quam ad alumni laudem, accessionem fieri pote est. Eandem apud Ptolem. sepultam* ὁδῷ *χαρίεσσα excitare conemur, vbi pro* σάντειρα *leg.* καστάνειρα.

Acroathon] Acrothon *Solinus appellat* XVI. *cap. qui gemina cum his narrat, vt & de monte Atho. Vide Lucianum in Macrobiis, & Plin.* IIII. *cap.* X. *Post paullò concinnius fort.* Eratiis, *quàm* ! retriis *legatur.*

CAP. III. Tot Macedonum populi quot] *Sic malim, quàm,* Tum Macedonum, *quomodo antea legebatur. Locus, ad quem multi statim cap. initio impegerunt; & nescio quibus interpunctionibus quæ somnia commenti sunt.*

Maximè illustrem] *Antea enim vicus erat, vt Demosth. Philippicis ait. Iuuenalis Sat.* X. Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis.

Copos dicitur] V. V. C. C. κωπὸς, *sed nihil immuto.*

Scione proxima] *Vidit H. Stephanus leg. Sanè, nam sup. extremo cap.* Scione *nominauerat: cui assentior; emendationem confirmãte Strabone in Collectan. eis, Herod. Polymnia & Plinio lib.* IIII. *cap.* X. *vt quidem Pintianus restituit.*

Ichnæ] *Magis probo, quàm quod Herm. Barbarus supposuit* Derris: *cùm è vestigiis antiquæ lectionis* Icario: *tum è Plinio ibidem.*

Philoctetes alumnus] *Pindarus* πυθίων α. *Philocteta Troiæ captæ gloriam tribuit: de quo Lycophron Cassandra, & Tzetzes Scholiastes.*

Myrtoum pelagus] Myrtilum *etiam Aethico dicitur, à Myrtilo.*

Melebœa] *A Plinio inter Magnesiæ (quæ Thessaliæ est annexa) vrbes collocatur. Pintianus hic operosè* Lucanum *gentis suæ poëtam aduersus Herm. Barbarum purgat: sed culpa* ῥᾳθυμίας *condonetur poëtæ in opere imperfecto: qui huiusmodi emendaturus erat, si per Neronem mortem festinantem integrum fuisset. Bis igitur errauit: cùm quod in Thessaliæ vrbibus* Dorion *(quæ Peloponnesi est) collocarit, deceptus, vt fit, affinitate nominis* Dotion. *Qui error, vt fieri amat, alium traxit: vt ibi Thamyrim victum occæcasse, lyráque multasse Musas finxerit; quod in Peloponneso accidisse auctor Homerus Iliad.* β.

καὶ Πτελεὸν, καὶ Ἕλος, καὶ Δώριον, ἔνθα τε μοῦσαι
ἀντόμεναι, Θάμυριν τὸν Θρήϊκα παῦσαν ἀοιδῆς. *Vide Suidam & Eustathium.*

In Bœotia Thebæ] *De Aegyptiis* ἑκατομπύλοις, *lib.* I. *cap.* IX. *Hæ Cadmeæ &* ἑπτάπυλοι *quas Lycophron* Ogygias *vocat. & Virgil. in Aetna, siue is, Corn. Seuerus est, Varro lib.* III. *De re rust.* Est vetustissimum opidum Bœotiæ Thebæ, quod Rex Ogyges ædificauit, peractis iam duobus millibus annorum & centum. Aulis commorantium statio] *Hinc in Grammat. Commentariis*

Græcis

Graecis ἀπὸ τ' ἀλεῶσαι ἐκεῖ τὰς ἕλληνας *littera υ, interposita deriuatur. Homerus* . . . *Lucretius* . . . *& Statius:* Prima rates Danaas Hecateria congregat Aulis.

Rhamnus parua] *Melae lectionem vulg. confirmat Solinus, nisi hunc ille in errorem induxit. Discrepat tamen:* Dianam *enim non* Nemesin *Phidiae opus fuisse scribit, cap.* XIII. Delphi, *inquit*, Rhamnus quoque in qua Amphiarai fanum & Phidiacæ signum Dianæ. *Pausanias Attica a nobis stat, &* Rhamnusia Nemesis *in Prou. cessit; nec temere est quod vulgo dictitant.*

Hoc illi cognomen] *Glossema putat Pintianus: mihi tamen sine libris vett. delere religio fit; quòd non infrequens fit Graecis Latinisq́; auctoribus etiam suo saeculo notissima inculcare, quòd de posteritate exterisque cogitarent. Non longè abiero. Lib.* III. *cap.* I. *Oceani aestum explicat, & Solin. cap.* XXVI. *& lib.* III. *ab* V. C. *Liuius* furcæ *quid fuerint. Omitto innumera. Supra de saxis Scyroneis Ouid.* V II. *Transform. legen.* Ichthys ad vesperum] *Concinnius fort.* Ad vesperum Ichthys. *Nihil tamen necesse mutare, si rectè interpungatur.*

Gythius] *Reprehendit Freden. Strabonis interpretem quòd* ἐπίνειον emporium *converterit: quem Thucydidis Scholiastes à culpa liberat.* Επίνειον, *inquit*, καλεῖται τὸ ἐμπόριον, ἢ παρὰ τὸ ἐπινίχεσθαι αὐτὸ τῇ θαλάσσῃ, ἢ παρὰ τὸ ἐν αὐτῷ τὰς ἑλκάδας νήχεσθαι, ἢ ὀκέλλειν. *Idem* καταγωγὸν *etiam significare, ille & Suidas, testatur. Hic mihi locus manum iniicit, auremq́; vellit, vt rursum Ptolemaeo qualemcumque ab ingenio opem feram: Sic enim omnes, quos quidem viderim, codd. in vulgus editi* τρίνασος ἐπίνειον. *Ego verò* ἐπίνειον *loco motum, & proximè antecedenti reddendum contenderim, scil.* γύθιον: *quod Lacedaemoniorum nauale fuisse omnes affirmant.* τρίνασος *quoque vnico σ scrib. quis ex Steph.* πολυχάτῳ *contendat.*

Velut freto] Velut fluuio, *Pintianus emendat. Mihi* velut falce, *vt & Fr. Sanctio magis placet, cuius propriū* incidere. μάντις δ' ἀετὸς ὅς τις εἰκάζω καλῶς.

Et notior aliquando] *Nihil muto. Quidam libri* aliquanto.

Calydon & Euenus] *Iuxta Calydonem amnis, circa collem Taphossum, vt Strabo lib.* IX *quem Plinius* Taphrassum *vocat. Vide Ouid.* IX. *Metamorph.* Calydonia *silua, & aper* Calydonius *prodigiosae magnitudinis, in ea a Meleagro interfectus, in Aetolia est: cum y, in secunda syllaba.* Caledonia *per e, silua Scotiae: vtraque secunda longa & tertia breui: quae res multos fefellit. Martialis lib.* I. *Epigr.*

Nuda Calydonio sic viscera præbuit vrso.

Et lib. X. Quinte Caledonios Ouidi visure Britannos.

Lucanus VI. *Pharsal.* Vnda Caledonios fallit turbata Britannos.

& Ausonius Mosella: Tota Caledoniis talis pictura Britannis.

Alius ab eo, qui iam dictus est] *Constituta hac lectione, frustra sudat Vadianus, & Oliuarius Valentinus.*

CAP. IIII. Altero Ionium] *Plinius tamen lib.* III. *cap. vlt.* Ionium *Inferum mare facit. Solin.* Inferum, Ionium, & Tyrrhenum *cap.* XXVI. *Hesychius verò* Hadriam *&* Ionium *eandem esse scribit, citatq́; Aeschylum Prometheo. Vide & Apollonij Schol.* Nunc si pro materia] *Nihil planius aut apertius: In alterius,*

alterius, inquit, libri molem, si pro dignitate laudetur Roma, opus excresceret: & sanè argumentum, quod multorum præstantium ingenia exercuit, Græcorum Latinorumque: vnus de multis Aristides de vrbe Roma. Plinius lib. III. cap. V. de Italia: Vrbs Roma vel sola in ea, & digna tam festa ceruice facies, quo tandem narrari debet opere? *Valentinus tamen Oliuarius ridicule commentus est, aliósque in eamdem errorem induxit, Vrbis instaurationem & incrementum, quo ex casis & tuguriis facta lapidea est tota, adeoq. marmorea: quo nomine Augustus gloriabatur.*

Nouem capp. exsurgens] *Timauus Venetiæ fl. Concordiæ atque Tergeste proximus, qui ex monte quidem grandi per nouem ora effusus, amplissimum fontem facit: ex quo vno tantùm exiens alueo, in Adriaticum funditur mare in sinu Tergestino. Et Antenor in Italiam veniens per hunc amnem Adriatici sinus mare penetrauit. hinc* Antenorius *Lucano lib. VII. ex Virg. I. Aen.* Antenor potuit mediis elapsus Achiuis, *&c. Non quòd Patauium attingat, vt quidam existimarunt. Martialis quoq.* Timauum multifidum *appellat. De hoc amne erudita epist. exstat Bapt. Egnatij ad Matthæum Aduocarium, inter eas quæ Clarorum virorum.*

Ab imis radicibus Vesuli] *Alij Padum ex iugis Pœninis ortum habere putant. Vide Strab. lib. IIII. γεωγραφουμένων.*

Fanestris colonia] *Nihil mutandum ipse Pintianus monuit extremo libro III. quod est hominis vere humanitate exculti.*

Ab eo Samnites marit. tenent] *Mendum latere suboluit Fredenando. Ego hanc lectionem probo. Edui enim:* Ab eo Senogallia maritima.

Larinum, Theanum] *Vulg.* Lucrinum: *&* Teanum *sine spiritu: Sic Ptolemæus, Strabo τεάνον: Liuius & Cicero:* Theani *fl. Campaniæ meminit Orosius lib. V. cap. XVIII.* Tianum, *per i, in quibus Pomponij libris se offert: quæ scriptura insuper habenda non est, quòd & in nummis antiquis cusa reperiatur: quos mihi Abrah. Ortelius* v. c. *ostendit.*

Cauloniam] *Sic & Steph. de Vrbibus. Solini tamen exc.* Caulonã τετραλλάβως.

Opima Lucaniæ loca] *Fortè,* omnia Lucaniæ loca.

Aliquando Circeij] *Plinius lib. III. cap. V.* Circeij quondam insula, immenso quidem mari circumdata, vt creditur Homero, & nunc planitie, *&c. Locus Homeri exstat Odyss. κ'. Idem & lib. II. cap. XXCV.*

Quia Italiam finit] *Lucan. lib. I. Pharsal. belli:*

Finis & Hesperiæ promoto milite Varus. *Legen. Strabo lib. IIII.*

Direptísque populis] *In vet. m. s. Parisino* diremptísque *repperi, quomodo leg. coniecerat H. Stephanus lib. I. Schediasm. XXV. Dionysius Afer Græcè huiusmodi eff. rt μέσλω διὰ γαῖαν ὁρίζων.*

Cap. V. Martius Narbo] *De Narbone elegans exstat Sidonij Apollinaris carmen.* Massilia à Phocæis] *Phocæensium coloniam, auctor Herodotus Clio. Oppianus Halieuticis, & Isocrates in Archidamo. Respub. optimis & seuerissimis legibus temperata: litteris etiam Græcis & Philosophiæ studiis clara, quò & Romani tamquam alteras Athenas proficiscebantur. Valerius Maximus, & Strabo*

GG *libro IV.*

lib. IV. ἐν δὲ τῷ παρόντι καὶ τοὺς γνωριμωτάτους ῥωμαίων πέπεικεν, ἀντὶ τῆς εἰς Ἀθήνας ἀποδημίας ἐκεῖσε φοιτᾶν φιλομαθεῖς ὄντας. *Mollitiei tamen nomine malè audiebant; credebantúrque* γυναικοπαθεῖν, *teste Athenæo. Hinc Plautus Casina* Massilienses mores, *vocat molles: tametsi secus Chiliastes.*

Per medium integer agens] *Rhodanus & Arar ex Alpibus decurrit, & insulam Delta forma efficit Polybio lib.* III. *Hist. vbi Sipontinus ex Mela hæc addidit, quæ in Græcis non comparent; videtúrque* per medium iter agens *legisse. Vide Amm. Marcell. lib.* XV. *Hist.* Atax exiguus] *Lucanus lib.* I. *Pharsal.*

Mitis Atax Latias gaudet non ferre carinas.

Sed natalibus Varronis Atacini clarior. Mox, se tendens, *pro* tenens, *legit Pint. quod, quoniam Melæ peculiaris phrasis est, non damno.*

Rubresus nomine] Rubrensem *vocat Plinius, nisi mendosus codex est, cap.* IIII. *lib.* III. Flumen, *inquit,* Atax è Pyrenæo Rubrensem permeans lacum: Narbo Martius Decumanorum colonia XII. M. passuum à mari distans. Piscem è terra] *T. Liuius lib.* II. *Annal.* In Gallico agro, qua induceretur aratrum, sub extistentibus glebis pisces emersisse.

Finis Galliæ] *Amicus quidam meus hæc a librariis adscripta de more putabat: quod vt crederem nondum à me impetrare potui. Sic enim super. cap.* Varus Italiæ finis: *& proximè* Iunonis promontorium finit Europen, *& alibi sæpè.*

CAP. VI. Linum aut spartum alat] *Iustin. lib. vlt. Iam lini spartíque vis ingens. Plinius, & alij. Hinc credo & Ptolemæo, & Appiano Carthago noua, Contestanorum,* σπαρταγένη, *hoc est* Spartaria, *à sparti copia appellatur.*

Pars Lusitania vocatur] *a lusu Liberi patris, aut Lyssa cum eo bacchantium: auctor Varro apud Plinium lib.* III. *cap.* I. *a ludo scilicet, aut* λύσσῃ *furore bacchantium. L. Andreas Resendius Lusitanus, vir omnis antiquitatis peritissimus sic explicat, à* Luso *Liberi filio, aut* Lyssa, *socio nomen sortitum. A quo inuitus sane dissentiam.* Lysitaniam *etiam per y scribi, idem ex Steph. de Vrbib. Inscriptionibus marmorum, & L.* In Lysitania. *D. de* Censibus *eruditè docet Comm. in Vincentium suum.* Quæ in altum extrudit] *Qui me audiet, audiet autem qui rationi auscultabit, nihil mutabit. Latina enim & elegans formula:* vt, quod bene vertat. *pro* vertatur. *aliáque sexcenta melioris notæ scriptoribus vsurpata, sæpe etiam affectata. Sic Iuuenalis.* Inter Subur & Tholobin maius] *A glossa est, vel librarij oscitantis somnium: quare in insulam deportetur. Apparet, si coniectare licet, suprà paullò sic interpunxisse:* Subur, Tholobi, parua flumina: *Vt igitur Geographiam scioli locupletarent, & ob prolata pomœria Imperatores fierent; totidem minora fl. commenti, addiderunt. O homines nimis largos!*

Tulcis eam modicus amnis subit, ingens Iberus Dertosam attingit] *Vulgati codd.* amnis super, ingens Iberus deorsum attingit. *Nos* subit, *pro* super *reponimus. H. Stephanus, & ante illum Adr. Turnebus* Dertosam, *pro* deorsum *substituit: quod apud Strabonem huic vrbi* ἐπ' αὐτῇ τῇ διαβάσει τοῦ Ἴβηρος, *in ipso Iberi traiectu, locus detur. Et non multo post idem:* ἐκ δὲ τῆς ταῤῥακῶνος,

ἐπὶ τὸν

ἐπὶ τὸν πόρον τῆς Ἴβηρος, κατὰ Δερτῶσσαν πόλιν. *Turnebus lib.* XXIV. *cap.* XLI. *Aduersar. similem locum in Galba Suetonij cap.* X. *emendat*: ac subinde Alexandrina nauis Dertosam appulit armis onusta. *Excusi enim hactenus* detorsa *vitiosè.* Et Duriam] Turiam, *per Tau leg. ex Claudiano, & Hermol. Castigat. in Plinium. Sallust lib.* II. *Histor.* Inter læua mœnium & dextrum flumen Turiam, quod Valentiam paruo interuallo interfluit.

Phœnices habitant] Pœni *Pintianus: rectè. Solinus cap.* XXVI. *Polyhistoris de Hispania, Gades à Pœnis cultam insulam habitatámque innuit,* Gadirque *ab iis nominatam. Sic Horatij illud lib.* II. *Carm. Oda* II.

Latius regnes auidum domando
Spiritum, quàm si Libyam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus Seruiat vni:

Sic explicandum videri doctiss. Ortelius me admonuit: licet aliter Turnebus Aduersar. XXX. *cap.* V. *Sallust. lib.* II. *Historiarum* Tartessum Hispaniæ ciuitatem, quam nunc Tyrij mutato nomine Gadir habent.

Atque vnde nos sumus Cingenteratum] *Lege,* Atque v. n. s. ex gente ea: Tum Mellaria: *Rationem in Prolegomenis reddidimus. Tot enim lectiones fabricarunt, quot manum Mela admouerunt.*

CAP. VII. Gades] Erytheiam *hanc Plinius lib.* IIII. *cap.* XXII. *& Polyhistor cap.* XXVI. *appellant: de qua inf. lib.* III. *cap.* VI.

Mitylene] *ei Lyrici patria:* Samos *Pythagoræ:* Cos *verò Hippocratis, & Apellis.* Salamis] *Ad hanc Cypri, in amœnissimo sinu Orientalis littoris sitam D. Paullus, & Barnabas è Seleucia Syriæ profecti peruenerunt: auctor D. Lucas Act.* XIII. *c. Alia in Attide, de qua pòst paullò.*

Paphos & Palæpaphos] *Aethicus Cosmographus inter Oceani Septētrionalis insulas collocat* Cypron. Item Cypron & Paphon, & Paphien: *corruptè haud dubiè. Tot enim menda in eo, quot nomina.*

Olim vt Homerico carmine] Ὀδυσ. δ.

Νῆσος ἔπειτα τίς ἐστι πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,
Αἰγύπτου προπάροιθε, Φάρον δέ ἑ κικλήσκουσι,
Τόσσον ἄνευθ᾽ ὅσσόν τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ἤνυσεν, ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν.

Et Lucan. extremo lib. X. *belli Pharsalici:*

Tunc claustrum pelagi cepit Pharon: insula quondam
In medio stetit illa mari sub tempore vatis
Proteos, at nunc est Pellæis proxima muris.

Tantam enim arenarum vim Nilus euoluit, vt Pharum Aegypto coniunxerit. Malè igitur Apollodorus & Aristarchus Homerum reprehendunt, quòd insulam Pharum *dixerit: quem defendit & Strabo lib.* I. *&* XI. *Geograph. Accedit ad hæc* Deltæ *insulam arenarum Nili eluuie natam, neque semper exstitisse, auctor Aristot. μετεωρ. ς. Herodotus Euterpe, & Ptolemæus. Legen. Plinius lib.* II. *cap.* LXXXV. *&* XIII *cap.* XI

GG 2

cap. XI. *Sostratus Cnidius in ea insula, regnante Ptolemao Philadelpho, Lagi F. turrim immensæ magnitudinis mirifico opere extruxit, quæ nauigantibus procul lumen preberet. Plin. lib.* XXXVI. *cap.* XII. *Hinc moles huiusmodi* Pharos *appellant.*

Euripon rapidum mare] *Eadem Strabo lib.* IX. *Plinius, lib.* II. *cap.* XCVII. *& Liuius lib. Annalium caussam rapidi cursus in ventos illic flantes referre videtur. Cicero pro Murana:* Quod enim fretum, quem Euripum tot motus, tantas, tam varias habere putatis agitationes fluctuum, quantas perturbationes, & quantos æstus habet ratio comitiorum. *Boëthius:* Exæstuantis fertur more Euripi. *Hinc tot Prouerbia, & de Aristotele hic merso fabula.*

Septies die, ac septies nocte] *Nondum assentior Pintiano, qui alterum septies redundare putat, Plinij auctoritate. Seneca enim Hercul. e Oetæo, Actu* III. Euripus vndas flectit instabilis vagas, Septémq. rursus flectit, & totidem refert Dum lassum Titan mergit Oceano iubar. *& Eustathius in Dionysium,* καὶ αὐτὸς μὲν δὶς ἑκάστης ἡμέρας μεταβάλλει, ἑπτάκις δὲ τὸ ὅλον νυχθήμερον ὁ περὶ Εὔβοιαν Εὔριπος, περὶ ὃν φασι διατρίψαντα τὸν Ἀριστοτέλην καταλῦσαι τὸν βίον.

Salamis excidio] *Ad hanc insulam Xerxis innumerabiles copiæ à Græcis nauali prælio superatæ: Vbi igitur vires suas mari afflictas videret, turpi consilio aggressus aggerem in Salaminem deducere: in quem vsum mandabat Phœnicum naues conuerti. Hinc & Solon oriundus, teste Laërtio.*

Contra Maleam emissa, & Theganusa contra Acritam] *Lectio peruulgata. Ego vestigia sagaciter odoratus, veram lectionem repræsentaui.* Oenussa *H. Stephanus pro* emissa *reponit: & mox* Asteria, *pro* Hyria; *insula quidem, sed quæ hic non quadret. & post, pro* Thera, *vnus codex* Thyatira *prefert.*

Neritos] *Sic omnes hactenus editi. Lege* Nericos: *ex Hom. vlt. Odyß.* Neritos *enim Ithaca mons, eodē auctore, & Strabone lib.* X. νωγεμφορέων. *& Eustath. Il. β.*

Tali statione] *Huius loci restitutio Iano Parrhasio viro doctiß. debetur: is enim primus (nisi fallit memoria) sic leg. vidit libro* De quæsitis per epistolam. *Tanta autem celeritatis fingitur, vt totā Cretam vno die pedibus obiret: Orpheus, & Apollonius Rhodius lib.* IV. *Argonaut. Lucianus in* φιλοψευδεῖ. *Catullus ad Camerium:*

Non custos si fingar ille Cretum. *Meminit & Zenobius in Adagiis.*

Sepulti Iouis] *Varro de littoralibus apud Solinum cap.* XVII. *etiam suis temporibus affirmat sepulcrum Iouis in Ida visitatum. De hoc multa Arnobius in eruditis illis aduersus Gentes libris: quos propediem Caspar Cardillus Villalpandeus emendatiores dabit. Hinc potißimùm mendaces habiti:* κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί, *apud D. Paulum* I. *cap. ad Titum, ex Epimenide Cretensi: Similiter apud Ouidium, Lucanum, & Statium. Vide Lactantium lib.* I. *diuin. Institut. & Cyprianum de Idolis. Iidem &* Curetes *dicti, quasi curatores, vt Strabo lib.* X. διὰ τὸ κουροτροφεῖν τὸν Δία, καὶ κόρους ὄντας ὑπάγειν. *Sallust. Histor. fragm. apud Lactant. lib.* I. *cap.* XXI. Curetes quia principes intellegendi diuina fuerunt, vetustatem vt cetera in maius componentem, altores Iouis celebrauisse.

Vrbium

Vrbium notiſſimæ] *Plinius* x l. *vrbes numerat, lib.* I I I I. *cap.* x I I. *Solinus cap.* x v I I. Non ſtipata centum vrbibus, ſicut perhibent qui prodigè lingua largi ſunt (*ſic enim legi mallim, quàm* largiti) ſed magnis & ambitioſis opidis, quorum principatus eſt penes Gortynam, Cydona, Cnoſſon, Therapnas, Dium, Lyctum.

Manethuſa] *Libri vett.* Marathuſa: *& ſup.* Cnoſſos, *ſcrib. geminato ſibilo, & Cappa, ex Hom. & Græca conſuetudine.*

Vnde Carpathio mari] *Vide Strabonem lib.* x. *extremo.*

Trucones] v v. cc. Titana. *Herm. Barbarus pro* Abſoro Ticana *legit, niſi aut memoria lapſus eſt; aut ſcribæ peccatum.* Abſorus *Straboni* ἀψύρτιδες.

Sicilia aliquando continens] *Plinius lib.* I I I. *cap.* v I I I. *Iuſtinus lib.* I I I I. *Solinus cap.* xI. *Thucyd. lib.* v I. *Virg.* I I I. *Aeneid. Cic. Verrina* v I. *& Salluſt. in Hiſt. fragmentis:* Italiam coniunctam Siciliæ conſtat fuiſſe: ſed medium ſpacium aut per humilitatem obrutum eſt aquis, aut propter anguſtiam ſciſſum: inde Rhegium nominatum.

Subter maria] *Hinc Arethuſam fontem Siciliæ ab eo amatum fabulantur poëtæ, Ouid.* v. *Transform. Lucanus lib.* I I I. *Statius Papinius Syluis, & Sillius libro* x I I I. *Virgil. Ecloga* x. *& Aeneid.* I I I. *Pauſanias lib.* v. *& ex Pindaro Cic.* x I I. *ad Atticum epiſt.* v. *Moſchi verſus Græcos, qui hoc Naturæ miraculum Amoriſque vim eleganter depingunt, libet adſcribere.*

Ἀλφειὸς μετὰ πίσαν ἐπὴν κατὰ πόντον ὁδεύῃ,
Ἔρχεται εἰς ἀρέθουσαν ἄγων κοτινηφόρον ὕδωρ
Ἕδνα φέρων φύλλα, καὶ ἄνθεα, καὶ κόνιν ἱράν,
Καὶ βαθὺς ἐμβαίνει τοῖς κύμασι. τὰν δὲ θάλασσαν
Νέρθεν ὑποτροχάει. κ' οὐ μίγνυται ὕδασιν ὕδωρ:
Ἁ δ' οὐκ οἶδε θάλασσα διερχομένου ποταμοῖο.
Κῶρος δεινοθέτας, κακομάχανος, ἀλλὰ διδάσκων
Καὶ ποταμὸν διὰ φίλτρον ἔρως ἐδίδαξε κολυμβᾶν.

Apponam & Latinos aliquando à me factos:

Flumen & Alpheus, Piſam circa, in mare tendit
Præcipitans, Arethuſa tuis vt miſceat vndis
Vber aquæ: folia, & flores euoluit, arenáſque
Et fluuios ſubter iam labitur, & mare, longè.
Attamen illius vitat contingere fluctus:
Hinc adeò ignorat infra ſe tendere amantem.
Improbe Amor, quid non mortalia pectora cogas,
Spicula ſi intorquens ita flumina nare docebas?

Obſerua, malè vulgo Alphæum *cum diphthongo excudi.*

Ob Cereris templum Enna] *Cicero* v I. *Verr. Sæpè hoc nomen oſcitantia librariorum in* Ætna *vocem affinem commutatum: vt in auctore Virorum illuſtrium, in Atilio Calatino, quem nuper emendauimus & Commentario illuſtrauimus.*

Calypso habitasse dicitur] *Immò* Circe. *μνημονικὸν ἁμάρτημα, magnis etiam ingeniis non infrequens. Sed eò venia facilius Pomponio dabitur, quòd & in eundem lapidem Aristot. philosophorum coryphæus impegerit secundo Ethic.* vt Calypso, *inquit*, monebat: Extra fluctum & fumum nauem adige. Circe *enim (quod & Argyropolus reposuit) dixisse oportuit ex Hom.* XII. *Odyss. ὡς τοῦ μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε νῆα. Contra quoque* Circe *tribuit, citrum, hederam, & lancem vrere solitam, Virg. poëtarum princeps & eum secutus Plinius lib.* XIII. *cap.* XVI. *quod erat* Calypsus, *auctore Homero* X. *Odyss. Talia in Cic. peccata. Agellius lib.* XV. *cap.* VI. *Noct. Attic. & Politianus Miscellan. cap.* LIII. *annotauit. Victorius quoque Variar. lect. lib.* II. *cap.* XV. *&* III. *cap.* III. *& Muretus lib.* XIIII. *cap.* XX. *Variar. lect.*

Pithecusa] *Plinius* Ænariam, Inarimen, *&* Pithecusam *pro eadem habet lib.* III. *cap.* VI. *Appianus lib.* V. *belli Ciuilis, & Steph. πιθηκούσας duplici ss. Hanc* Arimam *Homero*, Inarimen *Virgilio dictam contendit Nicolaus Erythræus in Virg.*

Nisi quòd in occidentem] *Nihil muto, contra Pintianum, Sallustium enim est imitatus lib.* II. *Histor.* Sardinia in Africo mari facie vestigij humani, in Orientem quàm in Occidentem latior prominet. Inde Ichnusa appellata.

Fertilis, & soli quàm cæli melioris] *Pestilentia cælique inclementia infamis* Sardinia. *Hinc Tacitus* II. *Annali sub Tiberio factum S.C. refert, vt quatuor millia Iudæorum & Aegyptiorum in Sardiniam deportarentur: qui si interiissent ob grauitatem cæli, vile damnum habitum. Martial. lib.* II.

Nullo fata loco possis excludere; quum mors
Venerit, in medio Tibure Sardinia est.

Claudian. lib. De bello Gildonico extr. & Aurel. Victor de viris illustr. in C. Graccho.

Baleares] *Nonnulli à* Baleo *Herculis comite deriuant: alij, παρὰ τὸ βάλλειν, à iaculando, quòd fundæ peritissimi, in qua à puero exercebantur, nec aliter cibum capere poterant. Hinc etiam* Gymnesiæ *Græcis dictæ. Florus lib.* III. *cap.* VIII. *Lycophron, Suidas, & Vegetius lib.* I. *cap.* XVI.

LIBRO TERTIO.

Cap. I. Magnis æstibus concitum] *De maris exæstuatione Plinius lib.* II. *cap.* XCIX. *&* CI. *Q. Curtius, Cæsar Comment.* III. *belli Gall. aliique. Hinc &* æstu secundo *&* aduerso *apud Sallust. libris Historiarum, &* Rumore secundo *Virg. Aen. & apud Nonium Fenestellæ.*

Anhelitu ne suo] *Vide Solinum, cap.* XXVI. *extremo.*

Doctioribus] *Sic Cicero Stoicos, ni fallor, aliquando vocat.*

Vnum animal] *Sic editi libri. Pintianus* mundus animal, *tentabat: Lege* viuum animal, *proximè veritatem; immo germana lectio. Ouidius* XV. *Metamorph.* Nam siue est animal tellus, & viuit, *&c.*

In proximo Salacia] *Hodie indigitatur* Alcaçar de Sal. *Quod monui eorum gratia,*

gratia, qui suis in Ptolemaeum scholiis, fere dixeram scoriis, annotarunt, vt & in Melam Ioach. Vadianus Olysipponem & Salaciam *eandem esse, ex male intellectu Plinij verbis lib.* I I I. *Natur. Historiae cap.* X X I. *Locus enim, vt vulgo circumfertur, male interpungitur: Hinc illae lacrymae. Lege igitur:* Oppida memorabilia à Tago; in ora, Olisipo, equarum è Fauonio vento conceptu nobile: Salacia, cognominata vrbs imperatoria: Merobriga. *Vadianus à Mela suo, quem interpretabatur, diuersas vrbes esse admoneri poterat: cui ignoscerem, nisi plures ille in errorem induxisset, qui ad eundem lapidem impegerunt, eum secuti.* Salacia *autem vel hoc nomine clara, quòd Pe. Nonium, Mathematicum insignem tulit, & inter Hisp. Lusitanósque principem: qui de Ratione nauigandi, in Sphaeram Io. de Sacro busto: in Theoricas planetarum Ge. Purbachij: in Aristotelis problema de motu nauigij: de Crepusculis; & de erratis Orontij Finei, doctiss. Commentarios reliquit, quos legerim: aliáque.*

In altero Vlyssippo] *Aliis* Olyssippo *scribitur, Ptolemaeo* ὄλιος ἰππῶν: *Straboni* ὀδυσσεία: ὀδυσσεῖ: *Steph. de Vrbibus. Strabonis locum lib.* I I I. *Geogr. Laurent. Valla alibi est cauillatus. And. Resendius, Lusitanus doctiss. patriae illustrandae natus, adeò Antiquitatis studio capiebatur; cùm Olysippone Conimbricam Academiā migraret, quam Ioannes* I I I. *Lusitaniae Rex à Dionysio institutam, liberaliter instaurabat; in oratione quam pro rostris habuit,* O L I S I P O, *septem non amplius litteris scrib. simplici p, & sine y Graeco, ex eiusdem vrbis litteratis marmoribus plurimis, docuit: & singulari libro Damianus à Goes.*

Cui obliuionis cognomen Limia] *Plinio* Limaea *lib.* I I I. *cap.* XXII. *Ptolemaeo* λίμιος. Limia *hodiéque, nomen retinens flumen, & opidum* Ponte de Lima. *H. Stephanus* Lethia *legi vult, quòd in* Limia *nulla obliuionis significatio delitescat. Non assentior. Melam enim sic explico, vt* cognomen *sit rara notione, quasi simul eiusdem rei nomen. Plinius apertius Melae sensum reddidit, olim etiam* Obliuionis *flumen dictum, vt sunt plura saepe eiusdem rei nomina; quae Gramm. Graeci* Συνώνυμα *paullò aliter atque Dialectici appellant. Horum in Geographia copiosam Siluam edidit Abr. Ortelius, tuus meus: cuius industria illustrata Geographia, omnésque studiosi plurimum debent. Huius & Liuij Epitoma fl.* Obliuionis *meminit lib.* L V. *& fortè Sallustius fragm. Historiarum:* Cui nomen Obliuionis condiderunt. *apud . . .* Balion *quod hic Hermolaus comminiscitur, non comparet:* Balsa *tantùm sup. paullò, quae fortè errandi ansam dedit.*

Ad Scythicum vsque] *Sudant hic Interpretes, & in Hispania hoc promontorium quaerunt. Frustrà: intellig. enim promontorium vltimum Oriētis: agit enim hic de tota Septemtrionis ora, & toto terrae tractu.*

In Asturum littore] *Hinc* Asturcones *equi* C. *Plinio lib.* V I I I. *Natur. Histor. cap.* X L I I. *extr.*

C A P. I I. Ager nec vbique] *Lego,* Aegrè, nec vbique: *flagitante sensu.*

Aliquando immanis] *Lucanus lib.* I. *bell. Pharsal. de Gallis:*

Et quibus immitis placatur sanguine diro

Teutates,

Teutates, horrénsque feris altaribus Hesus:
Et Taranis, Scythicæ non mitior ara Dianæ.

De horum crudelitate, & Druidis multa Cæsar Commentario VI. *belli Gallici: Strabo lib.* IIII. *Geogr. Cicero pro Fonteio: Plinius lib.* VII. *cap.* II. *initio, &* XVI. *cap. vlt. vbi de Druidum appellatione: &* XXIV. *cap.* XI. *&* XXX. *lib. cap.* I. *extr. Lactantius lib.* I. *cap.* XXI. *Legen. & Eusebius lib.* IV. *præparat. Euangel. cap.* XVII.

Feritatis abolitæ] *Anno* V. C. IↃCLVI. *Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Crasso Coss. S. C. factum ne homo immolaretur: auctor Plin. lib.* XXX *& Claudius Imp. Pomponij æqualis Druidas sustulit. Suet. Tranquillus cap.* XXV. *& Aur. Victor nuper à nobis recens erutus.* Vnum ex iis quæ præcipiunt] *Ibidem Lucanus, vbi multa de Druidis & Bardis, de quib. leg & Strabo lib.* IIII. *& Amm. lib* XV. *Hist.*

Quid dij velint] *Lucanus lib.* I. Solis nosse Deos, & cæli numina vobis
Aut solis nescire datum. nemora alta remotis
Incolitis lucis. *cetera in eandem sententiam: & Cæsar.*

Clam & diu vicenis] *Contrà Cæsar, disciplinæ mysteria occultasse quòd ea litteris mandare nefas crederent. Comment.* VI. *belli Gallici.*

Comata Gallia] *quia coma, vt hodiéque Galli, delectata. Propriè tamen ea ora, quæ vulgò Francia habetur.* Braccata *verò, Narbonensis, seu Prouincia Ro. Hodie* Prouence. Togata. *Cisalpina Gallia Ligurum est.*

Tria summa nomina] *Cæsarem* I. *Comm. Gallico est secutus: quatuor enim Galliæ populos alij numerant.*

Quia cùm videantur editiora] *Deformatus vulgo locus; quem à nemine hactenus intellectum præstare ausim: ideò, vt solet, variè a variis miseréque acceptus est, vt quem ipsi animo iam præceperant sensum eruerent: & ab inuito Mela, quæ vellent, extorquerent. Doctiss. Pintianus tamquam facem prætulit, & quasi manu duxit. Ad cuius emendationem facta à nobis accessio est. Pervulgatam lectionem, quæ mendo non vacat, apponam; vt quid præstitum sit, facilè appareat.* Quia cùm videatur editior, aquis obiacet: vbi se fluctus impleuit, illam operit, nec vt prius tantùm ambit. *Vnde Pintianus, vestigia secutus, faciebat:* quia cùm videantur editiora, quibus obiacet, vbi se fluctus impleuit, illa operit, nec vt prius tantum abeunt. *Amicus qu. meus, hic* abeunt, *in* absunt *commutabat: quòd quæ procul absunt propter aquæ διάφανον propius abesse videantur, experientia magistra. Nos* quîs, *pro* quibus *edendum curauimus; vnde vulgata lectio,* editior aquis *cusa, & pòst excusa. Quod sequitur;* nec vt prius tantum ambit, *Franc. Sanctius vir eruditiss.* hanc vt prius tantùm ambit: *malim tamen minori commutatione,* hæc vt prius tantùm ambitur: ambit', *enim compendio scribebant, & affinitas vocum scribas fefellit, vt* nec *pro* hæc *exscribserint. Sic autem habe: duplici nomine natare insulam incolis videri, vt & de Delo fabulantur: Cùm quòd immensum aucto mari (vt Sallustianis vtar) vbi altiora, quæ obiacent, aquis fluctibus operiantur; in insulæ tamen ora nihil altius solito aqua excreuerit. vnde vnà cum aqua attolli & deprimi insulam opinio nata. Deinde quòd quæ antea obiectu aggerum videri non poterant,*

rant,

rant, tunc facilè sub aspectum cadant. Io. Christoph. Stella V. C. *paullò aliter rescripsit. Epistolam extremo libro collocauimus.*

Venetum & Acronium] *Cæsar Comm.* VI. *Hercyniam Siluam oriri ait ab Heluetiorum, & Nemetum, & Rauracorum finibus. Beat. Rhenanus ibi* Venetum & Tauracorum *reponebat.*

Gesoriacum vocant] *Duplici ss. scrib. ex Ptolemæo. Meminit Suet. Caligula. Aliis hodie* Cales, *aliis* Bologne *creditur.*

CAP. III. Antequam puberes sint] *A Cæsare omnia est mutuatus Comm.* VI. *belli Gall.* Vita omnis in venationibus atque in studiis rei militaris consistit: ab paruulis duritiei ac labori studēt. Qui diutissimè impuberes permanserunt, maximam inter suos ferunt laudem: hoc ali staturam, ali hoc vires, neruósq. confirmari putant. *Cetera in eandem sententiam, quæ cum his compones. Corporum enim vastitatem in hanc exercitij caussam refert, vt & lib.* IV. *belli Gall. initio. Sed de corporum proceritate T. Liuius, Seneca, Florus: & pleni libri.*

Quamuis sæua hieme] *Malè hæc vulgò interpungunt: ad sequentia refer. De hac ipsa re Cæsar initio Comm. quarti:* In eam se consuetudinem adduxerunt, vt locis frigidissimis, neque vestitus, præter pelles, habeant: quarum propter exiguitatem, magna est corporis pars aperta: & lauentur in fluminibus. *Et lib.* VI. Fluminibus perluuntur: & pellibus, aut paruis rhenonum tegumentis vtuntur, magna corporis parte nuda. *Noster sagis tegi, Cæsar rhenonibus affirmat: qui vtrobique de vastis Germanorum agris, caussisq. Tacitus quoq. de moribus Germ. sagos vestiri auctor est. Videndus Seneca de Ira: & qui apud Ciceronem in ea quæ pro M. Scauro, (vt hoc παρὰ τὴν ὁδοιπορίαν moneam)* pelliti testes *appellentur, animaduersione dignum: precium enim operæ attendentium absoluet, vt Mele nostri verbis vtar.*

Bella cum finitimis] *Hinc nec latrocinia, quæ ferè bella comitantur, apud eos infamiam habent, vt è Cæsare rursum noster exscribsit: & Arist. bellum venationis quoddam genus facit: atque vtinam à sociis & amicis, quos vulgo deprædantur, abstinerent. Eadem infrà lib.* III. *cap.* VI. *de Britannis.*

Ius in viribus habent] χειροδίκαι *Hesiodo. Tale fere Ius militare vt armatis precibus quiduis extorqueant. De Gallis sic ferè Liuius lib.* V. *ab* V. C. Cùm illi se in armis ius ferre, & omnia fortium virorum fortiter dicerent.

Siluis ac paludibus] *Corn. Tacitus de moribus German.* Terra etsi aliquanto specie differt, in vniuersum tamen aut siluis horrida, aut paludibus fœda, humidior quà Gallias, ventosior quà Noricum & Pannoniam aspicit, satis ferax, frugiferarum arborum impatiens, pecorum fecunda, sed plerumque improcera.

Siluarum Hercynia] *Hanc Cæsar* VI. *Comment. Gallico describit.*

CAP. IIII. Quæ egeritur] *Suspicor leg.* qua feritur: *vel,* qua res geritur, ἐπηγάοντο βραβεῖον τὸν δεξιὸν μαζὸν, ὡς ἂν μὴ ἐπικωλύῃ τὴν τοξείαν. *Eustath. in Περιηγητὴν. Nisi fortè dextram proferri dixit, quòd sinistra clypeum gestando occul-*

tetur: quomodo quæ exeritur *melius legetur: sed* ἀπέχω.

Puellaria pensa] *Sic de Camilla Amazone Maro lib.* VII. *Aeneid.*

Bellatrix: non illa colo, calathisue Mineruæ
Femineas assueta manus; sed prœlia virgo
Dura pati, cursúque pedum præuertere ventos.

CAP. V. Hyperborei super] *Hæc transtulit de Hyperboreis ex Callimacho, hymno in Delum: quem cum his compone. Legen. & Plin. lib.* IV. *cap.* XII. *Solinus cap.* XXI. *& Clemens Alexandrin. lib.* 1. *Stromat.*

Festo semper otio læti] *Virgil.* IV. *Aen. Agathyrsis tribuere videtur, fortasse non sine auctore. Solinus ibidem. Iuuenal. Satyr.*

Vltra Sauromatas fugere hinc liber, & glacialem
Oceanum.

Satietas magisq. tædium] *Vet cod.* Satietas magis quàm tædium. *Vtraque lectio ferri potest.* Mare Caspium] *De mari Caspio, hic quid in nouum cap. fecerunt. Lege Herodot. Clione extr.* Derbices] *prope Hyrcanos ad Oxum fl. siti. Plinius, Ptolemæus, & Strabo. Dionysius Afer* Δερκέβιας *appellat. Aethicus Cosmographus semel uerúmque* Dernicas, *nunc Orientalis Oceani, iterũ Septemtrionalis gentes: ex frequenti, vt arbitror, commutatione* V. *&* B. *litterarum. Et qui hic* Pasici, *& Ptolemæo* Pasicæ, *iidem Aethico* Ræsici: *qui hinc singulis pane versibus corruptus, restitui poterit.*

Quas Sauromatidas] *De his Amazonibus Plato de leg. & Eustathius in Dionys. Pro* Amardi *autem fort.* Mardi *leg. qui cap.* 11. *lib.* 1. *nominantur.*

Labitur placidus &] *Ita de Arari Cæsar* 1. *Comm. belli Gallici:* In Rhodanum influit incredibili lenitate, ita vt oculis, in vtram partem fluat, indicari non possit. Frangit ad opposita cautium] *Sic Flaccus lib.* 1. *Carm. Oda* XI. Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare Tyrrhenum.

In subiectam] Subiecta, *vult Pintianus, vt* loca *exaudiatur. Idem* vnda *legisse videtur: ego vulg. lectionem tueor, nec* τὸ fontibus *inf. necessariò addendum puto: tametsi in Aldina edit. non minus alijs corrupta, legatur.*

Tigres ferunt] *De his Plinius lib.* VIII. *cap.* XVIII. *& Solin. cap.* XXI. *vbi in duobus m. ss. Toletanis, vt hoc obiter moneam, disertim legitur* cernuari: *hoc est, humi affligi, & occidi: pro quo vulg. libri,* se dare præcipites, *quod a glossa esse alicuius ludimagistri, qui illud non assequeretur, quis non videt, nisi qui nihil videt? Ant. Delrio ciuis meus Iuris, bonarúmque artium peritiss. in Solino à se emendato Philostrati auctoritate id probauit, qui* ὠρούσθαι αὐτὰς πρὸς τὰ θαλάττη, καὶ ἀποθνήσκειν ἐνιότε *scribit: Quoniam igitur prior ille occupauit; corollarij vice alterum Solini locum addamus in eadem voce corruptum. Cap. enim* XLVII. *vbi de equorum præstantia; Antiochum ait Centaretrij ducis equum insiluisse:* Is, *inquit*, adeò spreuit lupatos, vt de industria curuatus, ruina & se, & equitem pariter affligeret: *ijdem scripti codd.* cernuatus *præferunt: Melius. De* Cernuari *autem M. Ter. Varro apud Non. Marcellum, & Seruius in* X. *Æneid.* Cernuus equus, qui

cadit

cadit in faciem, quasi in eam partem, qua cernimus. *Vtitur & Arnobius eruditus auctor lib.* V I I. *adu. Gentes.*

Rabiem appropinquantium] *Non dissimile de Medea M. Tullius in ea quæ est pro lege Manilia:* Medea illa, *inquit*, quondam ex Ponto profugisse dicitur: quam prædicant in fuga fratris sui membra in his locis, quà se pater persequeretur, dissipauisse: vt eorum collectio mœrórque patris celeritatem persequendi retardaret. *Apollonius tamen Rhodius Iasoni cædem illam, non Medeæ tribuit.* Donec ad frequentiora] *Plinius & Solinus, paullo aliter nauem venatorem iam conscendisse: & D. Ambros.* V I. *Hexaëm. decipi tigres sphæra vitrea à raptore, quæ, vt solet, imaginem tigridis inspecta referat, falláitque.*

Corn. Nepos] *Plinius hinc descripsit lib.* I I. *cap.* L X V I I. Nepos, *inquit*, de Septemtrionali circuitu tradit Q. Metello Celeri, C. Afranij in Consulatu collegæ, sed tum Galliæ Proconsuli, Indos à Rege Sueuorum dono datos, qui ex India commercij caussa nauigantes, tempestatibus essent in Germaniam delati. *De his vide quæ quincto ab hinc anno in Corn. Nepotis fragmenta annotauimus.*

C A P. V I. Annorum quîs manet numerus] *Suspicor glossema esse, & ex margine huc irrepsisse: & rectè, nisi me amo; aut humanitus fallor.*

In Lusitania Erythia] *Ex Herod.* μελπομένῃ. Γηρυόνεα δὲ οἰκέειν ἔξω τοῦ πόντου κατοικημένον, τὴν Ἕλληνες λέγουσιν ἐρύθειαν νῆσον. *Scribo* Erytheia *cum diphth.* ει. *Græcis enim* ἐρύθεια. *Dion. Afer* περιηγήσει.

Ἤτοι μὲν ναίουσι βοοτρόφον ἀμφ' ἐρύθειαν.

Sunt qui Erytheam *vbique excuderunt: contra alij Sibyllam* Erythræam *fecerunt apud Lactant. quæ* Erythræa *est. Non ignoro tamen diphth. illam sæpè in* I, *vel* e, *longum conuersam.* Erytheia] *Hinc boues Geryonis abegisse Herculem omnes narrant. Hodie non exstat.* Gades *insulam ab Ephoro & Philistide* Erytheiam *vocatam auctor Plinius lib.* I I I I. *cap.* X X I I. *& à Pherecide Strabo; cuius fidem secutus And. Resendius, quem honoris caussa libenter nomino, in Plinio* Pherecide, *pro* Philistide *reponendum putabat. Sed cur non potius Melæ Bætico auctori & de Græcis Dionysio & Stephano, qui diuersas insulas faciunt, fidem habeamus?*

Cassiterides] *Repugnat Herod. Thalia, in fine.*

Galli Cenas] *Corruptè hactenus vna dictione,* Gallicenas. *Hadr. Turnebus Galliæ ornamentum,* Galli Senas, *aut vt in vet. cod.* Zenas *restituit in Plutar. de defectu Oracul. a se conuersum: quem lege, & de facie in orbe Lunæ. Dionysius* περιηγητὴς *quoque in illis Britanniæ insulis à mulieribus Baccho fieri testatur. Versus, quia multi sunt, non adscribimus.* Senagallia, *vel* Senagallica *longè alia, de qua lib.* I I.

Principum maximus] *Claudium Imp. designari puto, de quo Tranquillus cap.* X V I I. *Sic &* claudi mare & aperiri *dicitur: Ex die tertio Iduum Nouembris claudebatur olim; aperiebatur verò ad diem sextum Idus Martias: auctor Vegetius lib.* I I I I *de re militari: quod* παρέργως *moneo.*

Gemmas margaritásque] *His nobilitata Britannia est: carúmq. spe traiecisse*

Cæsarem auctor Suetonius: tametsi aliam ipse caussam fingat Commentario IIII. De thorace è Britannicis margaritis Veneri genitrici dedicato Plin. & Solinus cap. LVI. Polyhistoris. Aliarum opum ignari] M. Tullius ad Attic. lib. IIII. epist. XVI. Britannici belli exitus exspectatur. constat enim aditus insulæ esse munitos mirificis molibus. Etiam illud iam cognitum est, neque argenti scripulum esse vllum in illa insula, neque vllam spem prædæ, nisi ex mancipiis: ex quibus nullos puto te litteris, aut Musicis eruditos exspectare. Efficitur itaque olim ab auro, argento, & pecunia inopem insulam fuisse: quæ nunc opulentissima mercaturis faciendis, rebúsque quæ cotidie importantur.

Vltrò corpora infecti] Quidam glasto: alij vltro, in luteo minori audacia commutarunt. Ego verò scripturam veterem B. F. repræsentare malui. Turneb. vitro tentabat, pro herba, apud Oribasium medicum: quomodo & apud Cæsarē Comm. V. belli Gall. & Vitruuio lib. VII. cap. XIV. de Architect. legi vult, lib. VI. Aduersar. cap. XVII. quomodo & m. s. suo legi Fuluius Vrsinus V. C. affirmat. Pet. Victorius lib. XIX. Variar. lect. cap. III. Luteo in Cæsare mutat, tamenetsi vltro in vetustis exempl. m. ss. reperiatur: Franc. verò Hotomannus lutro, ex Dioscoride transpositis elementis. Glastum verò vox barbara putatur. Atqui Plinius lib. XXII. cap. I. vtitur, vbi Britanniæ feminas hoc se tingere affirmat: ἰσάτιν, ni fallor, Theophrastus & Dioscor. appellant, cæruleum colorem exprimentem. Et Britanni ipsi barbari tunc habiti. Glessum etiam à Glessaria insula Germanorū apud Solinum cap. XXIII. legitur. Quare cur omnino reiiciat Pint. Hieron. Suritæ assensus, non video.

Corpora infecti] Cæsar Comm. V. belli Gallici. Omnes se Britanni luteo inficiunt, quod cæruleum efficit colorem: atque hoc horribiliore sunt in pugna adspectu: capillóque sunt promisso, atque omni parte corporis rasa, præter caput, & labrum superius. Hæc eadem Herodianus extremo lib. III. τὰ σώματα στίζονται γραφαῖς ποικίλων ζώων παντοδαπῶν εἰκόσιν. ὅθεν οὐδ' ἀμφιέννυνται, ἵνα μὴ σκέπωσι τοῦ σώματος τὰς γραφάς. De pictis Agathyrsis lib. II. dicere memini. Apud Græcos quoque mulieres milto tingebantur, teste Xenophonte: & Zigantes, auctore Herod. Melpom. μιλτοῦνται δ' ὦν πάντες οὗτοι. De variis Plinius lib. VI. cap. III. Nec Barbari solùm, sed & Romani Iouem minio pingebant. Idem lib. XIII. cap. III. & lib. XXXIII. cap. VII. & hodiéq. Turcæ, vt Bellonius in Obseruationibus.

Couinos vocant] Vehiculi genus falcatū, cuius apud Gallos & Britannos multus in prœliis vsus. Corn. Tacitus in vita Iulij Agricolæ. Media campi couinarius (sic enim dicitur auriga, qui couinum regit, & qui ex couino pugnat,) & eques strepitu ac discursu complebant. Lucanus lib. I. Pharsal.

Et docilis rector rostrati Belga couini.

& Martial. lib. XII. O iucunda, couine, solitudo

Carruca magis, essedóq. gratum Facundi mihi munus Heliani.

Curribus etiam falcatis vsos esse antiquos, auctor Liuius & Sallust. lib. Historiarum citante. Esseda etiam frequenter vocantur Cæsari IIII. Comm. belli Gallici, vbi de Britannis & de Essedariis iocus Cic. ad Trebatium I. C. in epist. ad famil.

Pæne par ſpacio, ſed vtrimque æqualis] *Aut mendoſus locus, aut μνημονικὸν σφάλμα reliquis ad numerandum. Cæſar enim Iulius à quo mutuatur;* Ad occidentem Solem (*inquit Comm.* v. *belli Gallici*) eſt Hibernia, dimidio minor, vt exiſtimatur, quàm Britannia: ſed pari ſpacio tranſmiſſus, atque ex Gallia, eſt in Britanniam. *Vnde aliquando hanc coniecturã feci, ſcribſiſſe Pompo.* ſed vtrimque inæqualis: *præpoſitione, vt ſolet, facilè in priore voce abſumta & deperdita: vel potius:* ſed vtrimq. æqualis traiectu: littorum oblonga. Traiectum *enim vocat quem Cæſar* tranſmiſſum, *voce compendio ſcribendi corrupta, hoc vero Helleniſmo* oblonga littorum *C. Salluſtio, & Cor. Tacito communi, non intellecto: ideóq. falſa interpunctione obſcurata lectionis veritate. Vetat tamen meus pudor, fidesq; in tractandis religiosè libris antiquis, ne quid temere ſine m. ß. immutem. Eruditi lectoris iudicium facio. Lib.* II. *cap.* I. ſæua hiemis, *dixit, & alibi ſæpè.*

Otomegalos] *Germana Melæ lectio. Vulg.* Satmalos *vocem nauci præferunt. vet. cod.* Sannalos. *Natum, vt ex compendiis litterarum mendum.* Ωτόμαλος *enim repertum, in* Satmalos, *homines ſat mali, qui magnas illas aureis nimium quantum auerſabantur, peruerterunt. Repone igitur iure poſtliminij in priſtinam ſedem, vnde hactenus exſulat,* Otomegalos: *quo modo nomina plurima apud Melam de Græcis cuſa quiuis non craſſæ naris facilè obſeruabit. Eadem autem in Plinio fabula, ſed & corrupto populi nomine lib.* IIII. *cap.* XIIII. Faneſiorum, *inquit,* aliæ in quibus nuda alioqui corpora prægrandes ipſarum aures tota contegant: *vbi* Panuſiorum *emendat Pint. noſter in Caſtigat. Plinianis: Adr. verò Turneb. in vtroque & Solino cap.* XXII. Panotios *ex Iſidoro lib.* XI. *cap.* III. *Etymolog. reponit, quos Tacitus de moribus German.* Helliſios *appellet: Aduerſar. lib.* VI. *cap.* XIX. *Nos à veſtigiis vulgatæ lectionis propius abſumus.*

Breues vtiq. noctes] *Eadem de Britannia Tacit. in Agricola, & M. Minutius Felix, in Octauio: qui liber falsò hactenus octauus Arnobij adu. Gentes ob argumenti potius, quàm ſtyli ſimilitudinem eſt habitus. Sed ex coniectura potius omnes, aliorúmque relatu, quàm quod compertum aliquid haberẽt. Noſter Cæſarem exſcribſit, quem lege Comm.* v. *belli Gallici, vbi de Britannia præclarè.*

Longè ab eo Taurus attollitur] *Credo ſcribſiſſe Melam:* Non longè ab eo: *niſi ſecum ipſe puguet. Proximo enim cap. tamquam ſui oblitus* Tabis promuntorium, quod Taurus attollit. *Plinius lib.* VI. *cap.* XVII. Deſerta cum belluis, vſque ad iugum incumbens mari, quod vocant Tabin. *Quæ eò libentius integra adſcripſi, quòd Solinum, vt aliàs ſæpe, in errorem induxerint, qui* Tabin, *mare facit cap.* XX. *referens prouocabulum* quod *ad* mare, *non ad* iugum: *Quod & Pintianus admonuit in Retractat.*

CAP. VII. Notiſſima India] *Falsò. Capp. diſtinctionem non à Mela, ſed à librariis eſſe initio admonui; & in confeſſo res eſt, vtilitatis ſpe aliqua, ne res commiſceri viderentur. Hinc factum vt ſæpè varient codd. hicque natum ſit monſtrum* Turpe, informe, ingens. *Nihil enim India minus notum, vix nuper Hiſpanorum nauigationibus ſatis patefactum. Si quis tamen mordicus editam lectionem tueri volet,*

animus est non admodum contra niti: tãtùm quid mihi videatur testificor: Edito iam Mela Nouissima India *legi maluit Pintianus. Si mihi Censori clauum figere, lustrúmque condere liceat; ad superiora, vnde diuulsa sunt, quóque pertinent, Sanctio nostro assensus, libenter retulerim,* absens peragit notissimum. *In quo non mihi, sed Eustathio Dionysij Scholiastæ doctiss. fidem haberi volo. Sic enim ille ad illud,* —καὶ ἐϑνεα βάρβαρα Σηρῶν. Τῶν πωλουμένων τὸ τίμημα σακκίοις ὑπογράψαντες ὑποχωροῦσιν· εἶτα ἐλϑόντες οἱ ἔμποροι, καὶ ϑέντες τὴν τιμὴν ἀναχωροῦσιν. ἐφ' οἷς ἔρχονται οἱ Σῆρες, καὶ εἰ μὲν ἀρέσκονται, λαμβάνουσι τὴν τιμήν. εἰ δὲ μή γε, τὰ ἴδια. *Accedit ad hæc, quod in Mela obseruaui; solere eum de gente aliqua dicturum, ferè à gentis nomine narrationem inchoare: Exempla in ore omnium. Symbolam quoq. Latinus conferat. Plinius lib.* VI. *cap.* XVII. *de Scythis:* Nec in alia parte maior auctorum inconstantia: credo propter innumeras vagásque gentes. *An igitur notißima India si tanta scriptorum incertitudo?*

Formicas non minores] *Leg. Plin. lib.* XI. *cap.* XXXI.

Morsu atque ambitu corpus conficiant] *Et ab illis vicißim casu atque ruina elidantur. Sic enim Appuleius lib.* I. *Floridor. vbi de Indis & Gymnosophistis multa.* Apud illos, *inquit*, immẽsi dracones cum immanibus elephantis pari periculo in mutuam perniciem concertant. Quippe lubrico volumine indepti reuinciunt: & illis expedire gressum nequiẽtibus, vel omnino abrumpere tenacissimorum serpẽtium squameas pedicas; necesse sit vltionem à ruina molis suæ petere ac retentores suos toto corpore oblidere.

Mella frondibus defluunt] *Legen. Aelianus lib.* XV. *Hist. animalium cap.* VII. *& Galenus lib.* III. *De alimentorum facultatibus cap.* XXXIX. *Virg. Ecloga* IV. Et duræ quercus sudabunt roscida mella.

Nysa est clariss.] *Plures hoc nomine montes Baccho sacræ: hinc poëtis Nyssæus. Græcis fere duplici ss.* Nyssa, *vt Arriano lib.* V. Ἀλεξάνδρου ἀναβάσεως: *vbi Alexãdrum Nyssam in deditionem acceptam simul conditoris reuerentia, simul religione tactum ab omni iniuria, data opidanis salute, seruasse. Idẽ & de Baccho Thebano, Aegyptio, & Indico, vnúsne idémque sit lib.* VIII. *differit, & Philostratus lib.* III. *Pausanias Bœoticis, Diod. Siculus & Strabo* XV. *Geogr. Illud quod post non longè sequitur:* famam hinc præcipuam habent, quòd *suspicor à glossa esse: quare vncis inclusi.*

Meros Ioui sacer] μηρὸς *enim femur est, ex quo natum Bacchum fabulantur; vt è cerebro Mineruam. Hinc &* μηροτρεφὴς *poëtis. Mons* ἠμωδῶν *etiam appellatur Eustathio in* περιηγητὴν. *Tzetzis in Varia Hist. versus ob elegantiam adscribam.*

Ἐγγὺς ὀρῶν ἠμωδῶν, ἰνδίας δὲ τὰ ὄρη, στήλας τινὰς ἑστήκασι, στήλαι τοῦ διονύσου
ὥσπερ τοῦ ϑηβαίου λέγω δὲ, καὶ ζαβόσκου τέλη, ὥσπερ τινὲς νομίζουσι καὶ παλαιοὶ, καὶ νέοι,
τοῦ ὀρειεργίας δ' οὐ ἔυρονται, ἐπιμὴν τοῦ αἰγύπτιου, τοῦ νῦν, καὶ ὀσιρίδος διονύσου διονύσου.

Legen. Plinius lib. VI. *cap.* XXI. *& lib.* IIX. *cap.* XXXIX.

Oras tenent ab Indo &c.] *Fortè leg.* Oras tenent à Coliaco ad Gangem Palibotri, à Gange ad Indum Nysæi, vbi magis quàm vt habitetur exæstuat: *ex Plin. lib.* VI. *cap.* XIX. *Ptolemæo & Solino cap.* LV. *ex quibus conuincitur*

Palibo-

Palibotri *retinendum, licet* Palibothreni *substituat Pintianus: cuius lectionem non damno, reponentis* Colide, *pro* Iolide. Collis alterius partis angulus] *Hic vulg. lectionem libentius sequor, tantùm* Colis, *pro* Collis *ex superioribus scribo. Et inf.* Pòst vbi aliquot se per magna flexibus scindit iuga, *leg. coniicio. Torsit autem multos quòd præter morem suum Mela, qui præcipua primùm generatim, pòst alia singulatim eodem ordine exsequitur: hic vero de Gange non vnde capetat, incipit, sed desinit.*

Altera aurei soli] *Fabula fidem non habet Plinius lib.* VI. *cap.* XLVI. *ex quo leg. supra:* Ad Indum Argyre, *non,* ad Gangem.

Contra Indi ostia] *Vulgati* inde illa. *Nos minori commutatione* Indi *reponendo locum in integrum restituimus. Pintianus audacius:* Contra Indi ostia insula est, quam vocant Solis, ideò inhabitabilis, quòd ingressis, *&c.*

Inter ipsa ostia Patalene regio] *Sic leg. videri monuit me Franc. Sanctius, cui assentior. Vulgati enim veteris scripturæ vestigia retinent,* rara tenet regio: *lege* Patalene regio. *Pintianus,* rara viret regio: *quod abiudico Plinius enim Indum duas insulas facere scribit* Prasianen *&* Patalen, *lib.* VI. *Nat. Hist. cap.* XX. *& Aethicus vrbes Orientalis Oceani* Patalen, *&* Patalaten *nominat, & Dion. Afer de Indo flu.*

Διστὰ δ' οἱ στόματ' ἐστί, μέσην δ' ἐπιδέδρομε νῆσον

Νῆσον τὴν καλέουσιν ἐπιχθόνιοι Παταλήνην.

Κεῖνός τοι πλείων ἀποτέμνεται ἔθνεα φωτῶν. *And. Papius noster sic vertebat:*

Atque eius duplici circùm concluditur ore

Insula, quam proprio Patalenen nomine dicunt:

Multaque præterea distinguit secla virorum.

Vbi ex Arriano Eustathius: Δίστομός ἐστιν ὁ Ἰνδὸς καὶ Δέλτα ποιεῖ, καὶ ἔστιν ἐν τῇ τῶν Ἰνδῶν γῇ, τῷ Αἰγυπτίῳ Δέλτα παραπλήσιον· πόλις δὲ ἐν αὐτῇ ἀξιόλογος τὰ Πάταλα, ἀφ' ὧν ἡ νῆσος Παταλήνη. *Meminit & Strabo lib.* XV. ὁ δὲ Ἰνδὸς δυσὶ στόμασιν εἰς τὴν μεσημβρινὴν ἐκπίπτει θάλατταν, ἐμπεριλαμβάνων τὴν Παταληνὴν καλουμένην χώραν παραπλησίαν τῷ κατ' Αἴγυπτον Δέλτα.

Siue quia eius coloris est] *Legendus Strabo lib.* XVI. *extremo.*

CAP. VIII. Carmanis contrariam Macæ] Mace *fortè scrib. sine diphth. Hoc promontorium Carmaniæ promontorio obiacens* Harmozonta *Plinio est, & Ptolemæo.* Mache *autem vrbs Oceani Orientalis Aethico:* Mathæ *verò gens Indiæ, apud quos Erinæses oritur, teste Arriano in Periplo Indiæ.*

CAP. IX Et Arabia] *Non me fugit mutasse Freden. Ego à vulgata non recedo.* Arabiam *enim, &* Eudæmona, *Arabiæ vrbes ponit & Aethicus Cosmogr. & Arrianus in Periplo maris Rubri. Quod sequitur:* verùm inflexus, & non rubri maris, *ferri fort. potest: tametsi Pintianus alia interpunctione:* Extra sinum (verùm inflexu etiamnum Rubri maris) pars, *&c.*

Pygmæi minutum genus] *De his Aristot.* II. *de gener. animal. &* VIII. *de Natura anim. cap.* XII. *Plinius sæpius. Homer. Iliad.* γ. *initio. & Solinus cap.* XVI. Vrbe, *inquit,* Gerania Thraciæ Pygmæos à gruibus pulsos. *Agell. lib.* IX. *ca.* IIII.

Noct.

Noct. Attic. Dicti à nomine πυγὼν, *cubito. D. Hieron. in 27. ca. Ezech.* bellatorem, *& ad pugnam promtissimum exponit. Ad vtrumque Iuuenalis respexit; Sat.* XIII.

Pygmæus paruus currit bellator in armis.

De Ibide aui Herod. Euterpe, Arist. Plinius, denique Philosophi & historici omn.

Phœnix] *De hac aut quoque Plinius lib. x. cap. II. Solinus cap.* XXXVI. *& Aur. Victor noster in Hist. Augusta, & Corn. Tacitus* V. *Annali sub Claudio, anno* V. C. *octingentesimo Phœnicem visum refert. Quòd verò ex se ipsa renascatur, Resurrectionis, quam piè Christiani credimus, signum visum est Orthodoxis Ecclesiæ Patribus: Vt eamdem semini & grano in terra putrefacto D. Paullus contendit* I. *Corint. cap.* XV. *Loca non pigebit indicare, si quis fortè requirat, vt aliis inuestigandi laborem tædiúmque adimam. D. Clemens Constitut. Apostolic. lib.* V. *cap.* VIII. *Ambrosius lib de fide resurrect. Eusebius in vita Constantini. Cyrillus Catechesi* XVIII. *Greg. Nazianz. Lactantius & Claudianus in carmin. Nos etiam pro ineuntis anni felici auspicio carmine olim lusimus ad Casp. Cardillum Villalpandeum Philosophum & Theologum insignem, Compluti artißima familiaritate coniunctum, in librum quem* de Animæ immortalitate, *pro Aristotele (quem Athei quidam, & impij, animam vnà cum corpore morte damnasse, falsò affirmant) conscribsit.*

Qualis & Eois Phœnix quæ visitur oris,
Vnica semper auis: quà diuitis ostia Nili
Fœcundantis agros labuntur Solis ad vrbem:
Atque Arabum felix regio quà spirat odorem
Exstruit hæc nidum beneolentis termite amomi:
Agglomerat casiam, nardos, & tura Sabæa.
Quingentis plureis vbi viderit ordine messes
Phœbus; iam senij, & vitæ pertæsa prioris
Certa mori, medium Solem contra aspicit, alas
Verberat, attritu scintillam excudit, & ignis
Emicat: hinc flamam pyra iam liquefacta recepit.
Æstuat ipse soli genius, Sol, æthera, & aër.
Fit rogus ipsa sibi, & condit de more sepulcrum.
Nec mora, cernere erit, dictu mirabile monstrum:
De cinere ipsa suo (sic fama) renascitur ales.
Iam melior, senio procul, æuique integra surgit,
Remigio alarum pernix vaga nubila tranat.
Gestit ouans cursu terras lustrare iacentes.
Talis quum posito reuirescit tergore serpens
Exuuias linquens, annis dum effœta senectus.
Non aliter quum mors anima seduxerit artus, &c.

CAP. X. Meroëni habent] *Minori audacia ex* Meroëni, Meroën *mutant. Vulgata lectio aliter proba est: immò eleganter* Habere, *pro* habitare: *quo Mela, Sallust. & quis non? vsus est.*

Pars

Pars quia vitæ spacium] *Perturbata hac omnia. Fortè leg. alio ordine verbis in suum, vnde exciderunt, locum tralatis, ex Herodoto Euterpe & Thalia:* Pars quia ex Ægypto aduenere dicti Automoloe: pars quia vitæ spatium dimidio fere quàm nos lõgius agunt Macrobij: pulcri forma, proceri corporis, &c.

Æqui corporis] *Fortè leg.* proceri corporis. *vel:* pulcri forma corporis, æqui. *Aequitatem enim iustitiámque tribuit Polyhistor Solini cap.* XXXIII. *Vel sic:* pulcri forma, æquo, corpore. *Eruditus lector arbitrabitur.*

Specie ac viribus legere] *Dignitas enim formæ in viris ad parendum inuitat. Virgil.* IX. *Aeneid.* Gratior est pulcro veniens de corpore virtus. *Et Euripides:* Πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιον τυραννίδος, *apud Porphyrium de quinq. vocibus, & Stobaeum Serm. de Pulcritudine. Archidamum regem quòd exiguam duxisset vxorem, à Lacedæmoniis multatum auctor Plutarch.* περὶ παίδων ἀγωγῆς *& Athenæus lib.* XIII. δειπνοσοφιστῶν.

Vt folia etiam] *Si Herodotum expressit, scribsit Mela:* vt ligna etiam aut lignis decisa non innatantia ferat, sed pessum, &c. *De* Sphingibus *Diod. Sicul. lib.* IIII. *& Plin.* VIII. *cap.* XXI.

Aues cornutæ Trago pomones: & equinis auribus Pegasi] *qu. lib.* Tragopomones, equinis auribus & Pegasi. *Malè. Plinius enim lib.* X. *cap.* XLIX. Pegasos equino capite volucres, & gryphas aurita aduncitate rostri fabulosos reor: illos in Scythia; hos in Æthiopia. *Vbi aduerte* hos *referre antecedens remotius, contra Gram. præcepta. Sup. enim Gryphos in Scythis collocat Pomponius lib.* II. *cap.* I. Tragopomones *verò mihi de mendo suspecta vox, &* Trago panes *leui commutatione tentabam: aliter atque Pintianus* Trago pogones. *Solinus* Tragopas *cap.* XXXIII. *vocat, & ibid. Plinius* Tragopanadem; *minus, quàm Mela, corruptè vterque: vnde fort. veram lectionem erit eruere. Cùm enim* Pan *Deus cornutus sit, vt antiquitas credidit; ab eo aui cornuta nomen tributum conicere licet. Quare in Plinio* Tragopana *legit doctiss. Turnebus lib.* VI. *Aduers. cap.* XIX. *prono sanè errore ex bis repetita voce* de; *aut priori dictioni addita. Sic igitur legit:* Equidem & Tragopana, de qua (*vulg.* Trago panadem de qua) plures affirmant maiorem aquila, cornua in temporibus curuata habentem ferruginei coloris, tantùm capite phœnicio. *Idem mox* rupes, *pro* ripæ *reponit. Non sequor. Mela enim in Antithesi ludit.*

An exhausta fructu] *Pint.* an exusta æstu. *Turnebus verò,* an inexhausto tractu: *quòd in vet. exempl. repperisset,* an inexhausta fructu. *Idem mox,* verum & Anno legit, *non pro aduerbio* verùm: *&* τὸ memoratum, *quod in vulgatis legitur, delet: pro quo Franc. Sanctius* commentario *reponebat; fortè quòd Plinius lib.* II. *cap.* LXVII. *nauigationem enim in litteras misisse Annonem scribat. Ego à vulgata lect. ne latum quidem vnguem discedendum censeo: nec enim abhorret ab hoc dicendi genere Mela, pro* memorandum, *vel* memoria dignum: *quòd quiuis in eius lectione non admodum hospes facilè, vel me tacente, iam obseruauit. Plinij verba quia hinc tralata ob oculos ponam, vt conferri inter se queant.* Anno Karthaginis

thaginis potentia florente, circumuectus à Gadibus, ad finem Arabiæ nauigationem eam prodidit scripto: sicut ad extera noscenda missus eodem tempore Himilco. Præterea Nepos Corn. auctor est Eudoxum quendam sua ætate, cùm Lathyrum Regem fugeret, Arabico sinu egressum, Gades vsque peruectum: multóque ante eum Cælius Antipater, vidisse se qui nauigasset ex Hispania in Æthiopiam commercij gratia. *Hæc ille. Vide suprà capite* v. *extremo.*

Adeò ignotus ignis] *Gemina de Satyro & Prometheo narrat Plutarchus lib. De vtilitate ex inimicis capienda.*

Nuluch ab incolis] Nigrin *videtur Plin. appellare lib.* v. *cap.* IX. *& lib.* VIII. *cap.* XXI. *vbi de* Catoblepis. *In Aethico, à quo Paullus Orosius lib.* I. *omnia est mutuatus,* Nuchul *scribitur, transpositis litteris. Vulgatam lect. libenter sequor, cùm alij scriptores auctoritatis pondere nutare non cogunt. Minus etiam à Nili nomine corruptum* Nuluch *à Barbaris, quàm* Nuchul: *sed hæc arbitrarij iuris sunto: non enim ex his pendent fortunæ Græciæ, vt ille ait.* Melo *verò vett. Latinis dicebatur: auctor Festus & Seruius in* I. *Aen. vt* Atlas, *etiam* Telamo. Melas *Eustathio, & Plutarcho de fluminib. Hinc Statio Papinio, & Ouidio* binominis fluuius *dicitur; ni fortè propter* Astusapen, *&* Astaboram: *de qua ad lib.* I. *cap.* IX. *dicere memini.*

CAP. XI. Fortunatæ insulæ] *Straboni lib.* III. *ex Hom. in Mauritaniæ finibus; & Gadibus opposita.*

Himantopodes] *quasi, loripedes. De his Plin. lib.* V. *cap.* VIII.

Dites, nunc inculti] *Fuit cùm* comites, *leg. pro* dites *putarem, & ex compendiis litterarum natum mendum: quòd Plinius* V. *cap.* VIII. *Solinus cap.* XXXIV. *& Martianus Capella Pharusios Herculis ad Hesperidas tendentis comites faciant. Atqui itineris tædio si hic in Libya resederunt, quomodo subito dites? Nisi fortè Mela alios auctores secutus est: quare nihil immuto: mox enim* inopes *opponit. Pòst paullò* terebintho arbore *germana lectio, quod quiuis non præfr~sus facilè dabit: reliquæ enim voces nihili.*

Profundat sponte nata] *De his, ni fallor, Sallustius lib.* V. *Histor. quantum ex reliquis fragm. tamquam naufragij tabulis ab amiciss. Lud. Carrione I. C. collectis intelligere licet, citante.* Cuius duas insulas propinquas inter se, & x. stadium procul à Gadibus sitas, constabat suopte ingenio alimenta mortalibus gignere. *Vide sup. cap.* VI. *de Insulis, quæ iuxta* Cassiteridas.

Vnde vbi aliqua] *Portenti simile. Legen. Strabo lib. vlt. Geographiæ, Plutarch. in Sertorio, & Io. Goropius Becanus, vir doctiss. lib.* II. *Originum Antuerpiensium, de Gigantomachia: quod opus, licet æmulos aliquot repererit, plures tamen admiratores habet, qui vtilissimum prædicant.*

FINIS.

IO. CHRISTOPHORVS CALVETVS STELLA ANDREAE SCHOTTO S. D. P.

LEGI *doctiss. Schotte, summa cum animi mei voluptate, quæ de Fredinandi Nunesij Pintiani præceptoris mei vita, doctè simul & eleganter scripsisti. Viuet per te in hominum memoria Pintianus, cuius nomen, quod tam penè extinctum erat, deinceps durabit. Ceterùm quod de insula* Antro *petis, cuius vnus tantùm Pomponius Mela, quod sciam, meminit lib.*III. *cap.*II. *Etsi hunc nodum dilucidè atque perspicuè per te ipse expedire potes; tamen vt existimationi, quam de me concepisti, satisfaciam, sic habe. Mela enim de Garumna fl. agens:* In eo, *inquit*, est insula Antros nomine, quam pendêre, & attolli aquis increscentibus ideò incolæ existimant, quia cùm videatur editior, aquis obiacet; vbi se fluctus impleuit, illam operit, nec, vt prius, tantùm ambit: & quòd ea, quibus antè ripæ collésque, ne cernerētur, obstiterant, tunc velut ex loco superiore perspicua sunt. *Pulchrè quidem Mela. Satis enim constat ripas fluminum, plerumq. ipsis fluuiis altiores esse: ideò nihil fere de continènti nauigantibus apparere, nisi ea tantùm, quæ littoribus sunt exposita. At cùm nauis impetu fluctuum in altum subuehitur, iam conspicua erunt in continenti, quæ prius in imo videri non poterant: idem in* Antro *insula fieri existimandum est. Nam cùm videatur editior. i. altior, obiacet vndis. i. circumiacet aquis, nempe fluctibus retro fluentibus: vnde eius tantum latera & ripæ cernuntur. At quoties fluctus se impleuit. i. maximè intumuit, quod fit ipso pelagi in eam fluctu, ac incremento aquæ, operitur insula, non aquis, sed increscente fluctu propter eius tumorem tegi videtur; & tanto fit depressior, quanto antea refluente vnda videbatur altior: & propterea pendère ab incolis existimatur. Nec vt prius tantùm ambit. i. fluctus non vndique eam æquè circumdat, ac prius: tunc enim refluente fluctu omni ex parte non secus atque alia quæuis insula, in quam nullus fiat æstus pe-*

 lagi,

lagi, aquis ambitur retro cedentibus tunc fluctibus, & in mare tranquillius redeuntibus: At contrà fit ferente se in eam fluctu magno impetu. Neque enim vt prius tantùm insulam ambit, sed eam dumtaxat partem, vbi æstus furit. Siquidem tantus est fluctus tumor, vt ea pars in quam Oceani accessus fertur, ambita tantùm censeatur: reliqua verò, etiamsi verè ambita sit quietioribus ibi vndis existentibus, non videatur. Et ideò sunt perspicua, quæ insunt in insula ex loco superiore, id est ex fluctibus increscentibus, cùm anteà, remeantibus, quo minus cernerentur, fauebant ripæ & colles. Ergo altior apparet, cùm aquis circumdatur fluctibus refluentibus, & tunc eius tantùm ripæ & colles cernuntur. Pendet cùm fluctus intumuit, & vbi fertur, ibi maximè eam ambit: & ideò cùm altior ipsa insula sit fluctus, omnia eius plena & manifesta videri, tanquam si ex superiori loco, id est ex intumescente fluctu ea contemplaretur aliquis naui vectus, cùm antea ripæ & colles impedimento essent fluctibus iam refluentibus, & Oceano tranquilliori. Sed quid tam accuratè hac de re apud te dissero? qui ingenio, doctrina, litteris, & lingarum peritia adeò excellis, nihil vt in Mela tam sit obscurum, támque difficile, quod exquisito iudicio tuo non expendas: mirificè atque expeditè non explices, quo Pomponium Melam nitori suo, vt facis, restituas. Vale mi Schotte. Salmanticæ, Idibus Februarij, Anno
M. IↃ. LXXXI.

ABRA-

ABRAHAMO ORTELIO ANTVERPIANO V. C. PHILIPPI II. HISP. REGIS GEOGRAPHO, ciui ſuo cariſs. And. Schottus S. D. P.

ROMISERAM, *memini, doctiſs. Orteli, noſtras olim Obſeruationes, iam tum pænè affectas in Pomponium Melam, compoſitum à me Lutetiæ ad Diui Victoris cum vetuſtiſs. exemplari calamo exarato, & , vnde hauſit, auctoribus Græcis, præſertim Herodoto. En tibi fidem meam libero: quare, qui meas eſſe aliquid putare nugas ſoles, vt accuratè recenſeas, & culpas damnes, obelóque fodias, oro obteſtórque: cùm patriæ communis amore; tum quia ceteris in hoc ſtudiorum genere antiſtas; ideóque de his optimè iudicare & poſſis & ſoles. Tu enim mihi inter doctiſſimos, quia ciuis meus; & inter ciues, quia doctiſſimus, vnus (vt Plato Antimacho) inſtar es omnium:*

Deſcripſti radio totum qui gentibus orbem.

& Vniuerſum hoc in Theatro, tanquam in illuſtri loco & ore omnium, ſpectandum propoſuiſti; in ea Vrbe, quæ (vt olim à Polemóne Roma*)* τῆς οἰκουμένης ἐπιτομὴ *iure optimo & cenſeatur, & appelletur. Nec enim præſtantibus ingeniis, quàm exoticis mercibus & opibus ſe venditat. Ego verò cùm rei gerundæ cauſſa iter in Hiſpaniam haberem, & turbante Belgio, flagrantéque bello ciuili, Bibliotheca & patria aliquamdiu carendum viderem;* Melam *Hiſpanum ſcriptorem Itinerarij vice tamquam fidum comitem aſſumpſi: & cum illo, re ex ſententia geſta, in hac ſtudiorum meorum peregrinatione more inſtitutóque maiorum inchoata horis ſubſeciſiuis collocutus, hoc* Spicilegium *feci, poſt Pintianum, cuius ad te Caſtigationes mitto, vt olim in integrum Plinium Obſeruationes eiuſdem: ſed vereor ne in tanta loci intercapedine perierint. Vterque liber ſpiſſe ſanè hic reperiri potuit, & tantùm non interciderat: adeò verum eſt Chriſti illud oraculum,*

οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. *Obſeruationes*

 eiuſ-

eiusdem in Plinium vtinam te hortante Plantinus noster, typographus omnium quot sunt, quot erunt, maximè industrius, in vulgus edat, cum Iac. Susij & Brugensium Notis: esset cur R. P. litterariæ, patriæ, & Plinio ipsi iam panè in integrum restituto, gratularemur. Nos Toletanum codicem M. S. *quo vsus est Pintianus, inspeximus; non pauca relicta collegimus: Solinum quoque & Capellam cum m. ß. compositos recensuimus: sed maturescere sinam: cupio enim, Deo fauente, peregrinationis meæ fructum aliquando exstare & in patriam redundare, ne planè cessasse videamur. Interea si hæc tibi probauero, bene operam positam existimabo, nec calumniatores metuam: sin minùs, in spongiam tuam incumbere cum Aiace Augusti facilè patiar. Vale, mi Orteli, Salutem à me illis non de vulgo amicis, Corn. Pruenio, Viuiano, Lipsio, Carrioni, Papio, Leuineio, Pulmanno, Plantino, Raphelengio, ceteris. Toleti a. d.* X. *Kal. Ianuar. Ann. partus virginei* CIↃ. IↃ. LXXX.

FINIS.